



DZIENNIK URZĘDOWY

WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO

Wrocław, dnia 4 września 2020 r.

Poz. 4961

UCHWAŁA NR XIX/139/20 RADY GMINY W RADWANICACH

z dnia 27 sierpnia 2020 r.

w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami dla Gminy Radwanice na lata 2020-2023

Na podstawie art. 7 ust. 1 pkt 9 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2020 r., poz. 713 ze zmianami) oraz art. 87 ust. 3 i 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i o opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2020 r., poz. 282 ze zmianami) Rada Gminy w Radwanicach uchwala, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się „Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Radwanice na lata 2020-2023”, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Radwanice.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia i podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Województwa Dolnośląskiego.

Przewodnicząca Rady Gminy:
Ewa Flak

*Załącznik
do Uchwały nr XIX/139/20 Rady Gminy
w Radwanicach
z dnia 27 sierpnia 2020 r.*

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Radwanice na lata 2020 - 2023



Zamawiający:

Gmina Radwanice
Urząd Gminy w Radwanicach
ul. Przemysłowa 17
59 – 160 Radwanice

**Wykonawca:**

Green Key Joanna Masiota - Tomaszewska
ul. Unii Lubelskiej 3, lokal 307
61-249 Poznań
www.greenkey.pl

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Radwanice na lata 2020 - 2023

**Właściciel firmy:**

mgr Joanna Masiota-Tomaszewska

Autorzy opracowania:

mgr Daniel Wiśniewski
mgr Kamil Nabagło
mgr Andrzej Karkowski

Sierpień, 2020 r.

SPIS TREŚCI

WYKAZ SKRÓTÓW.....	4
SŁOWNIK POJĘĆ.....	5
I. WSTĘP	9
1.1. Charakterystyka gminy	10
1.2. Charakterystyka społeczno–gospodarcza	12
1.3. Charakterystyka przyrodnicza.....	13
II. PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI	13
III. UWARUNKOWANIA PRAWNE OCHRONY I OPIEKI NAD ZABYTKAMI W POLSCE	14
IV. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO..	17
4.1 Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami ..	17
4.2 Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu.....	19
V. UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO	25
5.1 Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy (analiza dokumentów programowych gminy)	25
5.2 Charakterystyka zasobów oraz analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy	39
5.2.1. Zarys historii Gminy Radwanice	39
5.2.2 Krajobraz kulturowy.....	47
5.2.3. Zabytki ruchome	55
5.2.4. Zabytki w zbiorach muzealnych.....	57
5.2.5. Dziedzictwo niematerialne.....	57
5.3. Zabytki objęte prawnymi formami ochrony.....	61
5.4. Zabytki w gminnej ewidencji zabytków – zabytki nieruchome	63
5.5. Zabytki w gminnej ewidencji zabytków – zabytki archeologiczne	77
5.6. Zabytki o najwyższym znaczeniu dla gminy	83
VI. OCENA STANU DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY. ANALIZA SZANS I ZAGROŻEŃ	91
VII. ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE	93
7.1 Priorytety gminnego programu opieki nad zabytkami	94
7.2. Kierunki działań gminnego programu opieki nad zabytkami	94
7.3. Zadania gminnego programu opieki nad zabytkami	94
VIII. INSTRUMENTARIUM REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI	99
IX. ZASADY OCENY REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI	100
X. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI...	101
XI. REALIZACJA I FINANSOWANIE PRZEZ GMINĘ ZADAŃ Z ZAKRESU OCHRONY ZABYTKÓW.....	105
XII. WYKORZYSTANE MATERIAŁY I OPRACOWANIA	108
SPIS RYCIN.....	110
SPIS TABEL	111
SPIS WYKRESÓW	111
SPIS FOTOGRAFII	111
XIII. ANEKSY	113

WYKAZ SKRÓTÓW

1. AZP – Archeologiczne Zdjęcie Polski
2. GEZ – Gminna Ewidencja Zabytków;
3. GPOnZ – Gminny Program Opieki nad Zabytkami,
4. GUS – Główny Urząd Statystyczny;
5. DWKZ – Dolnośląski Wojewódzki Konserwator Zabytków;
6. Dz. U. – Dziennik Ustaw;
7. KGW – Koło Gospodyń Wiejskich;
8. KOWR – Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa;
9. KPOZiOnZ – Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami;
10. KSRR – Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego;
11. LPR – Lokalny Program Rewitalizacji;
12. MKiDN – Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego;
13. MPZP – Miejsowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego;
14. MŚP – małe, średnie przedsiębiorstwa;
15. NFOZ – Narodowy Fundusz Ochrony Zabytków;
16. NID – Narodowy Instytut Dziedzictwa;
17. POnZ – Program Opieki nad Zabytkami;
18. PPP – partnerstwo publiczno – prywatne;
19. PZP – Plan zagospodarowania przestrzennego;
20. OZW – Obszar o znaczeniu dla wspólnoty;
21. RPO – Regionalny Program Operacyjny;
22. SUiKZP – Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego;
23. SWOT – ang. Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats (mocne, słabe strony, szanse i zagrożenia);
24. UG w Radwanicach – Urząd Gminy w Radwanicach;
25. WKZ – Wojewódzki Konserwator Zabytków;
26. WUOZ – Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków;
27. WD – województwo dolnośląskie.

SŁOWNIK POJĘĆ¹

1. **AZP** – Archeologiczne Zdjęcie Polski. Program badawczy rozpoczęty w 1978 roku, polegający na metodycznym ewidencjonowaniu stanowisk archeologicznych na terenie Polski metodą badań powierzchniowych. Obszar kraju został podzielony na obszary w kształcie prostokąta, o powierzchni 37,5 km² każdy. Obszary zostały ponumerowane i po kolei poddano je metodycznej prospekcji powierzchniowej. Wynikiem prospekcji obszaru jest zaewidencjonowanie w postaci kart zabytków (KEZA – kart ewidencji zabytku archeologicznego) wszystkich stanowisk archeologicznych zlokalizowanych w terenie. Wyniki badań AZP przekształcone zostały w wojewódzką i krajową ewidencję zabytków archeologicznych. Współcześnie prowadzone badania AZP służą prowadzeniu i aktualizacji krajowej i wojewódzkiej ewidencji zabytków w zakresie archeologii.
2. **Badania archeologiczne** – działania mające na celu odkrycie, rozpoznanie, udokumentowanie i zabezpieczenie zabytku archeologicznego.
3. **Badania architektoniczne** – działania ingerujące w substancje zabytku, mające na celu rozpoznanie i udokumentowanie pierwotnej formy obiektu budowlanego oraz ustalenie zakresu jego kolejnych przekształceń.
4. **Badania sondażowe** – rodzaj badań wykopaliskowych polegający na zakładaniu niewielkich wykopów w celu sprawdzenia obecności stanowiska archeologicznego bądź jego charakterystyki (np. datowanie, zasięg, przynależność kulturowa, funkcja).
5. **Badania konserwatorskie** – działania mające na celu rozpoznanie historii i funkcji zabytku, ustalenie użytych do jego wykonania materiałów i zastosowanych technologii, określenie stanu zachowania tego zabytku oraz opracowanie diagnozy, projektu i programu prac konserwatorskich, a jeżeli istnieje taka potrzeba, również programu prac restauratorskich.
6. **Funkcja stanowiska archeologicznego** – sposób użytkowania stanowiska w przeszłości, np. cmentarzysko, osada, miejsce wymiany handlowej, miejsce kultu.
7. **Historyczny układ urbanistyczny lub ruralistyczny** – przestrzenne założenie miejskie lub wiejskie, zawierające zespoły budowlane, pojedyncze budynki i formy zaprojektowanej zieleni, rozmieszczone w układzie historycznych podziałów własnościowych i funkcjonalnych, w tym ulic lub sieci dróg.
8. **Historyczny zespół budowlany** – powiązana przestrzennie grupa budynków wyodrębniona ze względu na formę architektoniczną, styl, zastosowane materiały, funkcję, czas powstania lub związek z wydarzeniami historycznymi.
9. **Instytucja kultury wyspecjalizowana w opiece nad zabytkami** – instytucja kultury w rozumieniu przepisów o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej, której celem statutowym jest sprawowanie opieki nad zabytkami;

¹ Słownik pojęć stanowi zbiór wybranych pojęć znajdujących się w Ustawie z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, a także wybranych pojęć zamieszczonych na portalu <http://samorząd.nid.pl/>

10. **Konserwacja zabytków (prace konserwatorskie)** – działania mające na celu zabezpieczenie i utrwalenie substancji zabytku, zahamowanie procesów jego destrukcji oraz dokumentowanie tego procesu. Podstawowym celem prowadzenia prac konserwatorskich jest ocalenie materii i formy obiektu zabytkowego dla przyszłych pokoleń (...).
11. **Krajobraz kulturowy** – przestrzeń historycznie ukształtowana w wyniku działalności człowieka, zawierająca wytwory cywilizacji oraz elementy przyrodnicze.
12. **Kształtowanie krajobrazu kulturowego** – świadome działanie polegające na zachowaniu, przekształcaniu, dodawaniu albo eliminowaniu obiektów lub układów przestrzennych zgodnie z obowiązującymi zasadami ochrony zabytków i przyrody. Ochrona krajobrazu kulturowego jest funkcją działań wieloprezedmiotowych – architektury krajobrazu, planowania przestrzennego, urbanistyki, metod rewaloryzacji zespołów miejskich, wiejskich i konserwacji obiektów architektonicznych.
13. **Nadzory archeologiczne** – rodzaj badań archeologicznych realizowanych w trakcie prowadzenia robót budowlanych lub ziemnych. Polegają na stałej obecności archeologa w miejscu prowadzenia inwestycji, którego zadaniem jest udokumentowanie wszystkich obiektów mogących mieć charakter zabytkowy, a także wstrzymanie prac ziemnych i budowlanych w przypadku natrafienia na nieruchomy zabytek archeologiczny bądź zabytek ruchomy wymagający konsultacji z konserwatorem (...).
14. **Otoczenie** – teren wokół lub przy zabytku wyznaczony w decyzji o wpisie tego terenu do rejestru zabytków w celu ochrony wartości widokowych zabytku oraz jego ochrony przed szkodliwym oddziaływaniem czynników zewnętrznych.
15. **Prace konserwatorskie** – działania mające na celu zabezpieczenie i utrwalenie substancji zabytku, zahamowanie procesów jego destrukcji oraz dokumentowanie tych działań.
16. **Prace modernizacyjne (modernizacja zabytku)** – unowocześnienie, uwspółcześnienie obiektu. W przypadku budynków i budowli zabytkowych, wbrew pozorom, ten typ prac jest prowadzony bardzo często w związku z adaptacją do nowych funkcji lub utrzymaniem w obiekcie pierwotnego sposobu użytkowania, a także przystosowaniem go do obecnej roli.
17. **Rekonstrukcja** – wierne odtworzenie fragmentu zabytku bądź jego całości. Częściowa rekonstrukcja prowadzi do przywrócenia obiektowi wartości estetycznych i funkcjonalnych, co umożliwia wykorzystanie go w celach muzealnych, edukacyjnych i turystycznych. Zrekonstruowana część zabytku powinna zostać w taki sposób wykonana i oznakowana, by wprawny obserwator mógł odróżnić oryginalne fragmenty obiektu od części dodanych. Warto zauważyć, że konserwacja zespołów budowlanych, układów urbanistycznych i ruralistycznych bądź zespołów zieleni zabytkowej czy krajobrazów kulturowych charakteryzuje się użyciem rekonstrukcji jako metody przywrócenia wartości zabytkowi obszarowemu. Poza nielicznymi wyjątkami całkowita rekonstrukcja nieistniejącego dzieła historycznego jest negatywnie oceniana w środowisku naukowym ze względu na brak w nowym obiekcie substancji zabytkowej oraz historycznych rozwiązań technicznych i technologicznych.

18. **Renowacja zabytków** – przywrócenie oraz utrzymanie estetycznego wyglądu obiektu zabytkowego. Każdorazowo renowacja powinna być prowadzona z uwzględnieniem aktualnej wiedzy o historycznym wyglądzie i formie obiektu. Typowymi pracami renowacyjnymi jest odmalowanie elewacji albo wnętrza budynku zabytkowego, uzupełnienie zieleni niskiej w zabytkowym zespole zieleni (np. trawników, łąk kwietnych). Renowacja zabytku nie powinna prowadzić do naruszenia substancji zabytkowej lub doprowadzenia obiektu do wyglądu ahistorycznego.
19. **Remont zabytku (prace remontowe przy zabytku)** – rodzaj robót budowlanych przy zabytku nieruchomym, których celem jest odtworzenie stanu pierwotnego. Możliwe jest używanie materiałów innych niż te, które zostały zastosowane pierwotnie. Remont polega na wymianie elementów zużytych, zniszczonych lub uszkodzonych. W przypadku budynków i budowli zabytkowych obejmuje zazwyczaj prace polegające na naprawach lub wymianie elementów wtórnych albo intensywnie użytkowanych, których wartość zabytkowa jest niewielka bądź jej nie mają, a w obecnym stanie technicznym negatywnie wpływają na estetykę i funkcjonalność obiektów. Najczęściej spotykane remonty w obiektach zabytkowych obejmują elementy dachów i więźby dachowe, wnętrza mieszkań pozbawionych detalu architektonicznego, klatki schodowe nie wymagające prac konserwatorskich, instalacje, izolacje przeciwwilgociowe fundamentów.
20. **Restauracja zabytków (prace restauratorskie)** – dziedzina szeroko pojętej konserwacji zabytków, pojęcie odnosi się do prac mających na celu przywrócenie dawnej, pierwotnej formy obiektowi zabytkowemu. Każdorazowo musi być poprzedzona badaniami architektonicznymi, konserwatorskimi oraz kwerendą archiwalną, która jest koniecznym elementem dla rozpoznania wartości zabytku i zrozumienia jego historii. Prowadzi do zniszczenia późniejszych nawarstwień, dlatego może być prowadzona jedynie w przypadku wyraźnie niższej wartości obecnej formy zabytku od kształtu obiektu, do którego planujemy wrócić. Powinna być prowadzona z użyciem zachowanych oryginalnych elementów.
21. **Rewaloryzacja zabytków** – przywrócenie wartości zabytku, w szczególności walorów użytkowych oraz wyeksponowanie wartości obiektu. Pojęcie używane głównie w odniesieniu do zabytków architektury i budownictwa oraz urbanistyki. Rewaloryzacja łączy w sobie działania konserwatorskie adaptacyjne w celu ocalenia, a nawet przywrócenia wartości obiektu zabytkowego i przystosowania go do pełnienia nowej funkcji bądź utrzymania pierwotnego sposobu użytkowania, przy spełnieniu potrzeb współczesnych użytkowników, w sposób nie naruszający najważniejszych wartości zabytku.
22. **Roboty budowlane przy zabytku lub w jego otoczeniu** – pojęcie zdefiniowane w prawie budowlanym, polegające na budowie, rozbiórce, modernizacji, montażu, rozbudowie, nadbudowie i przebudowie obiektu budowlanego objętego ochroną konserwatorską. W przypadku obiektów wpisanych do rejestru zabytków remont wymaga uzyskania pozwolenia odpowiedniego konserwatora zabytków w oparciu o projekt budowlany albo wyciąg z tego projektu przygotowany w celu oceny wpływu inwestycji na zabytek.

23. **Stanowisko archeologiczne** – miejsce, gdzie w ziemi, na jej powierzchni lub pod wodą znajdują się ślady obecności człowieka w przeszłości, które mają charakter zabytkowy. W przepisach prawa stanowisko archeologiczne nazwane jest nieruchomym zabytkiem archeologicznym.
24. **Strefa ochrony konserwatorskiej** – wyznaczony granicami obszar, na którym obowiązują określone ograniczenia, zakazy i nakazy, mające na celu ochronę znajdujących się na tym obszarze zabytków. Strefy ochrony konserwatorskiej definiowane są przez swoje cechy (zawartość i wyróżniki) oraz cele, dla których zostały wyznaczone.
25. **Studium krajobrazu kulturowego** – rodzaj dokumentacji studialnej przedstawiającej zasób obiektów i obszarów zabytkowych i diagnozę stanu zachowania dziedzictwa kulturowego na danym obszarze, rys historyczny rozwoju przestrzennego oraz wnioski w postaci zaleceń konserwatorskich. Studium krajobrazu kulturowego jest najważniejszym opracowaniem w interesie ochrony zabytków wyjściowym w interesie ochrony zabytków potrzebnym do sporządzania zapisów dotyczących ochrony zabytków w dokumentach planistycznych.
26. **Termomodernizacja** – modernizacja mająca na celu poprawę warunków termicznych budynku, zmniejszenie zapotrzebowania i zużycia energii. W obiektach zabytkowych zazwyczaj możliwa w ograniczonym stopniu ze względu na wartości zabytkowe obiektu. Na ogół dopuszczalny zakres prac termomodernizacyjnych obejmuje docieplenie dachu, stropu najwyższej kondygnacji, poprawę izolacyjności albo wymianę stolarki i ślusarki, docieplenie fundamentów (...).
27. **Warstwa kulturowa** – nawarstwienie ziemne powstałe na skutek działalności człowieka w przeszłości.
28. **Zabytek** – nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.
29. **Zabytek archeologiczny** – zabytek nieruchomy, będący powierzchnią, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytek ruchomy, będący tym wytworem.
30. **Zabytek nieruchomy** – nieruchomość, jej część lub zespół nieruchomości o cechach j.w.;
31. **Zabytek ruchomy** – rzecz ruchoma, jej część lub zespół rzeczy ruchomych o cechach j.w.;

I. WSTĘP

Przedmiotem opracowania jest Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Radwanice na lata 2020 – 2023. Jest to aktualizacja poprzedniego programu pn. „Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Radwanice na lata 2016-2019”, będąca jednocześnie drugą edycją programu. Celem dokumentu jest przedstawienie zasobów dziedzictwa kulturowego gminy ze szczególnym uwzględnieniem obiektów zabytkowych oraz wypracowanie programu zarządzania nimi, w tym praca nad ich potencjałem. Program jest dokumentem strategicznym w zakresie ochrony zabytków. Pozwoli on na kontynuację działań koordynacyjnych z zakresu polityki przestrzennej w nawiązaniu do opieki i zarządzania dziedzictwem kulturowym. Ponadto umożliwi ochronę dziedzictwa niematerialnego, co skutkować będzie wzrostem zainteresowania lokalną tradycją wśród mieszkańców. W okresie najbliższych czterech lat Program realizowany będzie dostępnymi środkami prawnymi oraz finansowymi.

Doświadczenia jakie udało się zdobyć władzom samorządu spowodowały wypracowanie nowych, a zarazem opartych na działaniach z poprzedniej edycji Programu, efektywnych koncepcji związanych z opieką nad dziedzictwem kulturowym gminy. Celem Programu jest określenie zasadniczych kierunków działań i zadań na rzecz zachowania dziedzictwa materialnego i niematerialnego oraz wzmocnienie pozytywnych tendencji związanych z dziedzictwem kulturowym. Głównym założeniem obecnej edycji GPOnZ będzie kontynuacja i wzmocnienie ochrony i opieki zabytków, które to zostały wyznaczone w poprzedniej perspektywie czasowej. Systematyczne wdrażanie ustaleń dokumentu powinno spowodować poprawę stanu zachowania zasobów dziedzictwa kulturowego Gminy Radwanice. Program powinien być znany nie tylko władzom lokalnym, ale i społeczności lokalnej. Jego zadaniem jest m.in. uświadamianie mieszkańców o konieczności dbania o lokalną tradycję przejawiającą się w inicjatywach społecznych, jak i o potrzebie ochrony dziedzictwa kulturowego gminy. Mieszkańcy i władze gminy powinni dbać o utrzymanie indywidualnego charakteru miejsca, w tym o zachowanie jego znamienych elementów zabytkowych i przyrodniczych, które są swoistą spuścizną materialną i historyczną.

W porównaniu do poprzedniej edycji GPOnZ wprowadzono nowe zagadnienia, bądź też w znaczny sposób je rozwinęto, czego przykładem jest dodanie słowniczka podstawowych pojęć, czy poszerzenie informacji dot. krajobrazu kulturowego gminy, w tym w sposób szczególny charakterystyka układów ruralistycznych. Ponadto rozwinęto zagadnienia związane z dziedzictwem niematerialnym gminy, co ma na celu zwiększenie świadomości o tożsamości lokalnej oraz zwiększenie zainteresowania tradycją i zwyczajami gminnymi. Uszczegółowiono charakterystykę nieruchomości zabytków architektonicznych oraz archeologicznych, w tym zabytków rejestrowych. W nawiązaniu do tych ostatnich Program wzbogacono o informacje na temat struktury własnościowej, a także poszerzono listę obiektów o największym znaczeniu dla gminy wraz z ich charakterystyką. Wszelkie zapisy dotyczące dokumentów programowych oraz aktów prawnych zostały uaktualnione. Dotyczy to głównie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, które zostały szczegółowo przedstawione.

Niniejszy Program powstał na podstawie poradnika metodycznego Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami oraz został opracowany mając na uwadze art. 4 pkt 2 ustawy Prawo autorskie i pokrewne.

1.1. Charakterystyka gminy

Gmina Radwanice położona jest w południowo - zachodniej Polsce, w północno – zachodniej części województwa dolnośląskiego, na terenie powiatu polkowickiego. Jest jedną z 6 gmin powiatu i jedną z 3 gmin wiejskich. Sieć osadniczą gminy tworzą miejscowości wiejskie z Radwanicami – ośrodkiem administracyjnym gminy. Gmina znajduje się w historycznych granicach Dolnego Śląska, jak i przynależy do regionu etnograficznego Dolny Śląsk. Zajmuje obszar o powierzchni 84 km² (10,8 % powierzchni powiatu), granicząc z 6. gminami:

- na zachodzie – z Gminą Przemków;
- na północnym - zachodzie – z Gminą Gaworzyce;
- na północy – z Gminą Żukowice;
- na wschodzie – z Gminą Jerzmanowa;
- na południowym – wschodzie – z Gminą Polkowice;
- na południu – z Gminą Chocianów.

W skład Gminy Radwanice wchodzi 13 sołectw: Buczyzna, Drożów, Drożyna, Jakubów, Kłębanowice, Lipin, Łagoszów Wielki, Nowy Dwór, Nowa Kuźnia, Przesieczna, Radwanice, Sieroszowice, Strogoborzyce oraz 4 przysiółki: Borów, Dobromil, Teodorów, Ułanów. Przestrzenne rozmieszczenie powyższych jednostek przedstawia poniższa rycina.

Najbardziej skrajne odległości na terenie gminy oddalane są od siebie w odległości ok. 15,5 km w linii północny – wschód – południowy - zachód.



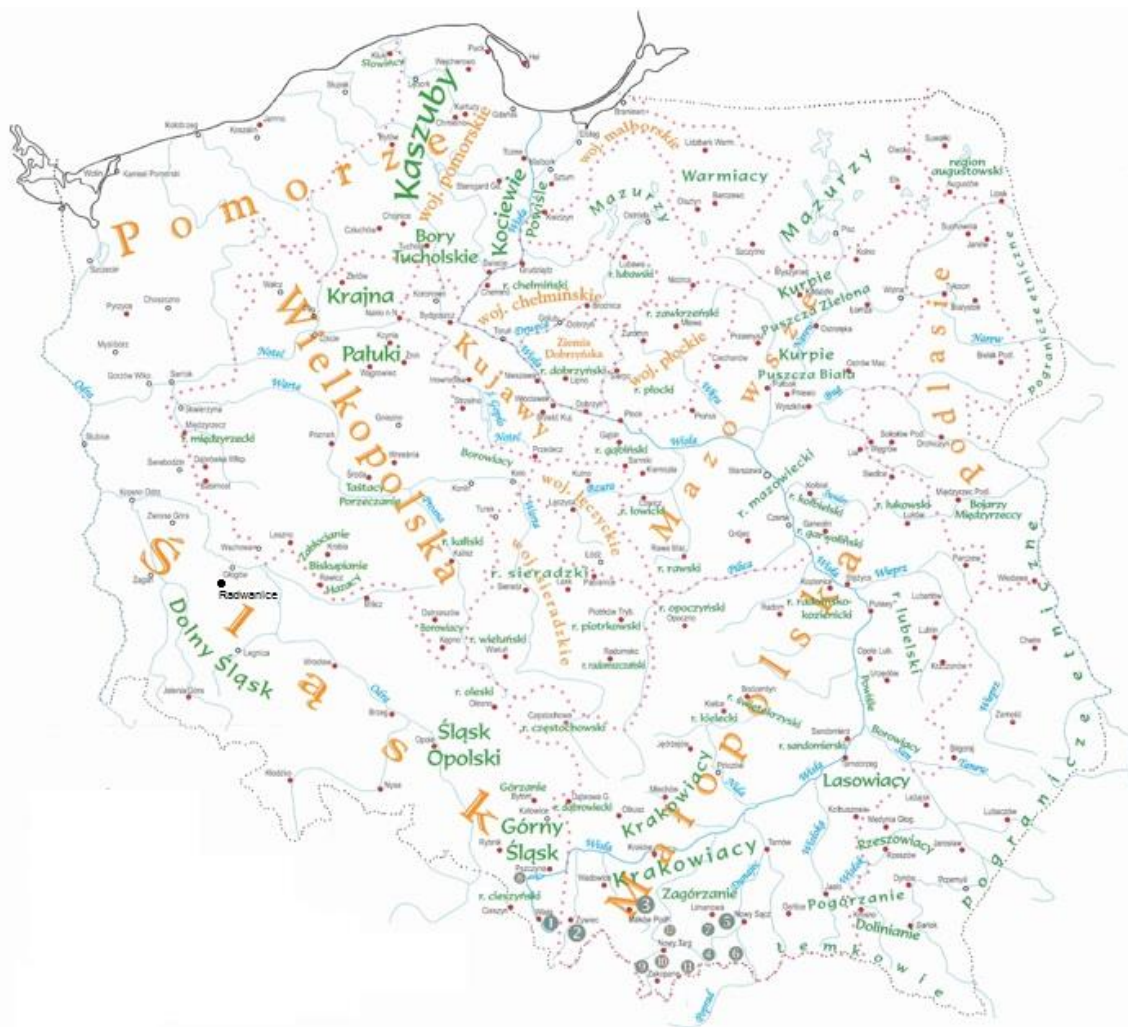
Ryc. 1. Położenie Gminy Radwanice w układzie gmin sąsiednich

Źródło: opracowanie własne



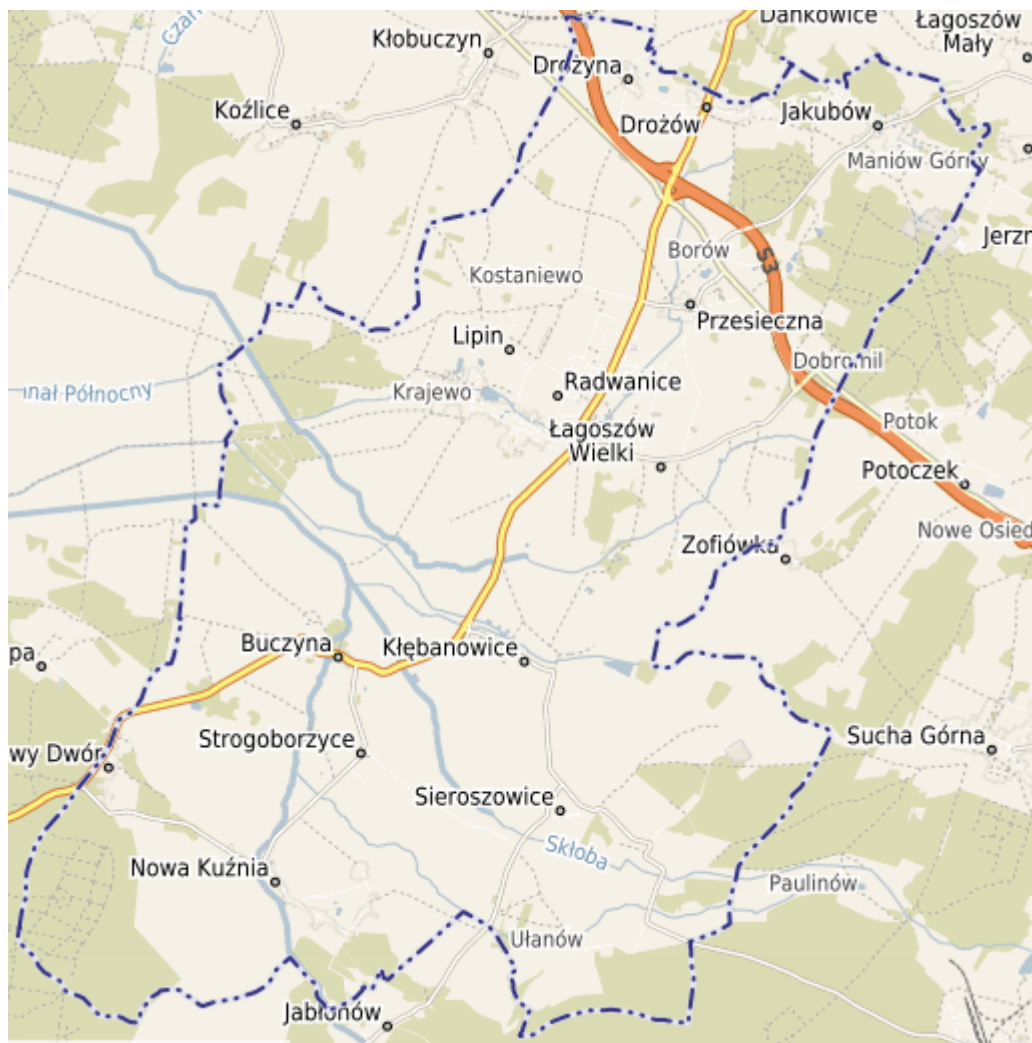
Ryc. 2. Położenie Gminy Radwanice na tle Polski

Źródło: opracowanie własne na podstawie geoportal.gov.pl



Ryc. 3. Regiony etnograficzne w Polsce

Źródło: www.naludowo.pl



Ryc. 4. Jednostki osadnicze w Gminie Radwanice

Źródło: www.radwanice.e-mapa.net

1.2. Charakterystyka społeczno-gospodarcza

Na koniec roku 2019 wg danych Urzędu Gminy w Radwanicach obszar gminy zamieszkiwało 4 747 osób (wzrost o 60 os. w porównaniu z rokiem 2015), w tym 2 017 os. pochodziło z Radwanic (42,49% mieszkańców całej gminy). Oprócz Radwanic do największych jednostek osadniczych pod względem ludności należy zaliczyć: Sieroszowice – 448 os., Łagoszów Wielki – 370 os., Buczynę – 366 os., Kłębanowice – 234 os. i Jakubów – 218 os. (2019 r., Urząd Gminy Radwanice).

Zgodnie z danymi GUS na terenie Gminy Radwanice wg stanu na 31.12.2019 r. zarejestrowanych było jedynie 135 bezrobotnych (zmniejszenie o 37 os. w porównaniu do 2015 r.). Z roku na rok bezrobocie w gminie jest coraz mniejsze. Łączna liczba podmiotów gospodarczych w rejestrze REGON na rok 2019 w analizowanej jednostce wyniosła 376 (wzrost o 25 podmiotów w porównaniu do 2015 roku), z czego 355 to podmioty prywatne. Na terenie Gminy Radwanice najbardziej rozwiniętą działalnością gospodarczą jest „handel; naprawa pojazdów samochodowych” (sekcja G – 70 podmiotów) oraz budownictwo (sekcja F – 57 podmiotów). Znacznego wzrostu odnotowano w sekcji S i T – 8 nowych podmiotów od 2015 r. – łącznie 36. W sekcji A (rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo) odnotowano 17 działalności, a w sekcji C (przetwórstwo przemysłowe) 33 działalności. W zdecydowanej

większości są to małe działalności zatrudniające do 9 osób (363 podmioty). Na terenie gminy występują dwa przedsiębiorstwa posiadające od 50 do 249 pracowników.

Dla Gminy Radwanice nie odnotowuje się obiektów noclegowych wg danych GUS, stąd jednostka ta nie ma charakteru gminy turystycznej. Charakterystyczną cechą gminy jest jej położenie w sąsiedztwie Legnicko - Głogowskiego Okręgu Miedziowego.

1.3. Charakterystyka przyrodnicza

Pod względem fizycznogeograficznym teren Gminy Radwanice znajduje się w prowincji Niżu Środkowoeuropejskiego. Opisywany obszar mieści się w podprowincji Niziny Środkowopolskie oraz Sasko - Łużyckie, w makroregionie Wał Trzebnicki i Nizina Śląsko – Łużycka. W układzie mezoregionalnym wg Kondrackiego gmina mieści się w zasięgu jednostki Wzgórza Dalkowskie oraz w mezoregionie Równina Szprotawska.

Większość terenu gminy jest płaska bądź lekko falista (wysokości wahają się ok. od 130 do 150 m n.p.m.). W północnej części gminy występuje przewyższenie terenu względem pozostałej części gminy, a wysokość terenu sięga 215 m n.p.m.

Przez obszar jednostki przepływa rzeka Szprotawa o długości 57,6 km tworząc jednocześnie podstawową sieć hydrologiczną tego terenu. W gminie nie występują większe zbiorniki wodne. Na podstawie danych z 2018 r. – GUS (brak danych dla roku 2019) lesistość na terenie gminy wyniosła 17,1%. Ogółem licząc jest to 1 471,83 ha, z czego grunty leśne publiczne ogółem stanowiły 1 308,83 ha. W związku z powyższym należy uznać, że lesistość na terenie gminy zmniejszyła się nieznacznie (7,17 ha ogółem).

W granicach charakteryzowanego terenu występują następujące obszary i obiekty chronione (na podstawie Centralnego Rejestru Form Ochrony Przyrody):

- Rezerwat Buczyna Jakubowska;
- Przemkowski Park Krajobrazowy;
- obszar Natura 2000 – obszar specjalnej ochrony ptaków – „Bory Dolnośląskie” (kod PLB 020005);
- obszar Natura 2000 - Obszar o znaczeniu dla Wspólnoty tzw. OZW – Jelonek Przemkowski (kod PLH 020097);
- pomnik przyrody – Buczek.

II. PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Radwanice na lata 2020 – 2023 sporządzono na podstawie art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2020 poz. 282) oraz na podstawie art. 7 ust. 1 pkt 9 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2020 poz. 713).

Niniejsza aktualizacja jest kontynuacją „Gminnego Program Opieki nad Zabytkami Gminy Radwanice na lata 2016-2019” z uwzględnieniem obecnych wymogów prawnych oraz aktualnej sytuacji ochrony i opieki zabytków. Ww. program został przyjęty uchwałą Nr XVI/95/16 z dnia 28 listopada 2016 roku przez Radę Gminy w Radwanicach.

Art. 87 ust. 1 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami mówi o tym, że „Zarząd województwa, powiatu lub wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza na okres 4 lat odpowiednio wojewódzki, powiatowy lub gminny program opieki nad zabytkami”.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Radwanice:

- sporządzany jest na okres 4 lat przez Wójta Gminy Radwanice;
- co 2 lata wymaga sprawozdania z jego realizacji przez Wójta Gminy Radwanice poprzez przedstawienie go Radzie Gminy w Radwanicach;
- przyjmuje Rada Gminy w Radwanicach, po uzyskaniu opinii Dolnośląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków;
- ogłaszany jest w Dzienniku Urzędowym Województwa Dolnośląskiego.

Zgodnie z zapisami art. 87 ust. 2 ustawy o ochronie i opiece nad zabytkami Program Opieki nad Zabytkami ma na celu m. in.:

- włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
- uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
- zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
- podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
- podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

Art. 7 ust. 1 pkt 9 ustawy o samorządzie gminnym związany jest z obowiązkami Gminy w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami. „Zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania własne obejmują sprawy kultury, w tym bibliotek gminnych i innych instytucji kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami”.

III. UWARUNKOWANIA PRAWNE OCHRONY I OPIEKI NAD ZABYTKAMI W POLSCE

System prawny w Polsce gwarantuje obecnie ochronę zabytkom i całości dziedzictwa kulturowego na terenie kraju. Poniżej przedstawiono obowiązujące akty prawne, które nawiązują do ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

1. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 1997 Nr 78 poz. 483 ze zm., z dnia 2 kwietnia 1997 r.).
 - *Art. 5. Rzeczpospolita Polska strzeże niepodległości i nienaruszalności swojego terytorium, zapewnia wolności i prawa człowieka i obywatela oraz bezpieczeństwa obywateli, strzeże dziedzictwa narodowego oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju.*

- *Art. 6. 1. Rzeczpospolita Polska stwarza warunki upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury, będących źródłem tożsamości narodu polskiego, jego trwania i rozwoju.*
 - *Art. 86. Każdy jest obowiązany do dbałości o stan środowiska i ponosi odpowiedzialność za spowodowane przez siebie jego pogorszenie. Zasady tej odpowiedzialności określa ustawa.*
2. Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2020 poz. 282 ze zm.) jako główny akt prawny regulujący zasady ochrony i opieki nad zabytkami.
- *Art. 1. Ustawa określa przedmiot, zakres i formy ochrony zabytków oraz opieki nad nimi, zasady tworzenia krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami oraz finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytkach, a także organizację organów ochrony zabytków.*

Jednocześnie z ww. ustawy wynikają następujące formy ochrony zabytków zgodnie z art. 7:

- 1) *wpis do rejestru zabytków;*
- 1a) *wpis na Listę Skarbów Dziedzictwa;*
- 2) *uznanie za pomnik historii;*
- 3) *utworzenie parku kulturowego;*
- 4) *ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.*

Ponadto ww. ustawa nakłada zadania na gminy, do których należy zaliczyć:

- *utworzenie parku kulturowego (art. 7 pkt 3, art. 16 i 17);*
 - *prowadzenie gminnej ewidencji zabytków (art. 22 ust. 4, 5 i 6)*
 - *sporządzenie gminnego programu opieki nad zabytkami (art. 87);*
 - *przekazywanie wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków przyjętych zawiadomień o odkryciu przedmiotu o cechach zabytku lub znalezieniu zabytku archeologicznego (art. 32 ust. 2);*
 - *udzielenie dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków, na zasadach określonych w podjętej przez gminę uchwale (art. 81 ust 1).*
3. Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2020 poz. 713). Wykonywanie zadań w zakresie kultury i ochrony zabytków jest ustawowym zadaniem samorządów.
- *Art. 7. 1. Zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania własne obejmują sprawy:*
 - 9) *kultury, w tym bibliotek gminnych i innych instytucji kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.*
4. Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2020, poz. 293 ze zm.).
5. Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane (Dz. U. z 2020, poz. 1333).
6. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2020, poz. 1219).

7. Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2020, poz. 55 ze zm.).
8. Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz. U. z 2020, poz. 65 ze zm.).
Art. 13 ust 4 Sprzedaż, zamiana, darowizna lub oddanie w użytkowanie wieczyste nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków, stanowiących własność Skarbu Państwa lub jednostki samorządu terytorialnego, a także wnoszenie tych nieruchomości jako wkładów niepieniężnych (aportów) do spółek, wymaga pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków.
Art. 13 ust 5 Sprzedaż, zamiana, darowizna lub dzierżawa nieruchomości stanowiących własność Skarbu Państwa lub jednostki samorządu terytorialnego, będących cmentarzami ujętymi w wojewódzkiej ewidencji zabytków, a także wnoszenie tych nieruchomości jako wkładów niepieniężnych (aportów) do spółek wymagają pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków.
9. Ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (Dz. U. z 2020, poz. 194).
10. Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2020, poz. 1057 ze zm.).
11. Ustawa z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz. U. z 2020, poz. 802 ze zm.).
12. Ustawa z dnia 31 stycznia 1959 r. o cmentarzach i chowaniu zmarłych (Dz. U. z 2019, poz. 1473 ze zm.).
13. Ustawa z dnia 28 marca 1933 r. o grobach i cmentarzach wojennych (Dz. U. z 2018, poz. 2337).
14. Ustawa z dnia 19 grudnia 2009 r. o partnerstwie publiczno – prywatnym (Dz. U. 2020, poz. 711).
15. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 23 sierpnia 1990 r. w sprawie rozszerzenia zakresu celów Funduszu Kościelnego (Dz. U. z 1990 Nr 61, poz. 354).
16. Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia z dnia 10 września 2019 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz. U. z 2019, poz. 1886).
17. Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 2 sierpnia 2018 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich i badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz robót budowlanych, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, a także badań archeologicznych i poszukiwań zabytków (Dz. U. z 2018, poz. 1609).
18. Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 16 sierpnia 2017 r. w sprawie dotacji celowej na prace konserwatorskie lub restauratorskie przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (Dz. U. z 2017, poz. 1674).

Zasady ochrony zabytków znajdujących się w muzeach i w bibliotekach zostały określone w:

1. Ustawie z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz. U. z 2020, poz. 902).
2. Ustawie z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz. U. z 2019, poz. 1479).

Ochronę materiałów archiwalnych regulują przepisy ustawy z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (Dz. U. z 2020, poz. 164).

IV. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

4.1 Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Radwanice sporządzono z uwzględnieniem zewnętrznych uwarunkowań ochrony zasobów dziedzictwa kulturowego, w tym aktów prawa oraz innych opracowań strategicznych, w których poruszono tematykę dziedzictwa kulturowego.

Ustalenia niniejszego Programu korespondują z zapisami (cele, zasady, kierunki) dokumentów sporządzonych na różnych szczeblach administracyjnych. Metodologia planowania zakłada spójność dokumentów programowych w układzie hierarchicznym: kraj, województwo, powiat, gmina.

W niniejszym rozdziale scharakteryzowano wyżej wymienione dokumenty pod kątem wyznaczonych priorytetów i kierunków działań, a także krajobrazu kulturowego oraz substancji zabytkowej.

Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju – Polska 2030

Strategia jest dokumentem określającym główne trendy, wyzwania i scenariusze rozwoju społeczno-gospodarczego kraju oraz kierunki przestrzennego zagospodarowania kraju, z uwzględnieniem zasady zrównoważonego rozwoju, obejmującym okres co najmniej 15 lat. Stanowi najszerzy i najbardziej ogólny element nowego systemu zarządzania rozwojem kraju. Uzupełnieniem ramy strategicznej rozwoju Polski do 2030 roku jest Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju. Strategia została przyjęta uchwałą Rady Ministrów w dniu 5 lutego 2013 roku. Celem głównym dokumentu Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju - Polska 2030 trzecia fala nowoczesności jest poprawa jakości życia Polaków mierzona zarówno wskaźnikami jakościowymi, jak i wartością oraz tempem wzrostu PKB w Polsce.

Dokument składa się z dwóch części:

I. wstępu wraz z diagnozą i opisem kontekstu społecznego, gospodarczego i międzynarodowego Strategii (w tym szkicu proponowanych rozwiązań w trzech obszarach strategicznych) oraz prezentacji ram makroekonomicznych rozwoju Polski do 2030 r.

II. charakterystyki proponowanych kierunków interwencji (czyli działań do podjęcia w perspektywie 2030 r. służących osiągnięciu celu głównego Strategii) oraz opisu zasad monitorowania i ewaluacji wdrażania projektu Polska 2030.

Kierunki interwencji podporządkowane zostały schematowi trzech obszarów strategicznych, które zostały podzielone na osiem części (zgodnych ze strategicznymi celami rozwojowymi). Są to:

I. W obszarze konkurencyjności i innowacyjności gospodarki:

i. Innowacyjność gospodarki i kreatywność indywidualna

- ii. Polska Cyfrowa
- iii. Kapitał ludzki
- iv. Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko
- II. W obszarze równoważenia potencjału rozwojowego regionów Polski:
- v. Rozwój regionalny
- vi. Transport
- III. W obszarze efektywności i sprawności państwa:
- vii. Kapitał społeczny
- viii. Sprawne państwo

W dokumencie wskazano na potrzebę digitalizacji i udostępnienia zasobów dziedzictwa i kultury, a także upowszechnianie zasobów kultury i dziedzictwa kulturowego.

Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030

Najważniejszym krajowym dokumentem strategicznym, dotyczącym zagospodarowania przestrzennego kraju, jest Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030. W dokumencie tym zakłada się rozwój bogactwa polskich regionów w oparciu o wykorzystanie wewnętrznych potencjałów polskiej przestrzeni – ich dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego, potencjału gospodarczego, innowacyjnego oraz naukowego. W Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju określono cel strategiczny polityki przestrzennego zagospodarowania kraju: *„Efektywne wykorzystanie przestrzeni kraju i jej terytorialnie zróżnicowanych potencjałów rozwojowych dla osiągnięcia ogólnych celów rozwojowych – konkurencyjności, zwiększania zatrudnienia, sprawności funkcjonowania państwa oraz spójności w wymiarze społecznym, gospodarczym i terytorialnym w długim okresie”*.

Osiągnięcie celu strategicznego musi się odbywać z zachowaniem spójności przyrodniczo-kulturowej służącej realizacji konstytucyjnej zasady zrównoważonego rozwoju.

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 (zwana dalej KSRR) rozwija postanowienia Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.). KSRR jest podstawowym dokumentem strategicznym polityki regionalnej państwa w perspektywie do 2030 r.

W dokumencie wyszczególniono 7 głównych wyzwań przed którymi stanie Polska do 2030 r., a także najważniejsze kierunki zmian w polityce regionalnej. Ponadto, określono następujące cele główne:

1. Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym.
2. Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych.
3. Podniesienie jakości zarządzania i wdrażania polityk ukierunkowanych terytorialnie

W ramach celu głównego nr 1 wskazano 5 celi szczegółowych, w tym Rozwój infrastruktury wspierającej dostarczanie usług publicznych i podnoszącej atrakcyjność inwestycyjną obszarów. Wskazano na poprawę dostępności przestrzeni publicznej oraz usług publicznych m.in. w aspekcie architektonicznym. Poprawa dostępności obejmuje nie tylko infrastrukturę w ramach służby zdrowia oraz edukacji, ale również obiekty turystyczne, sportowe, tereny rekreacyjne oraz zabytki i miejsca kultury.

W ramach celu głównego nr 2 wymieniono 3 cele szczegółowe, a jeden nich to: Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego. W jego ramach wskazano na potrzebę pełniejszego wykorzystania zasobów kultury i dziedzictwa narodowego przez np. promocję i kultywowanie niematerialnego dziedzictwa kulturowego na obszarach wiejskich oraz zwiększanie dostępu mieszkańców tych obszarów do dóbr i usług kultury, rozwijanie przemysłu kreatywnego oraz zwiększanie wykorzystania technik teleinformatycznych w dostępie do dóbr kultury.

Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2019-2022

Z dniem 13 sierpnia 2019 r. Rada Ministrów przyjęła Uchwałę w sprawie "Krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2019-2022".

Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2019–2022 ma na celu realizację przepisu art. 84 w związku z art. 86 ust. 1 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Program 2019–2022 jest głównym dokumentem strategicznym określającym cele administracji rządowej oraz podległych jej służb i instytucji w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, a także środki służące do realizacji wyznaczonych celów.

Głównym celem Krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2019-2022 jest stworzenie warunków dla zapewnienia efektywnej ochrony i opieki nad zabytkami, który realizowany będzie przez trzy cele szczegółowe, podzielone na kierunki działania, tj.:

Cel szczegółowy 1: „Optymalizacja systemu ochrony dziedzictwa kulturowego”, podzielony na kierunki działania:

1. Wzmocnienie systemu ochrony na poziomie lokalnym;
2. Wzmocnienie systemu ochrony na poziomie centralnym;

Cel szczegółowy 2: „Wsparcie działań w zakresie opieki nad zabytkami”, podzielony na kierunki działania:

1. Merytoryczne wsparcie działań w zakresie opieki nad zabytkami;
2. Podnoszenie bezpieczeństwa zasobu zabytkowego;

Cel szczegółowy 3: „Budowanie świadomości społecznej wartości dziedzictwa kulturowego”, podzielony na kierunki działania:

1. Upowszechnianie wiedzy na temat dziedzictwa i jego wartości;
2. Tworzenie warunków dla sprawowania społecznej opieki nad zabytkami.

Realizacja Programu 2019–2022 będzie prowadzona w ramach środków finansowych pochodzących z budżetu państwa, w części 24 – kultura i ochrona dziedzictwa narodowego. w łącznej kwocie równej 25 617 089,00 zł. Wydatki przeznaczone na realizację Programu w następujących latach:

- 2019 – 1 912 600 zł;
- 2020 – 7 638 014,00 zł;
- 2021 – 8 363 300,00 zł;
- 2022 - 7 703 175,00 zł.

4.2 Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu

Samorząd Województwa Dolnośląskiego prowadzi działania z zakresu ochrony zabytków jako jednostka samorządu terytorialnego, realizując zadania wynikające z zapisów ustawowych. Prócz tego Samorząd Województwa Dolnośląskiego sprawuje opiekę nad zabytkami, będąc ich właścicielem.

Na szczecelu wojewódzkim zostały opracowane dokumenty strategiczne, które są podstawą prawną oraz pozwalają wskazać kierunki działań dla programów na niższych poziomach jednostek samorządu terytorialnego.

Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030

W dniu 20 września 2018 r. Sejmik Województwa Dolnośląskiego uchwalił Strategię Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030. Nowa strategia rozwoju Dolnego Śląska powstała w wyniku współpracy Urzędu Marszałkowskiego Województwa Dolnośląskiego oraz Instytutu Rozwoju Terytorialnego z Komitetem Ekspertów i Komitetem Sterującym złożonym z przedstawicieli lokalnych jednostek samorządu terytorialnego i partnerów społeczno-gospodarczych z województwa dolnośląskiego.

Wizję przyszłościowego rozwoju regionu określono w dość ogólnej, lecz adekwatnej do powszechnie ujawnianych oczekiwań formie jako: *„Dolny Śląsk 2030 regionem równomiernego rozwoju, regionem przyjaznym, nowoczesnym i konkurencyjnym”*. Jej osiągnięciu służyć będzie realizacja celu nadrzędnego, którym jest *„harmonijny rozwój regionu i wysoka jakość życia dolnośląskiej społeczności”* oraz przyporządkowanych mu pięciu celów strategicznych:

1. efektywne wykorzystanie gospodarczego potencjału regionu;
2. poprawa jakości i dostępności usług publicznych;
3. wzmocnienie regionalnego kapitału ludzkiego i społecznego;
4. odpowiedzialne wykorzystanie zasobów i ochrona walorów środowiska naturalnego i dziedzictwa kulturowego;
5. wzmocnienie przestrzennej spójności regionu.

Realizacji tychże celów strategicznych służyć zaś będą różnorodne inicjatywy ujęte w 94 przedsięwzięciach strategicznych – grupach zadań strategicznych.

W części diagnostycznej dotyczącej środowiska kulturowego wskazano, że na terenie województwa dolnośląskiego obserwuje się dużą różnorodność form krajobrazu oraz bogactwo dziedzictwa kultury materialnej. Większość miast Dolnego Śląska posiada historycznie wykształcony układ przestrzenny z obiektami zabytkowej zabudowy. Występują tu także miejscowości uzdrowiskowe z obiektami zdrojowymi oraz charakterystyczną zabudową sanatoryjno-pensjonatową. Cechą odróżniającą Dolny Śląsk od większości regionów Polski jest występowanie w jednej miejscowości kościołów obu wyznań – katolickiego i protestanckiego. Ogólna liczba obiektów zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków wynosi 49 245, w tym 8 452 to zabytki nieruchome (1. miejsce w Polsce), 1 492 stanowiska archeologiczne (1. miejsce w Polsce) i 39 301 zabytków ruchomych (2. miejsce w Polsce). W strukturze zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków największe ilościowo grupy stanowią obiekty mieszkalne i mieszkalno-gospodarcze (2 206), obiekty architektury sakralnej (1 477) i rezydencjonalnej (775) oraz obiekty użyteczności publicznej (669). W ewidencji zabytków znajduje się 100 449 zabytków architektury i budownictwa oraz ich zespoły, parki i cmentarze (w tym 7,5% wpisanych do rejestru), 342 układy urbanistyczne (w tym 39% wpisanych do rejestru zabytków), 1 993 układy ruralistyczne (w tym 0,5% wpisanych do rejestru zabytków), 2 523 obszary ochrony archeologicznej (w tym 2 obszary wpisane do rejestru zabytków), 39 301 stanowisk archeologicznych (w tym 4,7% wpisanych

do rejestru zabytków). Na Dolnym Śląsku występuje 11 obiektów i zespołów zabytkowych o wybitnych wartościach artystycznych i historycznych, posiadających szczególne znaczenie dla dziedzictwa kulturowego kraju, które objęte są ochroną prawną w formie wpisu na krajową listę Pomników Historii. W regionie znajduje się 5 parków kulturowych oraz 3 obiekty wpisane na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO.

W Strategii zaplanowano kilka przedsięwzięć strategicznych, które związane są z dziedzictwem kulturowym oraz ochroną i opieką zabytków:

- rewitalizacja zdegradowanych obszarów wiejskich, miejskich, w tym przemysłowych;
- wspieranie działań na rzecz rewitalizacji zabytkowych zespołów urbanistycznych i najcenniejszych obiektów architektury;
- wsparcie przedsięwzięć służących rozwojowi kultury i dziedzictwa kulturowego w regionie;
- wspieranie i udostępnianie zintegrowanych działań służących ochronie dziedzictwa kulturowego i jego promocji;
- wsparcie zagospodarowywania i udostępnienia na cele turystyki lub kultury najważniejszych obiektów zabytkowych oraz miejsc historycznych o znaczeniu ponadregionalnym.

Program Opieki nad Zabytkami Województwa Dolnośląskiego

Program został przyjęty przez Sejmik Województwa Dolnośląskiego Uchwałą nr XXIII/687/16 w dniu 28 czerwca 2016 r. i ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Dolnośląskiego, Poz. 3706 z dnia 22 lipca 2016 r. Jest to podstawowy dokument określający politykę Samorządu Województwa Dolnośląskiego w sferze opieki nad zabytkami, dotyczący realizacji zadań związanych ze sprawowaniem opieki nad dziedzictwem kulturowym i zarządzaniem zasobami zabytkowymi na Dolnym Śląsku. Program powstał w ścisłej współpracy z Urzędem Marszałkowskim Województwa Dolnośląskiego, Dolnośląskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków oraz Narodowym Instytutem Dziedzictwa Oddziałem Terenowym we Wrocławiu.

Głównym celem Programu jest zachowanie i zrównoważone wykorzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego dla wzmacniania tożsamości Dolnego Śląska. Przyjęto, że dziedzictwo kulturowe jest zasobem umożliwiającym budowanie i utrwalenie wspólnej tożsamości oraz rozwijanie potencjału społecznego.

Zadania i działania wskazane do realizacji dotyczą m.in.:

- poprawy skuteczności ochrony i stanu zachowania dziedzictwa kulturowego,
- systematycznego wzmacniania i utrwalania tożsamości Dolnoślązaków,
- budowania wiedzy o zabytkach i efektywnego zarządzania tymi zasobami.

Program składa się z części diagnostycznej, w której wskazano zasoby i stan zachowania dziedzictwa kulturowego, zarządzanie, finansowanie oraz analizę swot, a także części programowej i wdrażaniowej.

Wyznaczona wizja w programie brzmi: „*wielokulturowe dziedzictwo dolnego śląska fundamentem nowoczesnego i otwartego regionu europejskiego*”, zaś cel strategiczny określono następująco: „*zachowanie i zrównoważone wykorzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego dla wzmacniania tożsamości dolnego śląska*”.

Zaprogramowano cele operacyjne, priorytety oraz działania w następujący sposób:

1. Zasoby dziedzictwa kulturowego

1.1 Rozpoznanie stanu zachowania dziedzictwa materialnego i niematerialnego województwa

- 1.1.1 Aktualizacja wiedzy na temat stanu zachowania obiektów zabytkowych.
- 1.1.2 Identyfikacja zjawisk dziedzictwa niematerialnego województwa
- 1.1.3 Identyfikacja i objęcie ochroną najcenniejszych wartości dziedzictwa kulturowego świadczących o specyfice i tożsamości województwa
- 1.1.4 Wytypowanie obiektów i zespołów zabytkowych do wpisania na listę pomników historii oraz wsparcie ich właścicieli w zakresie działań związanych z tą procedurą
- 1.2 Wsparcie finansowe działań związanych z ratowaniem zabytków
 - 1.2.1 Poprawa stanu zachowania obiektów zabytkowych stanowiących mienie samorządu województwa
 - 1.2.2 Dofinansowanie prac remontowo-konserwatorskich oraz konserwacji zabytków znajdujących się na terenie województwa
 - 1.2.3 Wspieranie działań związanych z zabezpieczaniem zabytków
- 2. Tożsamość i społeczeństwo
 - 2.1 Kształtowanie tożsamości regionalnej poprzez działania edukacyjne i promocyjne
 - 2.1.1 Wspieranie programów i projektów edukacyjnych popularyzujących dziedzictwo kulturowe
 - 2.1.2 Rozszerzenie zasięgu i wzmocnienie znaczenia przedsięwzięć związanych z zachowaniem i promocją dziedzictwa kulturowego
 - 2.1.3 Promowanie „dobrych praktyk” w zakresie zagospodarowania i użytkowania obiektów zabytkowych
 - 2.2 Wzmocnienie zaangażowania społecznego w zakresie opieki nad zabytkami
 - 2.2.1 Wspieranie inicjatyw społecznych w zakresie tworzenia i funkcjonowania lokalnych muzeów
 - 2.2.2 Wspieranie przedsięwzięć mających na celu podnoszenie wiedzy w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami
 - 2.2.3 Wsparcie merytoryczne i organizacyjne dla obecnych i potencjalnych właścicieli i użytkowników obiektów zabytkowych
- 3. Zarządzanie
 - 3.1 Budowanie i wzmacnianie współpracy podmiotów zaangażowanych w ochronę dziedzictwa kulturowego
 - 3.1.1
 - 3.2 Budowa zintegrowanego systemu informacji i monitoringu jako narzędzia wspomagania procesu decyzyjnego w dziedzinie ochrony i opieki nad zabytkami
- 4. Potencjał ekonomiczny
 - 4.1 Wzmocnienie marki regionu w oparciu o zasoby dziedzictwa kulturowego
 - 4.2 Wzmocnienie znaczenia ekonomicznego sektorów związanych z opieką nad zabytkami.

Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego na lata 2014 - 2020

Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego na lata 2014 – 2020 został zatwierdzony przez Komisję Europejską dnia 18 grudnia 2014 roku. RPO WD jest jednym z narzędzi realizacji Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego. Należy pamiętać, że Regionalny Program Operacyjny może być rozliczany do 2023 r. (tzw. zasada n+3). RPO składa się z 11 Osi Priorytetowych wraz z poszczególnymi działaniami.

Celem głównym Regionalnego Programu jest: *„Wzrost konkurencyjności Dolnego Śląska zapewniający poprawę poziomu życia jego mieszkańców przy zachowaniu zasad zrównoważonego rozwoju”*.

Osie priorytetowe programu to:

1. Przedsiębiorstwa i innowacje.
2. Technologie informacyjno – komunikacyjne.
3. Gospodarka niskoemisyjna.
4. Środowisko i zasoby.
5. Transport.
6. Infrastruktura spójności społecznej.
7. Infrastruktura edukacyjna.
8. Rynek pracy.
9. Włączenie społeczne.
10. Edukacja.
11. Pomoc techniczna.

W ramach osi 4. Środowisko i zasoby wskazano priorytety inwestycyjne, którym jednym z nich jest priorytet 4.3. Dziedzictwo kulturowe. W jego ramach określono cel szczegółowy: zwiększona dostępność do zasobów kulturowych regionu. Realizacja priorytetu służyć będzie zwiększeniu atrakcyjności województwa zarówno dla jego mieszkańców, jak i turystów, przy jednoczesnej ochronie istniejących zasobów dziedzictwa kulturowego. Dofinansowanie przedsięwzięć dotyczyć będzie ochrony i opieki najwyższej rangi zabytków, w celu uniknięcia ich zniszczenia.

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Dolnośląskiego Perspektywa 2020

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa dolnośląskiego Perspektywa 2020, sporządzony został na podstawie Uchwały Nr LVIII/889/2006 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 21 września 2006 r. i zastępuje wcześniejszy Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Dolnośląskiego, przyjęty Uchwałą Nr XLVIII/873/2002 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 30 sierpnia 2002 r.

Dokument wskazuje cele strategiczne rozwoju przestrzennego województwa:

- *umocnienie jego wewnętrznej i zewnętrznej integracji przestrzennej, społeczno-gospodarczej oraz infrastrukturalnej w powiązaniu z sąsiednimi regionami Polski, Czech i Niemiec oraz ukształtowanie Dolnego Śląska jako harmonijnie rozwiniętego, europejskiego regionu węzłowego o wysokim stopniu konkurencyjności i gospodarce opartej na wiedzy;*
- *zintegrowana ochrona zasobów przyrodniczo-krajobrazowych i racjonalne ich wykorzystanie oraz udostępnienie, a także stworzenie spójnego, regionalnego systemu obszarów chronionych;*

- *zintegrowana ochrona i rewitalizacja zasobów dziedzictwa kulturowego oraz utrzymanie tożsamości i odrębności kulturowej regionu;*
- *harmonijny, zintegrowany rozwój przestrzenny i społeczno-gospodarczy oraz integracja Wrocławskiego Obszaru Metropolitalnego jako głównego węzła sieci osadniczej województwa;*
- *harmonizowanie rozwoju przestrzennego i społeczno-gospodarczego i aktywne przekształcanie pozostałych elementów systemu osadniczego województwa;*
- *efektywne wykorzystanie własnych zasobów województwa dla poprawy jakości życia i standardów zaspokajania potrzeb społeczeństwa;*
- *ukształtowanie sprawnych, bezpiecznych systemów transportu i komunikacji, powiązanych z systemem krajowym i europejskim oraz sprawnych, sieci infrastruktury technicznej, zapewniających dostawę wody i energii, właściwą gospodarkę odpadami oraz zapobieganie awariom i negatywnym skutkom klęsk żywiołowych.*

PZP w uwarunkowaniach wewnętrznych uwzględnia uwarunkowania związane ze sferą przyrodniczo – kulturową w odniesieniu do zasobów kulturowych. W Diagnostyce zostały wskazane najważniejsze uwarunkowania dla rozwoju przestrzennego województwa w sferze kulturowej. Harmonijne kształtowanie krajobrazu kulturowego oraz poprawa stanu i wykorzystania zespołów zabytkowych to jeden z wyznaczonych kierunków z zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego w PZP. Ponadto kierunki: ochrona oraz poprawa stanu i wykorzystania zespołów zabytkowych, jak i ochrona dóbr kultury współczesnej stanowią dopełnienie ochrony dziedzictwa kulturowego. Wymienione kierunki nie odnoszą się do Gminy Radwanice w aspekcie lokalizacyjnym.

Trwają prace nad aktualizacją Planu. Opracowano tekst Planu w wersji projektowej – wrzesień 2018, jednakże nie został on jeszcze uchwalony.

Program Rozwoju Społeczno – Gospodarczego Powiatu Polkowickiego na lata 2016 – 2020

Dnia 20 czerwca 2016 r. Rada Powiatu Polkowickiego podjęła Uchwałę Nr XII/121/2016 w sprawie przyjęcia Programu rozwoju społeczno - gospodarczego powiatu polkowickiego na lata 2016-2020. Jego horyzont – zgodnie z unijną zasadą „n+2” – uwzględnia dodatkowe dwa lata planowania oraz realizacji przedsięwzięć rozwojowych. Tym samym realizacja Programu obejmuje także lata 2021 – 2022.

Cel główny jaki został wytyczony stanowi jednocześnie wizję rozwoju powiatu, która ma być osiągnięta w perspektywie strategicznej. Jego treść brzmi: „*Powiat polkowicki miejscem szczególnej dbałości o jakość życia mieszkańców oraz dynamiczny i zrównoważony rozwój gospodarczy realizowany w oparciu o aktywny kapitał ludzki i społeczny*”. Cel główny realizowały będą cztery priorytety rozwoju, które odzwierciedlają główne elementy składowe wizji. Każdy priorytet został rozpisany na cele szczegółowe (jest ich 13), które precyzują zakres przedmiotowy priorytetów rozwoju.

Wspieranie inicjatyw ochrony zabytków zostało ujęte w priorytecie 2 – Aktywny kapitał społeczny (cel szczegółowy – wzmacnianie tożsamości lokalnej). W ramach powyższego celu wskazano także przykładowe zadanie pn. Organizacja i wsparcie wydarzeń sportowych i kulturalnych pozwalających pogłębiać wiedzę o powiecie i regionie, kształtujących tożsamość lokalną.

V. UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

5.1 Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy (analiza dokumentów programowych gminy)

Zagadnienia w zakresie dziedzictwa kulturowego gminy powinny być uwzględnione w dokumentach na szczeblu gminnym. Poniżej zaprezentowano dokumenty strategiczne dla Gminy Radwanice, w których zawarto przynajmniej podstawowe informacje na temat stanu zasobu kulturowego gminy. Programy strategiczne stanowiły wytyczne do opracowania niniejszej dokumentacji.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, Gmina Radwanice

Niniejsze Studium przyjęte zostało uchwałą Nr XXVII/158/17 z dnia 29 grudnia 2017 r. przez Radę Gminy w Radwanicach.

Dokument składa się z 3 części: A, B, C. W części B w rozdziale 7. przedstawiono środowisko kulturowe gminy, gdzie wyodrębniono następujące podrozdziały:

- charakterystyka rozwoju przestrzennego Gminy Radwanice;
- zabytki wpisane do rejestru zabytków;
- zabytki nieruchome – z wyłączeniem zabytków archeologicznych – wpisane do wojewódzkiej ewidencji zabytków;
- zabytki archeologiczne wpisane do wojewódzkiej ewidencji zabytków;
- strefy ochrony konserwatorskiej;
- miejsca pamięci narodowej;
- uwarunkowania rozwoju przestrzennego wynikające z zasobów i walorów środowiska kulturowego - podsumowanie.

Z kolei w rozdziale 19 wskazano zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i krajobrazu:

- obiekty i obszary wpisane do rejestru zabytków;
- obiekty i obszary zabytkowe wpisane do ewidencji zabytków;
- strefy ochrony konserwatorskiej;
- wytyczne do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

W podanych podrozdziałach opisano historię miejscowości wraz z jej rozwojem przestrzennym. Ujęto także 27 obiektów wpisanych do rejestru zabytków (stan na 10.05.2013 r.) oraz 173 pozycji ujętych w wojewódzkiej ewidencji z uwzględnieniem zabytków architektury mieszkalnej i budownictwa, pałaców i parków, zabytkowej architektury sakralnej i cmentarnej, budynków folwarcznych. (w tym obiekty rejestrowe oraz historyczne układy wsi – stan na 10.05.2013 r.).

Obiekty wpisane do ewidencji zabytków, stanowią charakterystyczne przykłady działalności budowlanej dawnych epok lub posiadają znaczące w skali lokalnej walory artystyczno-architektoniczne.

Studium przedstawia charakterystykę 64 stanowisk archeologicznych, strefy ochrony konserwatorskiej układów przestrzennych, w których wydzielono:

- strefę „U” ochrony konserwatorskiej układu ruralistycznego wsi;
- strefę „K” ochrony krajobrazu;
- strefę „OW” ochrony archeologicznej.

W Studium wskazano także, że wiele ze zidentyfikowanych na obszarze gminy obiektów zabytkowych jest w złym stanie technicznym. Są one zaniedbane, nieużytkowane i pilnie wymagają prac renowacyjnych. Jednocześnie nie brakuje przykładów renowacji obiektów zabytkowych.

Obecnie trwają prace nad aktualizacją Studium.

Strategia Rozwoju Gminy Radwanice na lata 2015 – 2023

Dokument przyjęto Uchwałą Nr VII/3715 Rady Gminy w Radwanicach z dn. 08 września 2015r. Zgodnie z Uchwałą Nr XI/64/16 Rada Gminy w Radwanicach podjęła zmiany dot. Strategii, które dotyczyły włączenia do Strategii zadań związanych z przebudową dróg gminnych.

Określona wizja w dokumencie brzmi: *„Gmina Radwanice posiada bardzo dobrze rozwiniętą infrastrukturę społeczną, gwarantującą wysoką jakość życia swoim mieszkańcom. Jest obszarem atrakcyjnym inwestycyjnie i turystycznie, dbającym o środowisko naturalne; Zamieszkiwanym przez zintegrowanych, przedsiębiorczych i zdrowych mieszkańców.”* Zdefiniowano również misję: *„Gmina Radwanice, wykorzystując przewagi lokalizacyjne, buduje swoją atrakcyjność inwestycyjną, rozwija i wzmacnia przedsiębiorczość, czerpiąc przy tym z dziedzictwa kultury i przyrody. Gmina Radwanice prowadzi politykę rozwoju ukierunkowaną na współpracę i integrację różnych środowisk, wspierając ambicje osobiste i zawodowe mieszkańców.”*

Niniejszy dokument podkreśla znaczenie, iż wykorzystanie potencjału Gminy Radwanice jakim są liczne zabytki w rozwoju obszaru, poprawie estetyki przestrzeni publicznej i rewitalizacji oraz rozwoju turystyki, mają bardzo duże znaczenie. Cennym zasobem Gminy są zabytki, w szczególności architektura sakralna i pałacowa oraz bogate dziedzictwo obszarów wiejskich i potencjał dla rozwoju produktów regionalnych, ale także kulturowe, w tym obiekty dziedzictwa historii i kultury wpisane do rejestru lub ewidencji zabytków (m. in. 25 zabytków nieruchomości, np. kościoły, cmentarze, plebanie, dwór, kaplica, dawna karczma, dawna kuźnia, pałac i szkoła; ruralistyczne układy wsi: Jakubów, Kłębanowice, Łagoszów Wielki, Radwanice i Sieroszowice).

Zasoby dziedzictwa kultury gminy to nie tylko obiekty materialne, ale także tradycja, obrzędowość czy rzemiosło obszarów wiejskich oraz produkty lokalne (np. miód i jego produkty, pierogi Wyżykowskiego w Sieroszowicach, wino z Jakubowa). Organizacja wydarzeń kulturalnych mających na celu integrację mieszkańców wsi oraz budowę poczucia wspólnoty, rozwój oferty usług czasu wolnego prowadzonych przez świetlice wiejskie oraz szersze zastosowanie działań wolontariatu w tym w zakresie poprawy estetyki. Są to proponowane kierunki działań w zakresie pola operacyjnego – usługi czasu wolnego i integracja mieszkańców.

Strategia w analizie SWOT wskazuje zabytki jako mocną stronę (w szczególności architektura sakralna i pałacowa) oraz szansę jako rozwój turystyki zabytkoznawczej.

Miejscowe Plany Zagospodarowania Przestrzennego na terenie Gminy Radwanice

Na terenie gminy obowiązują miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego. Poniżej wymieniono obowiązujące MPZP uwzględniające ochronę dziedzictwa kulturowego, które znajdują się na stronie internetowej <https://bip.radwanice.pl/>.

1. Uchwała Nr XXIII/182/02 Rady Gminy W Radwanicach z dnia 25 kwietnia 2002 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego siedliska i terenów rozwojowych wsi Radwanice.

Ustala się zasady zagospodarowania terenów w sposób wynikający z ochrony środowiska kulturowego:

- 1) ochronę obiektów i zespołów przestrzennych: kościoła (nr rejestru zabytków 399/L), dworu i parku dworskiego (nr rejestru zabytków 436/L i 557/L), oraz domu mieszkalnego nr 138 (nr rejestru zabytków 400/L),
- 2) ochronę obiektów o walorach kulturowych ujętych w ewidencji dóbr kultury niewpisanych do rejestru zabytków, numeracja jak na rysunku planu): budynków mieszkalnych przy ul. Spadzistej 1, 2/1 i 2a (dawne nr 12, 14, 16), mieszkalno-gospodarczych przy ul. Spadzistej 3, 5 i 7 (d. nr 24, 22, 20), biurowych i usługowych (dawniej częściowo – mieszkalnych) przy ul. Głogowskiej 45, 47, 49, 51, 53 i 55 (d. nr 45, 42–46), mieszkalnych: przy ul. Głogowskiej 57 (d. nr 52), Parkowej 7 (d. nr 53), 2 (d. nr 57) i 11 (d. nr 59), Przemysłowej 3 (d. nr 63) i 9 (d. nr 82 i 83), 29 (d. nr 122), 59 (d. nr 169), stodoła przy ul. Przemysłowej 10 (d. nr 88), budynek mieszkalny przy ul. Szkolnej 12 (d. nr 97), budynek gospodarczy, stodoła i obora przy ul. Przemysłowej 29 (d. nr 122), stodoła przy ul. Włókienniczej 2 (d. nr 129), Przemysłowej 26 (d. nr 136) i ul. Szkolnej 21 (d. nr 119), budynki mieszkalne przy ul. Przemysłowej 37 i 39 (d. nr 136 i 138), budynek gospodarczy przy ul. Przemysłowej 39 (d. nr 138), stodoła przy ul. Przemysłowej nr 43 (d. nr 140), magazyn przy ul. Przemysłowej 45a (d. nr 146), dwór przy ul. Przemysłowej 45 (d. nr 147), budynek mieszkalno-gospodarczy, obora i stodoła przy ul. Przemysłowej 42 (d. nr 152), budynek mieszkalno-gospodarczy przy ul. Przemysłowej 55 (d. nr 160), domy mieszkalne przy ul. Przemysłowej 59 (d. nr 164), teren dawnego cmentarza (na rys. planu ZC/ZP) oraz teren, zabudowania i inne obiekty dawnego folwarku, znajdujące się na działkach nr 340/1, 341, 342, 343, cz. 344 i 345, 346, 347, 348/1, 348/2,
- 3) ochronę konserwatorską stanowisk archeologicznych: nr 1 – śladu osadniczego z epoki kamienia/II okres epoki brązu i nr 9 – grodzisko a XIV–XV w.,
- 4) ustala się priorytet wymagań konserwatorskich nad działalnością inwestorską i gospodarczą,
- 5) działalność w zespołach zabytkowych: dworsko--parkowym i kościelnym winna zmierzać do rehabilitacji układu przestrzennego, budynków i budowli oraz terenów zielonych poprzez:
 - a) zachowania historycznego układu przestrzennego, tj. kompozycji wnętrza urbanistycznego i układu zieleni,
 - b) konserwacji zachowanych elementów układu przestrzennego i eliminacji lub zastąpienia zielenią oraz, w miarę możliwości, usunięcia elementów dysharmonicznych, jak napowierzchniowych elementów ujęcia wody, wiat i komórek gospodarczych, masztu antenowego,
 - c) dostosowania nowej zabudowy do historycznej kompozycji przestrzennej w zakresie sytuacji, skali, bryły, zastosowania materiałów, podziałów architektonicznych oraz usunięcia lub przebudowy obiektów dysharmonicznych,
 - d) modernizację techniczną wnętrz obiektów do współczesnych standardów, bez naruszania konstrukcji budynków,

- 6) wszelkie roboty budowlane i inwestycyjne oraz zmiany funkcjonalne i własnościowe w obszarach wymienionych w punkcie 4, wymagają zezwolenia i podlegają uzgodnieniu ze służbą ochrony zabytków. Inwestor jest zobowiązany uzyskać stosowne zezwolenie przed wystąpieniem o pozwolenie na budowę lub przebudowę,
- 7) ustala się obowiązek uzgadniania ze służbą ochrony zabytków zamiarów przebudowy, rozbudowy bądź rozbiórki obiektów o walorach kulturowych,
- 8) dla terenu, objętego rysunkiem planu, ustanawia się strefę obserwacji archeologicznej OW oraz ustala obowiązek zapewnienia przez inwestora nadzoru i ewentualnych badań archeologicznych, na które należy uzyskać pisemne zezwolenie organu służby ochrony zabytków.

2. Uchwała Nr XII/60/08 Rady Gminy w Radwanicach z dnia 29 kwietnia 2008 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu górniczego „Sieroszowice I” w obrębie Gminy Radwanice, z fragm. obr. Kłębanowice i Drożów, bez fragm. obr. Radwanice.

W zakresie zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej:

- 1) wyznacza się strefy obserwacji archeologicznej wokół siedlisk Łagoszowa Wielkiego, Przesiecznej, Borowa i w obrębie siedliska Jakubowa, zaznaczone na rysunkach planu nr 3a, 5a i 5b w skali 1 : 2.000,
- 2) w strefach o których mowa w pkt 1) oraz na obszarze udokumentowanych stanowisk archeologicznej i w rejonie ich występowania a także w odniesieniu do obiektów wymienionych w § 7 pkt 2) i w odniesieniu do dóbr kultury współczesnej mają zastosowania przepisy szczególne ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2003 r. nr 2003, poz. 1568).
- 3) Na terenie objętym planem znajdują się niżej wymienione;
 - 3.1) Zabytki nieruchome:
 - 3.1.1) w Jakubowie: kościół parafialny pw. św. Jakuba i kaplica nagrobna – dz. 92, plebania - dz. 32, dawna szkoła – dz. 93/3, pałac i park – dz. 212/6,
 - 3.1.2) w Kłębanowicach: park krajobrazowy, dz. 206/9,
 - 3.1.3) w Łagoszowie Wielkim: Kościół parafialny pw. św. Michała Arch., kaplica pw. św. Jana Nepomucena i cmentarz przykościelny - dz. 298, plebania - dz. 297/1, kuźnia nr 59 – dz. 364/2,
 - 3.1.4) w Przesiecznej: Karczma nr 4 - dz.196/1, dwór nr 14 - dz. 232,
 - 3.2) Zabytki wpisane do wojewódzkiej ewidencji zabytków:
 - 3.2.1) w Jakubowie: dom mieszkalno – gospodarczy nr 5 - dz. 95/1, domy mieszkalne nr 6 dz. 131/1 , nr 21- dz. 37/6, nr 27 - dz. 36/1, nr 31 - dz. 33/2,
 - 3.2.2) w Kłębanowicach: pałac - dz. 205/4, dom mieszkalny nr 9 - dz. 161/1, stodoła przy nr 13 - dz. 104/1, dom. mieszkalny nr 23 - dz. 122, obora i stodoła przy nr 17 - dz.102/3, domy mieszkalne nr nr 2 - dz. 132/1, nr 28 - dz. 92/1, nr 34 -dz. 119/2, domy mieszkalno - gospodarcze nr nr 26 - dz. 93, nr 27 - dz. 114/2, nr 31 - dz. 86,
 - 3.2.3) w Łagoszowie Wielkim: zespół dworski (dwór, obora I, obora II, budynek gospodarczy) nr 14, dz. 521/6, 521/3, 521/7, cmentarz prawosławny, dz. 390, domy mieszkalne nr 1- dz. 128/1, nr 13 - dz. 142, nr 15 - dz.168, nr 21 - dz. 244/3, nr 27 - dz. 251/4, nr 29 - dz. 254/3 , nr 32 - dz. 297/2 , nr 40 - dz.315/3, nr 53 - dz. 358/2, nr 66 - dz. 41/1, nr 70 - dz. 51/1, domy mieszkalno – gospodarcze nr 4 - dz. 131, nr 6, - dz. 134/3, nr 18 - dz. 171/1, nr 19 – dz. 172/1, nr 47- dz. 324/1, nr 56 – dz. 360, nr 63 - dz. 397/7, stodoła nr 55 – dz. 360.
 - 3.2.4) w Przesiecznej: domy mieszkalne nr 11- dz. 217, nr 12 - dz. 218/1.
 - 3.3) Stanowiska archeologiczne:

- 3.3.1) w Jakubowie: 1/1AZP 69-19 – grodzisko (w obrębie rezerwatu), 3/40 AZP 69 – 19, 2/2 AZP 69 – 19,
- 3.3.2) w Kłębanowicach: 2/11 AZP 70 – 18 – osada, 1/10 AZP 70 – 18 – ślad osadnictwa, 5/3 AZP 70 – 18 – osada, 5/30 AZP – 70 –18 – osada, 6/31 AZP 70 – 18 – ślad osadnictwa, 7/32 AZP 70 – 18 – osada, 8/33 AZP 70 – 18 – osada, 9/34 AZP 70 – 18 – ślad osadnictwa, 10/35 AZP 70 – 18 – ślad osadnictwa, 11/36 AZP 70 – 18 – osada, 39 AZP 70 – 18 – osada.
- 3.3.3) w Przesiecznej: 1/35 AZP 69 – 18 – osada,
- 3.3.4) w Borowie: 36 AZP 69 - 18
- 3.3.4) w Radwanicach: 2/34 AZP 69 – 18 – ślad osadnictwa,
- 3.3.5) w Sieroszowicach 2/37 AZP 70 – 18, 3/38 AZP – ślad osadnictwa.

- 3. Uchwała NR XXX/146/10 R Rady Gminy W Radwanicach z dnia 23 czerwca 2010 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla gazociągu wysokiego ciśnienia relacji Polkowice-Żary w granicach administracyjnych Gminy Radwanice

Na obszarze planu obowiązują ustalenia dotyczące zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej i krajobrazu kulturowego wymienione w następujących ustępach.

2) Obejmuje się strefą konserwatorskiej ochrony zabytków archeologicznych cały obszar planu.

3) W obszarze strefy, o której mowa w ust. 2, obowiązuje wymóg uzgadniania z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków wszelkich zamierzeń inwestycyjnych w zakresie prac ziemnych co do konieczności ich prowadzenia pod nadzorem archeologicznym i za pozwoleniem tego organu. Nadzór archeologiczny i ratownicze badania archeologiczne prowadzone są przez uprawnionego archeologa.

4) Uzgodnienie, o którym mowa w ust. 3 należy uzyskać przed wydaniem pozwolenia na budowę, a dla robót nie wymagających pozwolenia na budowę – przed realizacją inwestycji, tj. przed uzyskaniem zaświadczenia potwierdzającego akceptację przyjęcia zgłoszenia wykonywania robót budowlanych.

5) W obszarze planu znajduje się jedno udokumentowane stanowisko archeologiczne znajdujące się na granicy obrębów Przesieczna i Radwanice: st.1 AZP 69-18/1/35; zawartość: ślad osadnictwa.

6) W zasięgu chronionego stanowiska archeologicznego oraz w jego bezpośrednim sąsiedztwie, w szczególności stanowiska udokumentowanego, o których mowa w ust. 5, wszelkie zamierzenia inwestycyjne wymagają przeprowadzenia ratowniczych badań archeologicznych. Przed uzyskaniem pozwolenia na budowę (a dla robót nie wymagających pozwolenia na budowę - przed realizacją inwestycji, tj. przed uzyskaniem zaświadczenia potwierdzającego akceptację przyjęcia zgłoszenia wykonywania robót budowlanych) należy uzyskać pozwolenie Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków na przeprowadzenie ziemnych robót budowlanych na obszarze zabytkowym w trybie prac konserwatorskich, które polegają na przeprowadzeniu wyprzedzających ratowniczych badań archeologicznych metodą wykopaliskową, przez uprawnionego archeologa.

7) Na obszarze planu nie występują obiekty, które można by uznać za dobra kultury współczesnej.

- 4. Uchwała Nr VI/16/11 Rady Gminy w Radwanicach z dnia 21 marca 2011 r. w sprawie: uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów położonych w obrębach geodezyjnych Drożów i Przesieczna

W przypadku odkrycia podczas prac ziemnych przedmiotu co, do którego istnieje przypuszczenie, iż jest on zabytkiem, inwestor jest zobowiązany zabezpieczyć przedmiot wraz z miejscem znalezienia i niezwłocznie zawiadomić o tym Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków lub Wójta Gminy.

5. Uchwała Nr XVIII/84/12 Rady Gminy w Radwanicach z dnia 29 listopada 2012 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obrębu geodezyjnego Sieroszowice.

W granicach planu występują następujące obiekty wpisane do rejestru zabytków:

- 1) kościół filialny p.w. św. Piotra i Pawła, XIV w., nr rejestru 299/L z dnia 21.03.1955 r.;
- 2) cmentarz przykościelny, XIV w., nr rejestru 885/L z dnia 16.02.1990 r.;
- 3) pałac, 1798 r., 1909 r., nr rejestru 730/L z dnia 26.06.1986 r.;
- 4) park krajobrazowy, XVIII w./2 połowa XIX w., nr rejestru 679/L z dnia 27.12.1983 r.

Obiekty wymienione w ust. 1 podlegają ochronie na mocy ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Następujące tereny położone są w granicach strefy „A” ścisłej ochrony konserwatorskiej: Uk; 4.U; 9.RM; 2.ZP; 3.ZP. W strefie „A” obowiązują następujące ustalenia:

- 1) obowiązują działania odtworzeniowe i rewaloryzacyjne w odniesieniu do historycznego zagospodarowania terenu;
- 2) budynki należy poddać restauracji z dostosowaniem projektowanej funkcji do wartości obiektu, zachować lub odtworzyć historyczną bryłę, kształt i pierwotną geometrię dachu;
- 3) elementy zagospodarowania terenu projektować przy uwzględnieniu wartości zabytkowych terenu i otoczenia oraz zgodnie z charakterem miejsca jego lokalizacji w układzie funkcjonalno-przestrzennym;
- 4) zakazuje się stosowania tworzyw sztucznych jako materiałów okładzinowych;
- 5) kolorystyka obiektów winna uwzględniać walory estetyczne otoczenia jak i rozwiązania kolorystyczne występujące w zabudowie historycznej wsi;
- 6) rodzaj i kompozycję nawierzchni nawiązać do historycznych, lokalnych rozwiązań w tym zakresie;
- 7) zakazuje się umieszczania reklam lub innych tablic informacyjnych, nie związanych bezpośrednio z danym obiektem i stanowiących na obiekcie lub obszarze element obcy;
- 8) linie telekomunikacyjne i energetyczne prowadzić jako kablowe;
- 9) elementy dysharmonijne winny być usunięte;

W granicach planu występują następujące obiekty ujęte w gminnej ewidencji zabytków:

- 1) cmentarz parafialny (dawniej ewangelicki), poza wsią, około 1870 r.;
- 2) dom mieszkalny nr 29, 3. ćwierć XIX w.;
- 3) dom mieszkalny nr 32, koniec XIX w.;
- 4) dom mieszkalny nr 55, 4. ćwierć XIX w.;
- 5) dom mieszkalny, początek XX w.;
- 6) dom mieszkalno-gospodarczy nr 5, początek XX w.;
- 7) dom mieszkalno-gospodarczy nr 28, 3. ćwierć XIX w.;
- 8) dom mieszkalno-gospodarczy nr 30, 4. ćwierć XIX w.;
- 9) dom mieszkalno-gospodarczy nr 31, 2. połowa XIX w.;
- 10) dom mieszkalno-gospodarczy nr 40, koniec XIX w.;
- 11) dom mieszkalno-gospodarczy nr 42, 4. ćwierć XIX w.;
- 12) dom mieszkalno-gospodarczy nr 44, początek XX w.;
- 13) dom mieszkalno-gospodarczy nr 49, 4. ćwierć XIX w.;
- 14) dom mieszkalno-gospodarczy nr 54, 4. ćwierć XIX w.;
- 15) obora przy nr 44, początek XX w.;

- 16) obora nr 55, 4. ćwierć XIX w.;
- 17) zespół folwarczny (dom mieszkalny, kurnik, obora), XIX w./XX w.
- 18) układ ruralistyczny wsi Sieroszowice.

Dla obiektów ujętych w gminnej ewidencji zabytków ustala się następujące zasady ochrony środowiska kulturowego i kształtowania zabudowy:

- 1) należy utrzymać historyczną formę architektoniczną budynku (utrzymanie gabarytów wysokościowych, formy/kształtu dachu i rodzaju pokrycia dachowego, kompozycji i wystroju architektonicznego elewacji, formy stolarki okiennej i drzwiowej);
- 2) zakaz umieszczania elementów technicznych wyposażenia budynków na fasadach (klimatyzatorów, anten satelitarnych, przewodów dymowych i wentylacyjnych, reklam nie związanych z prowadzoną w danym obiekcie działalnością);
- 3) zakazuje się stosowania tworzyw sztucznych jako materiałów okładzinowych;

Zasób ewidencji i rejestru zabytków nieruchomości podlega sukcesywnym uzupełnieniom i weryfikacji.

W strefie „U” ochrony konserwatorskiej układów przestrzennych położone są następujące tereny: 2.MN1; 3.MN1; 4.MN1; od 6.MN1 do 21.MN1; od 23.MN1 do 26.MN1; 28.MN1; 29.MN1; 32.MN1; od 35.MN1 do 46.MN1; cz.47.MN1; cz.3.MN2; 4.MN2; cz.5.MN2; cz.6.MN2; cz.7.MN2; 8.MN2; 9.MN2; 11.MN2; 13.MN2; 15.MN2; 16.MN2; cz.17.MN2; 18.MN2; 22.MN2; 23.MN2; cz.24.MN2; 28.MN2; cz.29.MN2; cz.31.MN2; 33.MN2; cz.34.MN2; 35.MN2; 38.MN2; cz.41.MN2; MW; 1.RM; 2.RM; od 4.RM do 10.RM; cz.12.RM; 14.RM; 15.RM; cz.1.U; od 2.U do 6.U; Uk; 1.ZP; 2.ZP; 3.ZP; 1.E; 2.E. W strefie „U” ustala się:

- 1) ochronie podlega zachowany układ dróg, historyczna linia zabudowy, zasady zagospodarowania parceli;
- 2) trwałe zachowanie i rewaloryzację historycznego układu przestrzennego we wszystkich jego elementach;
- 3) zakazuje się umieszczania reklam lub innych tablic informacyjnych, nie związanych bezpośrednio z danym obiektem i stanowiących na obiekcie lub obszarze element obcy;
- 4) należy wykluczyć lokalizację obiektów o formach i kubaturze obcych w historycznie ukształtowanej przestrzeni;
- 5) dla nowej zabudowy w strefie „U” ochrony konserwatorskiej układów przestrzennych ustala się:
 - zakaz stosowania kolumn, podpór o przekroju koła oraz wieżyczek, baszt w elewacjach;
 - należy stosować materiały nawiązujące do lokalnej tradycji budowlanej jak: tynk, drewno, cegła klinkierowa; zakazuje się kształtowania elewacji zewnętrznych z drewnianych bali nieotynkowanych;
 - dachy dwuspadowe o kącie nachylenia połaci dachowych 35 – 450 , kryte dachówką ceramiczną lub cementową;
 - linia zabudowy wyznaczona przez zachowaną zabudowę historyczną;
 - utrzymanie gabarytów wysokościowych zabudowy wyznaczonych wysokością zachowanej zabudowy historycznej;
 - zagospodarowanie działki winno nawiązywać do historycznej kompozycji przestrzennej i historycznej architektury;
- 6) zakaz lokalizacji masztów, wież, wolnostojących nośników reklamowych oraz siłowni wiatrowych;
- 7) obowiązuje stosowanie ogrodzeń ażurowych; zakaz stosowania ogrodzeń z prefabrykowanych paneli betonowych; stosowanie elementów prefabrykowanych dopuszcza się tylko jako słupki i podmurówki ogrodzeń;

W strefie „K” ochrony krajobrazu kulturowego położone są następujące tereny: od 1.MN1 do 46.MN1; cz.47.MN1; cz.3.MN2; od 4.MN2 do 24.MN2; od 26.MN2 do 31.MN2; 33.MN2; cz.34.MN2; 35.MN2; 38.MN2; 40.MN2; 41.MN2; MW; cz.2.P; od 1.RM do 12.RM; 14.RM; 15.RM; od 1.U do 6.U; Uk; 1.ZP; 2.ZP; 3.ZP; 1.E; 2.E; 5.E. W strefie „K” ustala się:

- 1) utrzymanie tradycyjnych form zabudowy tj. w przypadku zabudowy istniejącej uzupełniającej istniejącą historyczną zabudowę, nowe budynki winny mieć gabaryty, kształty dachów oraz pokrycie dachów wynikające z historycznego sąsiedztwa;
- 2) zakaz stosowania kolumn w elewacjach (kolumn podpierających daszki nad drzwiami, nadwieszane bryły budynków, balkony, ganki;
- 3) zakazuje się umieszczania reklam lub innych tablic informacyjnych, nie związanych bezpośrednio z danym obiektem i stanowiących na obiekcie lub obszarze element obcy;
- 4) zakaz lokalizacji masztów, wież, wolnostojących nośników reklamowych oraz siłowni wiatrowych;
- 5) odnośnie nowej zabudowy należy stosować materiały nawiązujące do lokalnej tradycji budowlanej jak: tynk, drewno, cegła klinkierowa; zakazuje się kształtowania elewacji zewnętrznych z drewnianych bali nieotynkowanych.

W granicach planu występują następujące stanowiska archeologiczne:

- 1) obszar AZP 70-18, nr stanowiska 15/26 (na granicy obrębu Buczyzna i Sieroszowice), rodzaj stanowiska: osada (późne średniowiecze), ślad osadnictwa (epoka kamienia);
- 2) obszar AZP 70-18, nr stanowiska 2/37, rodzaj stanowiska: punkt osadniczy (późne średniowiecze);
- 3) obszar AZP 70-18, nr stanowiska 3/38, rodzaj stanowiska: ślad osadnictwa (pradzieje), osada (późne średniowiecze), ślad osadnictwa (epoka kamienia);
- 4) obszar AZP 70-18, nr stanowiska 4/43, rodzaj stanowiska: ślad osadnictwa (epoka brązu?); stanowisko bez dokładnej lokalizacji.

Dla stanowisk archeologicznych i ich otoczenia ustala się:

- 1) w obrębie stanowisk archeologicznych oraz w ich bezpośrednim sąsiedztwie wszelkie zamierzenia inwestycyjne ingerujące poniżej współczesnego poziomu gruntu możliwe są po przeprowadzeniu ratowniczych badań archeologicznych, na podstawie przepisów odrębnych;
- 2) zasób ewidencji i rejestru stanowisk archeologicznych podlega sukcesywnym uzupełnieniom i weryfikacji.

Następujące tereny położone są w granicach strefy „W” ścisłej ochrony konserwatorskiej: Uk; 4.U; 9.RM; 2.ZP; 3.ZP. W strefie „W” prace ziemne należy prowadzić za pozwoleniem na prace archeologiczno-architektoniczne.

Następujące tereny położone są w granicach strefy „OW” ochrony archeologicznej: cz. 1.MN1; 2.MN1; 3.MN1; od 5.MN1 do 21.MN1; 23.MN1; 24.MN1; 25.MN1; cz.26.MN1; 28.MN1; 29.MN1; cz.30.MN1; od 31.MN1 do 40.MN1; cz.3.MN2; cz.5.MN2; cz.6.MN2; cz.7.MN2; 8.MN2; 9.MN2; 11.MN2; 13.MN2; 15.MN2; 16.MN2; 18.MN2; cz.20.MN2; 22.MN2; 23.MN2; cz.24.MN2; 26.MN2; cz.28.MN2; cz.29.MN2; cz.41.MN2; cz.MW; od 4.RM do 11.RM; cz.12.RM; cz.1.U; od 2.U do 6.U; Uk; 1.ZP; 2.ZP; 3.ZP; 1.E. W obrębie strefy „OW” wszelkie prace ziemne o charakterze inwestycyjnym wymagają przeprowadzenia ratowniczych badań archeologicznych, na podstawie przepisów odrębnych.

6. Uchwała Nr XXIX/160/14 Rady Gminy w Radwanicach z dnia 14 maja 2014 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla części obrębu geodezyjnego Łagoszów Wielki, w Gminie Radwanice

Wyznacza się strefę ochrony konserwatorskiej krajobrazu kulturowego (załącznik nr 2), w której obowiązują następujące ustalenia:

- 1) zakaz lokalizacji masztów, wież, wolnostojących nośników reklamowych oraz siłowni wiatrowych;
 - 2) dla nowej zabudowy ustala się:
 - a) geometria dachu - układu połaci dachowych: dach dwuspadowy, o kącie nachylenia połaci dachowych 38-45°;
 - b) pokrycie dachu - dachówka karpiówka ceramiczna lub cementowa w kolorze naturalnej czerwieni;
 - c) stosować materiały nawiązujące do lokalnej tradycji budowlanej jak: tynk, cegła klinkierowa; zakazuje się kształtowania elewacji zewnętrznych z drewnianych bali nieotynkowanych oraz stosowania sztucznych okładzin na elewacjach np. siding;
 - d) zakaz stosowania kolumn, podpór o przekroju koła oraz wieżyczek, baszt, w elewacjach; w przypadku podparcia dachu ganku, należy użyć podpór o przekroju kwadratu lub zastosować lekką konstrukcję drewnianą;
 - e) obowiązuje stosowanie ogrodzeń ażurowych, zakaz stosowania ogrodzeń z prefabrykowanych paneli betonowych, stosowanie elementów prefabrykowanych dopuszcza się tylko jako słupki i podmurówki ogrodzeń.
- Ochronie podlega udokumentowane stanowisko archeologiczne ujęte w ewidencji zabytków: Łagoszów Wielki 3, na obszarze AZP 3/1/70-18 (załącznik nr 2); zamierzenia inwestycyjne związane z pracami ziemnymi wymagają przeprowadzenia badań archeologicznych, zgodnie z przepisami odrębnymi;

7. Uchwała Nr X/52/15 Rady Gminy w Radwanicach z dnia 22 grudnia 2015 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla części obrębów geodezyjnych Łagoszów Wielki, Drożyna, Lipin, Przesieczna i Kłębanowice z przeznaczeniem pod rozmieszczenie elektrowni wiatrowych oraz działek w obrębie Łagoszów Wielki; Przesieczna; Jakubów i Kłębanowice, w Gminie Radwanice.

W strefie „B” ochrony konserwatorskiej układów przestrzennych ustala się:

- 1) ochronie podlega zachowany układ dróg, historyczna linia zabudowy, zasady zagospodarowania parceli;
- 2) trwałe zachowanie i rewaloryzacja historycznego układu przestrzennego we wszystkich jego elementach;
- 3) ustala się obowiązującą linię zabudowy dla terenów: 3.MN, 4.MN i 2.MNU;
- 4) dostosowanie nowych obiektów do historycznej kompozycji przestrzennej i historycznej architektury (linia zabudowy wyznaczona przez zachowaną zabudowę historyczną, utrzymanie gabarytów wysokościowych zabudowy wytyczonych wysokością zachowanej zabudowy historycznej);
- 5) dla nowej zabudowy ustala się:
 - a) gabaryty, kształty dachów oraz pokrycie dachów wynikające z historycznego sąsiedztwa;
 - b) geometria dachu - układu połaci dachowych: dach dwuspadowy, o kącie nachylenia połaci dachowych 40-45°, kryty dachówką ceramiczną lub cementową, w kolorze naturalnym – czerwonym, matowym;
 - c) należy stosować materiały nawiązujące do lokalnej tradycji budowlanej jak: tynk, cegła klinkierowa, zakazuje się kształtowania elewacji zewnętrznych z drewnianych bali nieotynkowanych, kamienia naturalnego lub sztucznego;
 - d) nakazuje się stosowanie kolorystyki elewacji w odcieniach naturalnych, elewacje należy malować monochromatycznie;
 - e) zakaz stosowania kolumn, podpór o przekroju koła oraz wieżyczek, baszt, w elewacjach, w przypadku podparcia dachu ganku, należy zastosować lekką konstrukcję drewnianą;

f)obowiązuje stosowanie ogrodzeń ażurowych, zakaz stosowania ogrodzeń z prefabrykowanych paneli betonowych, stosowanie elementów prefabrykowanych dopuszcza się tylko jako słupki i podmurówki ogrodzeń;

6)zakaz lokalizacji masztów, wież, wolnostojących nośników reklamowych oraz siłowni wiatrowych;

7)wyklucza się lokalizację obiektów o formach i kubaturze obcych w historycznie ukształtowanej przestrzeni.

W strefie „K” ochrony krajobrazu kulturowego ustala się:

1)zakaz lokalizacji masztów, wież, wolnostojących nośników reklamowych oraz siłowni wiatrowych;

2)dla nowej zabudowy ustala się:

a)gabaryty, kształty dachów oraz pokrycie dachów wynikające z historycznego sąsiedztwa;

b)geometria dachu - układu połaci dachowych: dach dwuspadowy o kącie nachylenia połaci dachowych 35-45°, kryty dachówką ceramiczną lub cementową lub innym materiałem dachówko podobnym w kolorze naturalnym;

c)nakazuje się stosowanie kolorystyki elewacji w odcieniach naturalnych, elewacje należy malować monochromatycznie;

d)należy stosować materiały nawiązujące do lokalnej tradycji budowlanej jak: tynk, cegła klinkierowa, zakazuje się kształtowania elewacji zewnętrznych z drewnianych bali nieotynkowanych, kamienia naturalnego lub sztucznego;

e)zakaz stosowania kolumn, podpór o przekroju koła oraz wieżyczek, baszt, w elewacjach, w przypadku podparcia dachu ganku, należy użyć podpór o przekroju kwadratu lub zastosować lekką konstrukcję drewnianą;

f)obowiązuje stosowanie ogrodzeń ażurowych, zakaz, stosowania ogrodzeń z prefabrykowanych paneli betonowych, stosowanie elementów prefabrykowanych dopuszcza się tylko jako słupki i podmurówki ogrodzeń.

Działka nr 402, obręb Łagoszów znajduje się w strefie występowania stanowiska archeologicznego: 3/1/70-18. W obrębie stanowisk archeologicznych oraz w ich bezpośrednim sąsiedztwie zamierzenia inwestycyjne związane z pracami ziemnymi wymagają współpracy z konserwatorem zabytków, zgodnie z przepisami odrębnymi dotyczącymi ochrony zabytków.

W obrębie strefy „OW” ochrony archeologicznej dla inwestycji związanych z pracami ziemnymi wymagane jest przeprowadzenie prac, zgodnie z przepisami odrębnymi dotyczącymi ochrony zabytków.

8. Uchwała Nr XVII/100/16 Rady Gminy w Radwanicach z dnia 28 grudnia 2016 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obrębów Radwanice i Pudło.

W strefie „W” ścisłej ochrony konserwatorskiej ustala się ochronę obiektów i zespołów przestrzennych, wpisanych do rejestru zabytków nieruchomych zgodnie z przepisami prawa dotyczącymi ochrony zabytków i opieki nad zabytkami:

1) kościół filialny pw. Niepokalango Serca Matki Boskiej, u zbiegu ul. Przemysłowej Kościelnej, nr rejestru zabytków A/2360/707, wpisany 18.12.1963r.

2) budynek mieszkalny, ul. Przemysłowa 39, nr rejestru zabytków A/3308/708, wpisany 18.12.1963r.

3) park, nr rejestru zabytków A/3307/557/L

W strefie „B” ochrony konserwatorskiej ustala się ochronę obiektów proponowanych do wpisania do gminnej ewidencji zabytków:

1) teren pocmentarny oznaczony na rysunku planu symbolem 12.ZP;

- 2) budynek mieszkalny przy ul. Głogowskiej 45;
- 3) budynek mieszkalny ze sklepem przy ul. Głogowskiej 53/1, 53/2;
- 4) budynek mieszkalny przy ul. Głogowskiej 57;
- 5) budynek mieszkalny przy ul. Parkowej 2;
- 6) budynek mieszkalny przy ul. Parkowej 7;
- 7) budynek mieszkalno - gospodarczy przy ul. Parkowej 11;
- 8) budynek mieszkalny przy ul. Parkowej 15;
- 9) budynek mieszkalny przy ul. Przemysłowej 9;
- 10) budynek mieszkalny przy ul. Przemysłowej 29;
- 11) budynek gospodarczy przy ul. Przemysłowej 29;
- 12) obora przy ul. Przemysłowej 29;
- 13) stodoła przy ul. Przemysłowej 29;
- 14) stodoła przy ul. Przemysłowej 26;
- 15) budynek mieszkalny przy ul. Przemysłowej 37, 37a;
- 16) obora przy ul. Przemysłowej 39;
- 17) stodoła przy ul. Przemysłowej nr 43;
- 18) dwór przy ul. Przemysłowej 45;
- 19) obora przy ul. Przemysłowej 47;
- 20) stodoła przy ul. Przemysłowej 47;
- 21) budynek mieszkalny przy ul. Przemysłowej 59;
- 22) budynek mieszkalny z oborą przy ul. Spadzistej 2;
- 23) budynek mieszkalny z oborą przy ul. Spadzistej 2/1;
- 24) budynek mieszkalny z oborą przy ul. Spadzistej 2a;
- 25) budynek mieszkalno - gospodarczy przy ul. Spadzistej 3;
- 26) budynek mieszkalno - gospodarczy przy ul. Spadzistej 5;
- 27) budynek mieszkalno - gospodarczy przy ul. Spadzistej 7;
- 28) budynek mieszkalny przy ul. Szkolnej 12;
- 29) stodoła przy ul. Szkolnej 21.

Dla obiektów proponowanych do wpisania do gminnej ewidencji zabytków ustala się:

- 1) utrzymanie historycznej formy architektonicznej budynku (utrzymanie gabarytów wysokościowych, formy/kształtu dachu i rodzaju pokrycia dachowego, kompozycji i wystroju architektonicznego elewacji, formy stolarki okiennej i drzwiowej);
- 2) dopuszcza się wymianę stolarki okiennej z odtworzeniem oryginalnych podziałów słupków i szprosów; zakazuje się stosowania podziałów imitujących szprosy wewnątrz szyb; nakazuje się stosowanie jednolitej kolorystyki stolarki okiennej w jednym budynku; w przypadku zachowanej ozdobnej, drewnianej stolarki okiennej należy stolarkę zachować lub odtworzyć, w przypadku zachowanej zabytkowej stolarki drzwiowej nakazuje się jej zachowanie lub odtworzenie;
- 3) nakazuje się zachowanie oryginalnego wyglądu elewacji tj. kompozycji osi, otworów okiennych i drzwiowych, architektonicznych detali wystroju elewacji, oryginalnych konstrukcji murów (np. mur szachulcowy), oryginalnych drewnianych ganków i balkonów;
- 4) zakaz umieszczania elementów technicznego wyposażenia budynków na elewacjach frontowych (klimatyzatorów, anten satelitarnych, przewodów dymowych i wentylacyjnych, reklam niezwiązanych z prowadzoną w danym obiekcie działalnością).

W strefie „B” ochrony konserwatorskiej ustala się ochronę układów przestrzennych:

- 1) ochronie podlega zachowany układ dróg, historyczna linia zabudowy, zasady zagospodarowania parceli;
- 2) trwałe zachowanie i rewaloryzacja historycznego układu przestrzennego we wszystkich jego elementach;

3) dostosowanie nowych obiektów do historycznej kompozycji przestrzennej i historycznej architektury (linia zabudowy wyznaczona przez zachowaną zabudowę historyczną, utrzymanie gabarytów wysokościowych zabudowy wytyczonych wysokością zachowanej zabudowy historycznej);

4) dla nowej zabudowy ustala się:

- a) gabaryty, kształty dachów oraz pokrycie dachów wynikające z historycznego sąsiedztwa;
- b) geometria dachu - układu połaci dachowych: dach dwuspadowy, o kącie nachylenia połaci dachowych 40-45°, kryty dachówką ceramiczną lub cementową, w kolorze naturalnym – czerwonym, matowym;
- c) należy stosować materiały nawiązujące do lokalnej tradycji budowlanej jak: tynk, cegła klinkierowa, zakazuje się kształtowania elewacji zewnętrznych z drewnianych bali nieotynkowanych, kamienia naturalnego lub sztucznego;
- d) nakazuje się stosowanie kolorystyki elewacji w odcieniach naturalnych, elewacje należy malować monochromatycznie;
- e) zakaz stosowania kolumn, podpór o przekroju koła oraz wieżyczek, baszt, w elewacjach, w przypadku podparcia dachu ganku, należy zastosować lekką konstrukcję drewnianą;
- f) obowiązuje stosowanie ogrodzeń ażurowych, zakaz stosowania ogrodzeń z prefabrykowanych paneli betonowych, stosowanie elementów prefabrykowanych dopuszcza się tylko jako słupki i podmurówki ogrodzeń;

5) zakaz lokalizacji masztów, wież, wolnostojących nośników reklamowych oraz siłowni wiatrowych;

6) wyklucza się lokalizację obiektów o formach i kubaturze obcych w historycznie ukształtowanej przestrzeni;

7) dla terenu 9.U dopuszcza się wolnostojące wiaty, altany, obiekty małej architektury o kącie nachylenia połaci dachowej 20 - 45° oraz dachy płaskie.

W strefie „K” ochrony krajobrazu kulturowego ustala się:

1) zakaz lokalizacji masztów, wież, wolnostojących nośników reklamowych oraz siłowni wiatrowych;

2) dla nowej zabudowy ustala się:

- a) gabaryty, kształty dachów oraz pokrycie dachów wynikające z historycznego sąsiedztwa;
- b) geometria dachu - układu połaci dachowych: dach dwuspadowy lub wielospadowy o kącie nachylenia połaci dachowych 35-45°, kryty dachówką ceramiczną lub cementową lub innym materiałem dachówko podobnym w kolorze naturalnym;
- c) nakazuje się stosowanie kolorystyki elewacji w odcieniach naturalnych, elewacje należy malować monochromatycznie;
- d) należy stosować materiały nawiązujące do lokalnej tradycji budowlanej jak: tynk, cegła klinkierowa, zakazuje się kształtowania elewacji zewnętrznych z drewnianych bali nieotynkowanych, kamienia naturalnego lub sztucznego;
- e) zakaz stosowania kolumn, podpór o przekroju koła oraz wieżyczek, baszt, w elewacjach, w przypadku podparcia dachu ganku, należy użyć podpór o przekroju kwadratu lub zastosować lekką konstrukcję drewnianą;
- f) obowiązuje stosowanie ogrodzeń ażurowych, zakaz stosowania ogrodzeń z prefabrykowanych paneli betonowych, stosowanie elementów prefabrykowanych dopuszcza się tylko jako słupki i podmurówki ogrodzeń;
- g) dla terenu 9.U dopuszcza się wolnostojące wiaty, altany, obiekty małej architektury o kącie nachylenia połaci dachowej 20 - 45° oraz dachy płaskie.

W granicach planu występują następujące stanowiska archeologiczne:

- 1) Radwanice: 3/4/70-18; punkt osadniczy z późnego średniowiecza;
- 2) Radwanice: 7/8/70-18; ślad osadnictwa z pradziejów;

- 3) Radwanice: 4/5/70-18; ślad osadnictwa z pradziejów, epoki kamienia i wczesnego średniowiecza;
- 4) Radwanice: 9/40/70-18; grodzisko – późne średniowiecze;
- 5) Radwanice: 1/13/69-18; ślad osadnictwa – epoka kamienna – epoka brązu;
- 6) Radwanice: 2/34/69-18; pradzieje;
- 7) Radwanice: 10/41/70-18; osada, późne średniowiecze;
- 8) Radwanice: 5/6/70-18; ślad osadnictwa OWR, osada;
- 9) Radwanice: 6/7/70-18; osada łużycka;
- 10) Radwanice: 8/9/70-18; ślad osadnictwa z pradziejów;
- 11) Przesieczna: 1/35/69-18; ślad osadnictwa, osada

Dla stanowisk archeologicznych ustala się: w obrębie stanowisk archeologicznych oraz w ich bezpośrednim sąsiedztwie zamierzenia inwestycyjne związane z pracami ziemnymi wymagają przeprowadzenia badań archeologicznych, zgodnie z przepisami odrębnymi;

W obrębie strefy „OW” obserwacji archeologicznej ochronie podlegają nawarstwienia archeologiczne związane z historycznym osadnictwem. Prace ziemne mogą podlegać ograniczeniom.

9. Uchwała Nr X/65/19 Rady Gminy w Radwanicach z dnia 30 września 2019 roku w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obrębów: Drożyna, Drożów, Lipin, Przesieczna w Gminie Radwanice.

Wyznacza się na rysunku planu strefę ochrony konserwatorskiej "OW", ochronie podlegają nawarstwienia archeologiczne związane z historycznym osadnictwem. Dla robót ziemnych lub zmiany charakteru dotychczasowej działalności na terenie (w tym zalesień), obowiązuje wymóg przeprowadzenia badań archeologicznych zgodnie z przepisami odrębnymi.

W obszarze planu występują stanowiska archeologiczne:

- a) istnieje możliwość odkrycia stanowisk archeologicznych - zasób ich ewidencji i rejestru podlega sukcesywnej weryfikacji i uzupełnieniom, dla nowo odkrywanych stanowisk obowiązują ustalenia jak dla rozpoznanych t.j. konieczność przeprowadzenia ratowniczych badań archeologicznych,
- b) dla inwestycji związanych z pracami ziemnymi, wymagane jest przeprowadzenie badań archeologicznych, zgodnie z przepisami odrębnymi,
- c) ochroną konserwatorską objęte są stanowiska archeologiczne wraz z ich sąsiedztwem,
- d) wykaz stanowisk archeologicznych:

Stanowisko na obszarze nr 1, AZP 69-18; ślad osadnictwa-pradzieje, ślad osadnictwa-późne średniowiecze, punkt osadniczy-kultura łużycka.

Wykaz obiektów wpisanych do ewidencji zabytków:

- a) budynek mieszkalny nr 4/1;
- b) budynek mieszkalny nr 12;
- c) budynek mieszkalny nr 18;
- d) dla obiektów wpisanych do ewidencji zabytków obowiązują następujące ustalenia:
 - należy zachować bryłę obiektu, kształt i geometrię dachu oraz historyczny rodzaj pokrycia dachowego;
 - należy zachować formę, dyspozycję i artykulację elewacji frontowej oraz detale architektoniczne, a w miejscu zniszczonych dążyć do ich odtworzenia;
 - wyklucza się ocieplanie styropianem elewacji z zachowaną oryginalną dekoracją;
 - należy zachować kształt, rozmiar i rozmieszczenie otworów okiennych zgodnie z historycznym wizerunkiem budynku;
 - wskazuje się stosowanie kolorystyki nawiązującej do stosowanej w przeszłości;

-należy stosować tradycyjne materiały budowlane, zakazuje się stosowania na elewacjach budynków okładzin i paneli typu „siding”.

10. Uchwała Nr XII/79/19 Rady Gminy w Radwanicach z dnia 19 grudnia 2019 roku w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obrębu Przesieczna w Gminie Radwanice

W zakresie zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków, w tym krajobrazów kulturowych.

1)wyznacza się na rysunku planu strefę ochrony konserwatorskiej "OW", ochronie podlegają nawarstwienia archeologiczne związane z historycznym osadnictwem. Dla robót ziemnych lub zmiany charakteru dotychczasowej działalności na terenie (w tym zalesień), obowiązuje wymóg przeprowadzenia badań archeologicznych zgodnie z przepisami odrębnymi.

2)w obszarze planu występują stanowiska archeologiczne:

a)istnieje możliwość odkrycia stanowisk archeologicznych - zasób ich ewidencji i rejestru podlega sukcesywnej weryfikacji i uzupełnieniom, dla nowoodkrywanych stanowisk obowiązują ustalenia jak dla rozpoznanych t.j. konieczność przeprowadzenia ratowniczych badań archeologicznych,

b)dla inwestycji związanych z pracami ziemnymi, wymagane jest przeprowadzenie badań archeologicznych, zgodnie z przepisami odrębnymi,

c)ochroną konserwatorską objęte są stanowiska archeologiczne wraz z ich sąsiedztwem,

d)wykaz stanowisk archeologicznych:

Stanowisko na obszarze nr 1/35, AZP 69-18; ślad osadnictwa-pradzieje, osada-młodszy okres przedrzymski, osada-kultura łużycka, ślad osadnictwa-epoka kamienia,

Stanowisko na obszarze nr 2/36, AZP 69-18; ślad osadnictwa-wczesne średniowiecze, ślad osadnictwa-pradzieje, osada-kultura łużycka, ślad osadnictwa-epoka kamienia,

Stanowisko na obszarze nr 3/43, AZP 69-18; osada – kultura przeworska,

3)wykaz obiektów wpisanych do ewidencji zabytków:

a)budynek mieszkalny nr 11;

b)budynek mieszkalny nr 12;

c)dla obiektów wpisanych do ewidencji zabytków obowiązują następujące ustalenia:

-należy zachować bryłę obiektu, kształt i geometrię dachu oraz historyczny rodzaj pokrycia dachowego;

- należy zachować formę, dyspozycję i artykulację elewacji frontowej oraz detale architektoniczne,

a w miejscu zniszczonych dążyć do ich odtworzenia;

-wyklucza się ocieplanie styropianem elewacji z zachowaną oryginalną dekoracją;

-należy zachować kształt, rozmiar i rozmieszczenie otworów okiennych zgodnie z historycznym wizerunkiem budynku;

-wskazuje się stosowanie kolorystyki nawiązującej do stosowanej w przeszłości;

-należy stosować tradycyjne materiały budowlane, zakazuje się stosowania na elewacjach budynków okładzin i paneli typu „siding”.

4)Wykaz obiektów wpisanych do rejestru zabytków:

a)dwór, budynek nr 14, A/3286/705 decyzja z dnia 18.12.1963 r.;

b)karczma ob. Budynku mieszkalnego nr 4, A/3287/706 decyzja z dnia 18.12.1963 r.;

c)obiekty i obszary wpisane do rejestru zabytków objęte są rygiem ochrony konserwatorskiej. Obowiązuje priorytet przestrzegania wymagań i ustaleń konserwatorskich nad względami wynikającymi z działalności inwestycyjnej. Wszelkie działania podejmowane przy zabytkach wpisanych do rejestru należy prowadzić zgodnie z przepisami odrębnymi.

Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Radwanice na lata 2016-2023

Lokalny Program Rewitalizacji przyjęty został Uchwałą Nr XV/88/16 przez Radę Gminy w Radwanicach dnia 17 października 2016 r.

LPR zawiera diagnozę czynników i zjawisk kryzysowych w Gminie Radwanice w odwołaniu do sfery społecznej, gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej. W części przestrzenno-funkcjonalnej jako jeden ze wskaźników użyto liczbę zabytków wpisanych do gminnego rejestru zabytków na 1 km². Sentencją diagnozy jest niniejszy opis: „W granicach gminy znajduje się 27 zabytków wpisanych do rejestru. Są wśród nich kościoły, cmentarze, plebanie, pałace, parki i parki krajobrazowe, kaplice, dwór, kuźnia, karczma oraz budynki mieszkalne. Część z tych obiektów jest w złym stanie technicznym, co w szczególności problematyczne jest w przypadku obiektów mieszkalnych. Obiekty zabytkowe znajdują się w Buczynie, Jakubowie, Kłębanowicach, Łagoszowie Wielkim, Przesiecznej, Radwanicach i Sieroszowicach, przy czym współczynnik liczby zabytków na 1 km² najwyższy jest w Sieroszowicach, gdzie wynosi on 1.”

W Programie wyznaczono cele strategiczne:

1. Zintegrowana i zaangażowana społeczność.
2. Gmina aktywna gospodarczo.
3. Przyjazna przestrzeń, zadbane zabytki i czyste środowisko.

Cel strategiczny nr 3 uwzględnia takie cele szczegółowe jak:

- 3.4 Ochrona dziedzictwa kulturowego
- 3.7 Zachowanie obiektów zabytkowych i sakralnych

Wskazano także planowane działanie przestrzenne na obszarze rewitalizacyjnym:

1. Renowacja zabytkowego parku w Radwanicach wraz z montażem energooszczędnego oświetlenia ulicznego.
2. Renowacja zabytkowego kościoła w Radwanicach.

5.2 Charakterystyka zasobów oraz analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy

5.2.1. Zarys historii Gminy Radwanice²

Początki osadnictwa w granicach obecnej Gminy Radwanice sięgają już pradziejów i epoki kamienia (od 4 mln lat p.n.e.). Ślady osadnictwa z tamtych okresów odnaleziono m. in. w rejonie dzisiejszych miejscowości: Buczyna, Kłębanowice, Łagoszów Wielki, Przesieczna, Radwanice i Sieroszowice. Prawdopodobnie były to niewielkie osady rolnicze, założone na obszarach o najlepszych wówczas walorach glebowych. Ze względu na ubogą jeszcze wtedy znajomość zasad gospodarki rolnej (brak wiedzy o płodozmianie, możliwości nawożenia gleb itp.), osady te były krótkotrwałe.

Pierwsze oznaki ustabilizowanego osadnictwa na omawianym obszarze pojawiły się u schyłku epoki kamienia, w neolicie. Wówczas na obszar obecnego Dolnego Śląska, zatem także na radwanickie ziemie, przybyła tzw. ludność kultury pucharów lejowatych, która prowadziła osiadły tryb życia - oparty głównie na rolnictwie i hodowli, ale także działalności

² Niniejsza charakterystyka stanowi fragment opracowania pn. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Radwanice 20.06.2012 r. str. 40-42

górnictwej (eksploatowano i przerabiano surowce skalne). Ślady działalności człowieka z powyższego okresu odkryto w dzisiejszych Kłębanowicach i Nowej Kuźni. W następnych stuleciach przez radwanickie ziemie przemierzały się kolejne fale osadników różnych kultur. Znaczący wpływ na rozwój tego obszaru miały plemiona z okresu kultury łużyckiej i Dziadoszanie. Plemię z okresu kultury łużyckiej (epoki brązu) zaczęło tu wznosić osady i grody (osady obronne) - ich pozostałości (w postaci faktów archeologicznych) zachowały się w większości miejscowości Gminy Radwanice. Powyższe plemię prowadziło osiadły tryb życia, oparty przede wszystkim na roli i hodowli, ale także (uzupełniając) na: handlu, rybołówstwie, myślistwie i zbieractwie. Zajmowano się także metalurgią i garncarstwem.

Jak już wspomniano istotny wpływ na rozwój osadnictwa na obszarze dzisiejszej Gminy Radwanice mieli także Dziadoszanie. Plemię to we wczesnym średniowieczu zamieszkiwało rozległy obszar pomiędzy Odrą, środkowym Bobrem a Nysą Łużycką. Wznosili oni dość duże (jak na owe czasy) skupiska osad, z których niektóre (te większe) dały początek dzisiejszym miastom (np. Głogów).

Pomimo zmieniających się z czasem stosunków własnościowych, sposobów zagospodarowania osad czy grodów oraz liczby ich mieszkańców, kolonizacja obszaru Gminy Radwanice była ciągła (co potwierdzają dokumenty średniowieczne). Osadnictwo na omawianym obszarze ustabilizowało się w XIII w. i XIV w. Powstały wtedy dzisiejsze wsie: Przesieczna (1201 r.), Kłębanowice (1260 r.), Łagoszów Wielki (1305 r.), Ransdorf (1305 r.), Wiesau (1312 r. lub 1395 r.), Sieroszowice (1350 r.), Drożów (1360 r.) i Buczyna (1369 r.). Początkowo były to zespoły osadnicze złożone z grodu i rozwijających się wokół niego osad przygodowych (od kilku do kilkunastu, w zależności od wielkości i rangi grodu). Z czasem przekształciły się we wsie łańcuchowe. Charakterystycznym elementem zagospodarowania tego typu wsi była droga prowadząca przez jej środek. Przy drodze znajdowały się zagrody, do których przynależało pole i las. Taki układ posiadała większość powstających wówczas wsi - w niektórych zachował się on, z mniejszymi lub liczniejszymi przekształceniami, do dziś (np. we wsi Łagoszów Wielki). W XIII wieku wykształciła się także sieć dróg Dolnego Śląska, z których część (kierunki) przetrwała do dziś. Przez północną część dzisiejszej Gminy Radwanice już wówczas prowadził ważny szlak komunikacyjny - ówczesna trasa relacji Polkowice - Kozuchów, stanowiąca obecnie fragment drogi krajowej nr 3 relacji: Jakuszcze - Świnoujście. Pomimo tak dogodnego powiązania z regionem, nie rozwinęła się tu żadna większa osada. Wpływ miały na to prawdopodobnie lokalne uwarunkowania środowiskowe - znaczną część omawianych terenów pokrywały bardzo trudne do zagospodarowania lasy, bagna i mokradła. Powyższe czynniki wpłynęły również na rozproszenie osadnictwa na obszarze Gminy Radwanice, co jest widoczne do dziś.

Średniowieczni mieszkańcy radwanickich osad zajmowali się głównie rolnictwem i hodowlą. W większości z wsi sytuacja ta utrzymuje się do dziś (znaczną część gminy pokrywają użytki rolne). Z czasem jedynie osady położone we wschodniej części gminy, utraciły wyłącznie rolniczy charakter. W drugiej połowie XIX w. w rejonie Sieroszowic odkryto złoża rud miedzi. Wówczas rozpoczęła się ich eksploatacja, która trwa do dziś. Na przełomie XIX i XX wieku m.in. na Dolnym Śląsku nastąpił także intensywny rozwój gospodarki rolnej. Wówczas rozbudowano także istniejące wsie radwanickie, wzbogacając je w infrastrukturę techniczną (dokonano elektryfikacji, utwardzono drogi) i społeczną (sklepy, szkoły itp.). Jedynymi z najprężniej funkcjonujących miejscowości Gminy Radwanice tamtego okresu były wsie Wiesau i Ransdorf (w centralnej części gminy).

Mieszkańcy pierwszej z nich parali się głównie rolnictwem, ale we wsi Wiesau znajdowały się także m.in.: browar, fabryka krochmalu, szkoła i tartak. W latach 30. XIX w. w omawianej wsi rozpoczęto eksploatację torfu. Przez siedem lat (1938 - 1945) miejscowość ta wraz z wsiami: Lipin, Łagoszów Wielki i Ransdorf tworzyła Gminę Wiesau. Mieszkańcy

drugiej z wymienionych wcześniej wsi - Ransdorf - zajmowali się przede wszystkim hodowlą bydła i owiec. Na początku XX wieku istniała w omawianej wsi także dość dobrze prosperująca roszarnia (oddział zakładu włókienniczego). Po II wojnie światowej wsie Wiesau i Ransdorf połączono, tworząc miejscowość Radwanice. Wieś ta stanowi obecnie centrum społeczno - administracyjne Gminy Radwanice.

Proces powstania miejscowości Radwanice zauważalny jest w charakterze zabudowy. W większości wsi dominują budynki mieszkalne i mieszkalno - gospodarcze, w których widoczne są lokalne tradycje budownictwa wiejskiego z różnych okresów - głównie z końca XIX w. Są to przeważnie budynki jedno lub dwukondygnacyjne, murowane z kamienia lub cegły i pokryte dachówką ceramiczną.

Od 1946 teren gminy znajdował się w województwie wrocławskim. Sama Gmina Radwanice funkcjonuje od 1952 r. Po reformie administracyjnej w 1975 r. do końca 1998 roku gmina należała do województwa legnickiego. Po ostatniej reformie administracyjnej Gmina Radwanice znajduje się w województwie dolnośląskim i liczyła na koniec 2015 roku 4 687 osób, zaś na koniec 2019 roku 4 737 osób.



Ryc. 5. Radwanice i okolice w 1921 r.
Źródło: maps.mapywig.org

Warto również wspomnieć krótką historię prawosławnych z terenu Gminy Radwanice. Parafia powstała jesienią 1947 r. w związku z przesiedleniami mieszkańców Łemkowszczyzny w ramach Akcji „Wisła”. Pierwsze nabożeństwo w Buczynie zostało odprawione w prywatnym mieszkaniu jesienią 1947 roku. W 1948 wspólnota pozyskała po ewangelicki kościół w Buczynie, który w ciągu kolejnych 6 lat całkowicie odrestaurowano i dostosowano do potrzeb liturgii prawosławnej. Do tego czasu nabożeństwa odprawiano w prywatnym domu w Drożynie, a później w budynku szkolnym w Łagoszowie Wielkim. Parafia początkowo wchodziła w skład dekanatu Wrocław (który w 1951 został włączony do nowo utworzonej diecezji wrocławsko-szczecińskiej); od 1958 r. należy do dekanatu Zielona Góra. W latach 70. XX w. dokonano gruntownego remontu cerkwi, a w latach 1988–1989 obok świątyni wzniesiono dzwonnice. W roku 2009 położono nową posadzkę z granitu³

W dalszej części opracowania wymieniono oraz krótko scharakteryzowano ważniejsze miejscowości w gminie, które odznaczają się zachowanym i widocznym dziedzictwem kulturowym. Dołączono również ryciny przedstawiające układy przestrzenne w okresie międzywojennym.

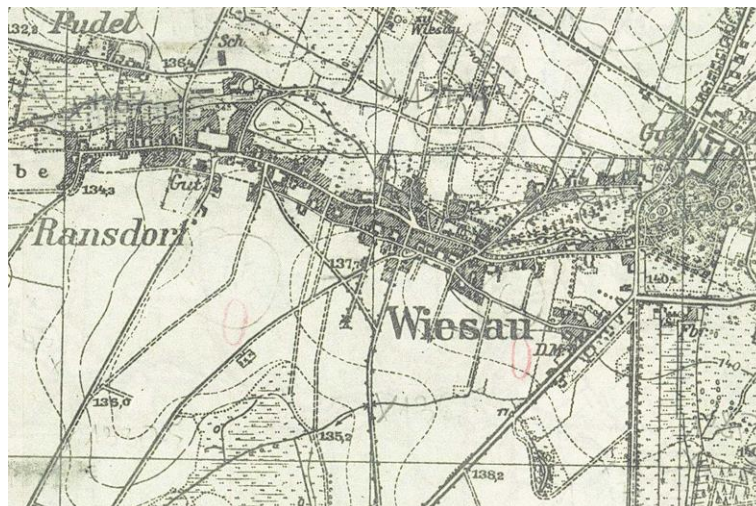
RADWANICE

niem. Randsdorf, Wiesau

Miejscowość po raz pierwszy została wspomniana w 1312 r. pod nazwą Wesin. Do 1945 r. wieś nazywała się Wiesau.

W XIX w. odnotowuje się występowanie 2. założeń folwarczno – parkowych. Do dnia dzisiejszego pozostał park we wschodniej części Radwanic w drzewostanie 100 – 150 sztuk. W części zachodniej znajduje się dwór z pocz. XX w. Ważnym obiektem wsi jest kościół katolicki z 1878 r., który został przejęty od protestantów. W południowo – zachodniej części wsi nie zachował się dawny cmentarz żydowski. Przez ul. Przemysłową rozciąga się zabytkowa zabudowa wsi. Obecnie Radwanice stanowią połączenie dawnych wsi: Wiesau i Randsdorf. W 1945 r. we wsi powstała szkoła. Symbolem siedziby gminnej są 3. słonie.

Wieś posiadała na koniec 2015 r. 1 959 mieszkańców. Z końcem 2019 r. wieś liczyła 2 017 osób.



Ryc. 6. Radwanice w 1937 r.

Źródło: mapa topograficzna Messtischblatt, godło 4461

³ Niniejsza charakterystyka stanowi fragment opisu z witryny internetowej www.radwanice.pl/

SIEROSZOWICE⁴*niem. Kunzendorf*

Wieś Sieroszowice wspominana jest już w XIV wieku. Wtedy to utrwaliła się niemiecka nazwa miejscowości Kunzendorf, która stała się niemiecką kolonią, a w 1542 r. podniesiona została przez cesarza Ferdynanda I do rangi targu. W 1550 r. mieszkańcy przeszli na protestantyzm i przebudowali lub odbudowali od nowa kościół. Niemalże sto lat później został im on odebrany i oddany w ręce katolików. Od tego czasu należał (i wciąż należy) do parafii w Łagoszowie Wielkim. Protestanci nabożeństwa odprawiali w przystosowanym budynku gospodarczym do roku 1786, kiedy to wybudowali kościół.

W 1791 roku von Eckartsberg wybudował w Sieroszowicach pałac w stylu klasycystycznym. Wieś zamieszkiwało wówczas 516 mieszkańców, powstały dwa kościoły - jeden katolicki, drugi ewangelicki z plebaniami i szkołami, karczma i 4 wiatraki. Po zniesieniu poddaństwa chłopów w roku 1807, wraz z postępowaniem gospodarczym we wsi zwiększała się ilość osób zatrudnionych poza rolnictwem. W 1858 r. liczba mieszkańców wzrosła do 808. Tym samym następował szybki rozwój wsi. Był sklep, piekarnia, dwie gospody, rzeźnik, kowale, stolarze, krawiec, położna. Sieroszowice stały się gminą z radą wiejską, funkcjonowała straż pożarna, kasa zapomogowo - pożyczkowa, dwie szkoły wyznaniowe.

Na początku XX wieku dobra z folwarkami obejmowały 810 ha, a po I wojnie światowej 590 ha. Znajdująca się w kościele tablica pamiątkowa mówi o dziedzicu Kunzendorfu, którym był Zygmunt z Urbanowa Urbanowski herbu Prus. Po ustawowym rozwiązaniu dóbr jako jednostki administracyjnej zostały one włączone do gminy wiejskiej. Właściciele majątku często się zmieniali: w 1926 roku majątek nabył Gerhard Silomon - Pflug z Hamburga, po nim właścicielem została jego żona, w 1936 kolejnym właścicielem został książę Johann - Georg zu Schleswig - Holstein, następnie jego brat Friedrich - Wilhelm, a po nim trzeci z braci i ostatni dziedzic Ferdynand, który w 1945 roku musiał uchodzić przed frontem. W Sieroszowicach w majątku księżęta przebywali tylko od czasu do czasu, natomiast znajdowali się tam jeńcy i przymusowi robotnicy.

Zimą 1945 roku w Sieroszowicach przebywały oddziały Dywizji Grenadierów Pancernych „Brandenburg”, oddziały zmotoryzowane i rozproszone grupy piechoty. W lutym 1945 roku Sieroszowice zostały ostrzelane przez rosyjskie czołgi, niemieckie oddziały wycofały się. Rosjanie zajęli wieś. Zaczęli plądrować domostwa, rozstrzelali burmistrza. Niemieccy mieszkańcy przymusowo pracowali dla Rosjan, po czym nastąpił okres stopniowych wysiedleń. Ostatnie, a zarazem największe z Kłobuczyna do Turynii miało miejsce jesienią 1947 roku.

Wieś posiadała na koniec 2015 r. 442 mieszkańców. Z końcem 2019 r. wieś liczyła 448 osób. Oddalona jest od Radwanic w odległości ok. 6,5 km (odległość drogowa).

⁴ Niniejsza charakterystyka stanowi fragment opracowania pn. *POM Sieroszowice* str. 6-7



Ryc. 7. Sieroszowice w 1937 r.

Źródło: mapa topograficzna Messtischblatt, godło 4461

ŁAGOSZÓW WIELKI

niem. Gr. Logisch

Wieś po raz pierwszy wzmiankowana została w 1305 r. jako miejscowość Logusch. Od wieków Łagoszów wchodził w skład dóbr biskupich. Znajduje się tu typowy dla tej części Dolnego Śląska gotycki kościół w zachodniej części wsi. Wzdłuż drogi głównej rozciągają się budynki mieszkalne i mieszkalno – gospodarcze. Ważnymi obiektami w miejscowości są: szkoła, cmentarze, kaplica oraz dwór z zespołem dworskim.

Wieś posiadała na koniec 2015 r. 393 mieszkańców. Z końcem 2019 r. wieś liczyła 370 osób. Sąsiaduje bezpośrednio z Radwanicami od strony zachodniej.



Ryc. 8. Łagoszów Wielki w 1937 r.

Źródło: mapa topograficzna Messtischblatt, godło 4461

BUCZYNA

niem. Buchendamm

Obszar wsi zasiedlony był od dawnych czasów. W okresie przedfeudalnym występuje tu plemię Dziadoszan, wzmiankowane około 945 r. przez Geografa Bawarskiego.

Od XVIII w. Buczyzna jest wsią dwóch wyznań, w której funkcjonował kościół katolicki i ewangelicki. Wpływ na kształtowanie się lokalnych stosunków pomiędzy katolikami, a protestantami na przełomie XVIII i XIX w. miała zapewne uprawiana przez właścicielkę wsi

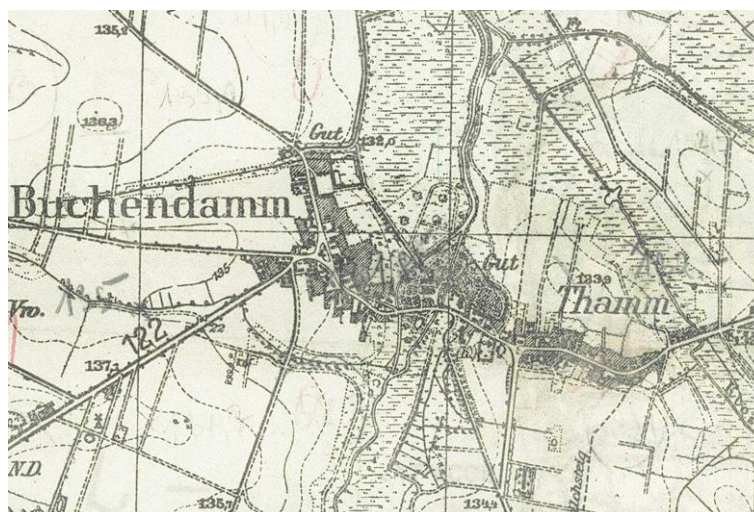
Buczyna i patronkę kościoła, hr. Fryderykę von Reden (1774 - 1854) teologia oświecenia. Za jej sprawą oba wyznania funkcjonowały zgodnie obok siebie.

W czasach powojennych Buczyna ulegała stopniowej modernizacji. Nastąpiła elektryfikacja, a trakt pokryto nawierzchnią asfaltową. Po wojnie wieś nosiła nazwę Buchwald, a od 1950 r. nosi obecną nazwę.⁵

Dawną nazwą miejscowości jest również „Thamm”, co oznacza słowo „tama”. Wywodzi się ona od umiejscowienia wsi w podmokłych terenach. Wydobywano tu także torf, o czym wspomina jego początki miejscowa legenda o skórzanym ludku.

We wsi znajduje się renesansowy, katolicki kościół, zadbane park w centralnej części wsi, poewangelicka świątynia, która jest obecnie prawosławną cerkwią, okazała plebania z pocz. XIX w., oraz kilka budynków mieszkalnych również z tego samego okresu.

Wieś posiadała na koniec 2015 r. 369 mieszkańców. Z końcem 2019 r. wieś liczyła 360 osób. Oddalona jest od Radwanic w odległości ok. 4 km (odległość drogowa).



Ryc. 9. Buczyna w 1937 r.

Źródło: mapa topograficzna Messtischblatt, godło 4461

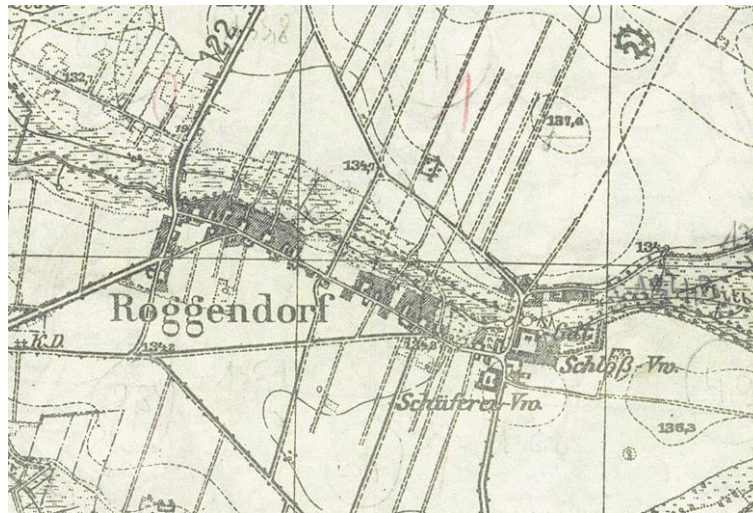
KŁĘBANOWICE

niem. Roggendorf

Ciekawym obiektem w Kłębanowicach jest most na rzece Kłębanówka z 1823 r. Na uwagę zasługuje park krajobrazowy przy pałacu z XIX w. Domy mieszkalne i budynki gospodarcze z XIX i pocz. XX w. stanowią materialny zasób kulturowy wsi. Inna niemiecka nazwa Kłębanowic sprzed 1937 r. to Klemnitz.

Wieś posiadała na koniec 2015 r. 226 mieszkańców. Z końcem 2019 r. wieś liczyła 234 osób. Oddalona jest od Radwanic w odległości ok. 4 km (odległość drogowa).

⁵ Niniejsza charakterystyka stanowi fragment opracowania pn. *POM Buczyna str. 6*



Ryc. 10. Kłębanowice w 1937 r.

Źródło: mapa topograficzna Messtischblatt, godło 4461

JAKUBÓW

niem. Jakobskirch

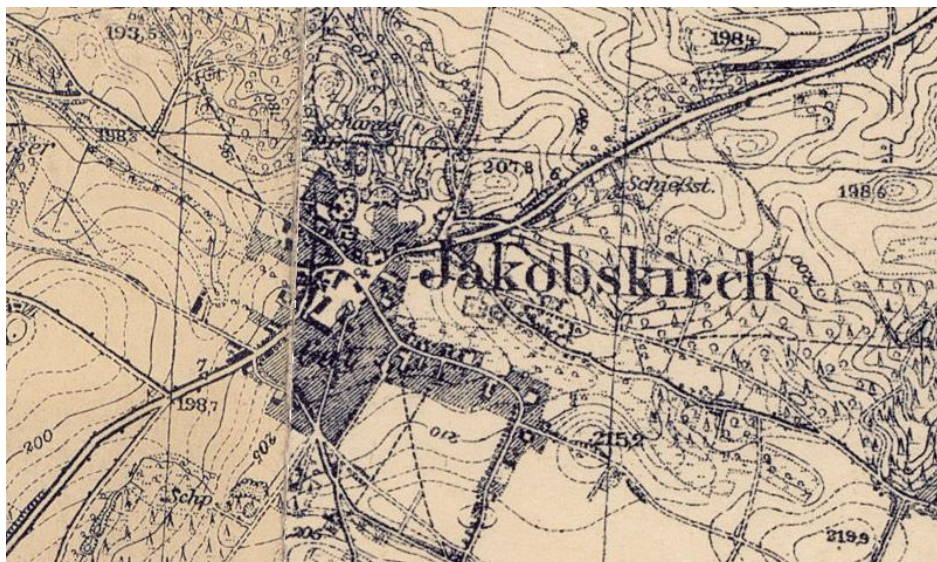
Miejscowość ta odznacza się na tle pozostałych w Gminie Radwanice. Charakteryzuje się bogactwem zasobu kulturowego, krajobrazowego i zabytkowego.

Jakubów, to miejsce, które od wieków utożsamiane jest z praktykami religijnymi. Nazwa wsi pochodzi od św. Jakuba – patrona kościoła. Najcenniejszymi obiektami znajdującymi się w Jakubowie oraz gminie są: kościół katolicki z 1376 r. oraz ruiny zamku.

Od 1920 r. Jakubów ulegał stopniowej modernizacji. Nastąpiła elektryfikacja, a trakt pokryto nawierzchnią asfaltową. W okresie międzywojennym (1918 – 1939) Jakubów zamieszkiwało 35 rodzin. Corocznie przyjeżdżali na ten teren Polacy zatrudniani sezonowo w rolnictwie. W 1936 r. do użytku oddana została katolicka szkoła podstawowa. Podczas ofensywy zimowej 1945 r. W tym czasie został spalony pałac. Po wojnie wieś nosiła nazwę Dębina, od 1950 r. ponownie Jakubów.⁶

Wieś posiadała na koniec 2015 r. 206 mieszkańców. Z końcem 2019 r. wieś liczyła 218 osób. Oddalona jest od Radwanic w odległości ok. 8 km (odległość drogowa).

⁶ Niniejsza charakterystyka stanowi fragment opracowania pn. POM Jakubów str. 8



Ryc. 11. Jakubów w 1937 r.

Źródło: mapa topograficzna Messtischblatt, godło 4361, 4362

PRZESIECZNA

niem. Andersdorf

W miejscowości najstarsze budynki datowane są na XVIII w. Są to: dawna karczma znajdująca się w zachodniej części wsi oraz dawny dwór mieszczący się w centralnej części wsi. W Przesiecznej odnotowuje się dodatkowo 2. domy mieszkalne z XIX w. W 1910 r. wieś liczyła 142 osoby.

Wieś posiadała na koniec 2015 r. 209 mieszkańców. Z końcem 2019 r. wieś liczyła 211 osób. Oddalona jest od Radwanic w odległości ok. 2,5 km (odległość drogowa).



Ryc. 12. Przesieczna w 1937 r.

Źródło: mapa topograficzna Messtischblatt, godło 4461

5.2.2 Krajobraz kulturowy

Na krajobraz kulturowy wpływa wiele elementów, które wyróżniają daną jednostkę terytorialną na tle innych. Za krajobraz kulturowy uważa się krajobraz przekształcony przez człowieka w wyniku rozwoju cywilizacyjnego. Stanowi on ewolucyjne następstwo krajobrazów pierwotnych (przyrodniczych - różniących się strefowo i piętrowo) jakie istniały na Ziemi do czasów neolitu. W literaturze geograficznej, i z pogranicza nauk geograficznych,

a także w architekturze krajobrazu istnieją dziesiątki definicji krajobrazu. Jedną z nich brzmi następująco: Krajobraz kulturowy to ogół obiektów i cech fizycznych, obserwowalne wzrokowo wyrażenie kultury ludzkiej na powierzchni Ziemi, łączący elementy środowiska przyrodniczego i kulturowego. Krajobraz kulturowy jest wynikiem przekształcania krajobrazu naturalnego przez grupę lub kilka grup kulturowych i nakładania zróżnicowanych elementów kulturowych różnego wieku na tę samą rzeźbę terenu. Przestrzeń przyrodnicza, która znajduje się w sferze oddziaływań człowieka przyjmuje formę kulturową, wyrażoną w postaci krajobrazu kulturowego. Krajobraz ten można rozumieć jako antropogenicznie ukształtowany fragment przestrzeni geograficznej, powstały w wyniku zespolenia oddziaływań środowiskowych i kulturowych, tworzących specyficzną strukturę, objawiającą się regionalną odrębnością, postrzeganą jako swoistą fizjonomię (Myga-Piątek, 2001, Nita, Myga-Piątek, 2006).⁷

Niezwykle ważna jest ochrona najcenniejszych obiektów, obszarów, zespołów, która pozwoli następnym pokoleniom poznać je i obcować z nimi. Należy zatem przy kształtowaniu krajobrazu kulturowego kierować się zasadą zrównoważonego rozwoju, unikać deformacji i zatarć obiektów zabytkowych przy jednoczesnym rozwoju przestrzenno – funkcjonalnym oraz gospodarczym miejsca. Należy również chronić i przywracać dziedzictwo niematerialne, które kształtowało się na przestrzeni wieków w danym regionie.

Do zagrożeń dóbr kultury należy zaliczyć:

- kradzieże i włamania;
- pożary;
- powódzie, ulewę i podtopienia;
- wichury i huragany;
- katastrofy budowlane, awarie;
- demonstracje i rozruchy uliczne, rabunki i akty wandalizmu;
- ataki terrorystyczne;
- konflikty zbrojne.

Działalność człowieka na przestrzeni wieków pozostawiła na terenie Gminy Radwanice wiele śladów (tzw. spuścizna historyczno – kulturowa). Obecnie można dostrzec historyczne kształty (układy) jednostek przestrzennych, w których mieszkali dawni mieszkańcy z terenu analizowanej gminy.

Wsie Gminy Radwanice reprezentują różne typy układów przestrzennych. Średniowieczne wsie po części zatraciły swoje pierwotne układy, jednakże część układów przestrzennych nie uległa znacznym zatarciom. Charakterystyczną cechą zabudowy wiejskiej w obrębie Gminy Radwanice jest ich zagrodowa zabudowa oraz orientacja ściany frontowej budynku mieszkalnego wzdłuż drogi.

Na obszarze Gminy Radwanice występują 2 główne typy osadnictwa wiejskiego, wg podziału Kielczewskiej - Zaleskiej, 1965:

- sieć osadnictwa skupionego, sieć dużych wsi, powyżej 100 domów mieszkalnych, o układzie wydłużonym dolinno – rzędownym, przeważnie feudalnego pochodzenia. Powstała z dawnych wsi leśno – łanowych;

⁷ Niniejsza charakterystyka stanowi fragment opisu z witryny internetowej <http://www.krajobraz.kulturowy.us.edu.pl>

- sieć osadnictwa skupionego, sieć wsi średniej wielkości (20-100 domów mieszkalnych) o śródpolnym położeniu zabudowań i węzłowym układzie dróg. Przeważnie feudalnego pochodzenia.

Większość wsi na terenie gminy przyjmuje układ ulicówki bądź wielodrożnicy wykształconej ze wsi leśno – łanowej. Są to wsie zwarte reprezentujące układ wsi kupowej/zwartej (*compact village*). Niektóre wsie mogą przyjmować kilka układów, które się wzajemnie nie wykluczają. Poniżej wskazano miejscowości gminne wraz z ich charakterystycznymi rodzajami kształtów (układy wsi). Przykładowe wsie o teraźniejszych układach przestrzennych w gminie to:

- Kłębanowice – ulicówka;
- Nowy Dwór – łańcuchówka;
- Radwanice – wielodrożnica;
- Sieroszowice – zabudowa folwarczna;
- Lipiny – wieś „L – kształtna”;
- Jakubów – wieś krzyżówkowa;
- Buczyzna – wieś dwuczłonowa/podwójna.

Poniżej scharakteryzowano typy układów przestrzennych wsi wchodzących w skład Gminy Radwanice.

- a) ulicówka/zabudowa przydrożnicowa (*Strassendorf/street village*) – układ jednodrożny o zwartej zabudowie po obu stronach drogi;
- b) łańcuchówka – wieś leśno – łanowa (*Waldhufen*). Wieś o datowaniu feudalnym, o regularnym układzie przestrzennym, którą cechuje luźna zabudowa wzdłuż drogi po obu jej stronach. Występujące zagrody znajdują się w równych odstępach od siebie na początku każdego łanu, przypominają ogniwa rozrzuconego łańcucha;
- c) wielodrożnica – wieś kupowa/zwarta (*compact village*). Charakteryzuje się bezładną i chaotyczną zabudową z nieregularnym przebiegiem dróg;
- d) zabudowa folwarczna – ośrodkiem najwyższej rangi jest folwark lub dwór wraz z zabudowaniami gospodarczymi;
- e) wieś L – kształtna (*L-shaped village*) – kształt wsi przypomina literę „L”. Zabudowania wiejskie koncentrują się wokół dróg w taki sposób, że przypominają literę „L”;
- f) wieś krzyżówkowa (*cruciform village*) – zabudowa wsi ułożona jest wzdłuż dwóch dróg, po jej dwóch stronach, a drogi te przecinają się zazwyczaj w centralnym punkcie wsi;
- g) wieś dwuczłonowa/podwójna (*double village*) – wieś, w której występują dwie wyraźne części z zabudowaniami i części te nie są ze sobą połączone, może tu występować naturalna bariera np. rzeka.



Ryc. 13. Miejscowości w Gminie Radwanice

Źródło: opracowanie własne na podstawie emgsp.pgi.gov.pl/emgsp

W tym miejscu należy dodać, że na terenie Gminy Radwanice występuje liczne budownictwo sprzed II wojny światowej. Są to domy bardzo często połączone z budynkiem gospodarczym, które tworzą jedną bryłę lub domy i budynki gospodarcze wybudowane osobno przez Niemców. W Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego zapisano, że dominują budynki mieszkalne i mieszkalno-gospodarcze, w których widoczne są lokalne tradycje budownictwa wiejskiego z różnych okresów - głównie z końca XIX w. Są to przeważnie budynki jedno lub dwukondygnacyjne, murowane z kamienia lub cegły i pokryte dachówką ceramiczną w kolorze naturalnym – ceglastym, ceglastoczerwonym. Do rozwoju osadnictwa w Gminie Radwanice przyczyniło się także odkrycie - w 1957 r. w rejonie Sieroszowic - ogromnego złoża polimetalicznych rud miedzi. Ponadto wskazano następujące informacje:

- dominuje zabudowa mieszkaniowa pochodząca sprzed 1945 (ponad 65% ogółu zamieszkałych mieszkań w gminie);
- najmniej budynków wybudowanych przed 1945 r. znajduje się w Radwanicach;
- mieszkania powstałe przed 1945 r. to głównie te w zabudowie zagrodowej, przy czym znaczna jej część nie jest już związana z prowadzeniem gospodarstwa rolnego;
- występują stosunkowo liczne przypadki mieszkań utworzonych w historycznej zabudowie folwarcznej i dworskiej (np. w Nowym Dworze, w Jakubowie);
- obecnie ludność osiedla się najchętniej w: Radwanicach (ze względu na bezpośrednie położenie tych w ciągu drogi krajowej nr 12 w pobliżu jej skrzyżowania z drogą krajową nr 3 a także ze względu na dostępne usługi), Sieroszowicach (ze

względem na bliskie sąsiedztwo i dogodny dojazd (drogą powiatową) do miasta Polkowice) i Jakubowie (ze względu na bliskie sąsiedztwo i dogodny dojazd (drogą powiatową) do miasta Głogowa), co związane jest także z powstawaniem nowej zabudowy.

Na terenie Gminy Radwanice występują układy ruralistyczne, które znajdują się w gminnej ewidencji zabytków. Zaliczają się do nich:

- układ ruralistyczny Buczyny;
- układ ruralistyczny Jakubowa;
- układ ruralistyczny Kłębanowic
- układ ruralistyczny Lipin;
- układ ruralistyczny Łagoszowa Wielkiego;
- układ ruralistyczny Sieroszowic;
- układ ruralistyczny Radwanic.

Należy wskazać, że jedynie w przypadku Buczyny wszystkie adresowe budynki znajdują się w granicach układu ruralistycznego. Wśród wymienionych powyżej miejscowości poza granicami układu ruralistycznego najwięcej budynków występuje w Radwanicach. Największe powierzchniowo obszary w granicach układu znajdują się w Radwanicach, Łagoszowie Wielkim oraz Sieroszowicach, najmniejszy w Lipinie.

W Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego wskazano następujące informacje dotyczące zabytkowych układów ruralistycznych: Strefa „U” ochrony konserwatorskiej układu ruralistycznego wsi powinna obejmować historyczne układy ruralistyczne wsi, które zachowały swój charakterystyczny układ przestrzenny, wraz z zabudowaniami rozmieszczonymi w układzie historycznych podziałów własnościowych i funkcjonalnych. Celem ochrony strefy „U” jest zachowanie i rewaloryzacja historycznego układu ruralistycznego, w szczególności jego kompozycji przestrzennej oraz historycznej architektury. Cenne układy ruralistyczne niżej wymienionych wsi zostały objęte wpisem do ewidencji zabytków i zasługują na objęcie ochroną w ramach strefy „U”:

- 1) Jakubów;
- 2) Kłębanowice;
- 3) Łagoszów Wielki;
- 4) Radwanice;
- 5) Sieroszowice.

W zasięgu strefy „U” ochrony konserwatorskiej układu ruralistycznego wsi:

- 1) zaleca się zachowanie i rewaloryzację historycznego układu przestrzennego, w tym układu dróg oraz historycznej nawierzchni;
- 2) zaleca się dostosowanie nowych obiektów do historycznej kompozycji przestrzennej, m.in. poprzez:
 - a) utrzymanie linii zabudowy wyznaczonej w oparciu o zachowaną zabudowę historyczną albo w sposób zgodny z tradycyjnym sposobem zabudowy,
 - b) utrzymanie skali zabudowy, wytyczonej wysokością zachowanej zabudowy historycznej,
 - c) dostosowanie do historycznych zasad zagospodarowania parceli,
 - d) realizację formy, geometrii i pokrycia dachów nawiązującej do lokalnej tradycji,
 - e) stosowanie historycznych lub nawiązujących do lokalnych tradycji materiałów budowlanych oraz kolorystyki; w szczególności zakazuje się stosowania paneli, sidingów i nieotynkowanych bali drewnianych;

3) w odniesieniu do nowej zabudowy uzupełniającej istniejącą historyczną zabudową zaleca się:

a) gabaryty budynków, jak w sąsiednich historycznych budynkach, tj. z przełomu XIX i XX oraz początku XX w.,

b) dachy dwuspadowe symetryczne o kącie nachylenia połaci dachowych 40-45o,

c) pokrycie dachu karpiówką ceramiczną lub cementową w kolorze naturalnej czerwieni,

d) stosować materiały nawiązujące do lokalnej tradycji budowlanej, jak: tynk, cegła klinkierowa,

e) nie stosować kolumn, podpór o przekroju koła oraz wieżyczek, baszt w elewacjach; w przypadku podparcia dachu ganku, należy zastosować lekką konstrukcję drewnianą,

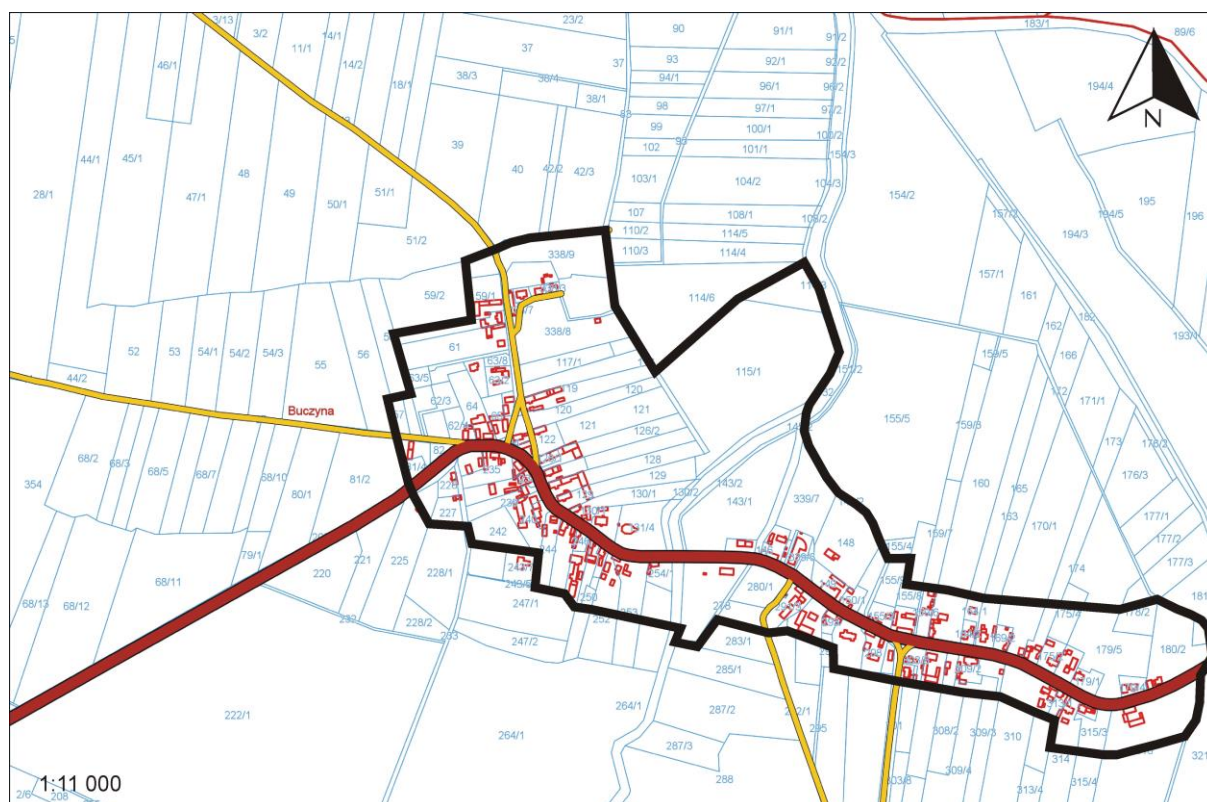
f) stosować ogrodzenia ażurowe; unikać ogrodzeń z prefabrykowanych paneli betonowych; elementy prefabrykowane powinny być stosowane tylko w postaci słupków i podmurówek ogrodzeń;

4) zaleca się, by wysokość nowo wznoszonych lub modernizowanych budynków nie przekraczała 9 m; możliwe jest wznoszenie obiektów budowlanych o wysokości przekraczającej 9 m, jeżeli:

a) stanowi to odbudowę lub rekonstrukcję, w historycznej formie, zniszczonego obiektu zabytkowego,

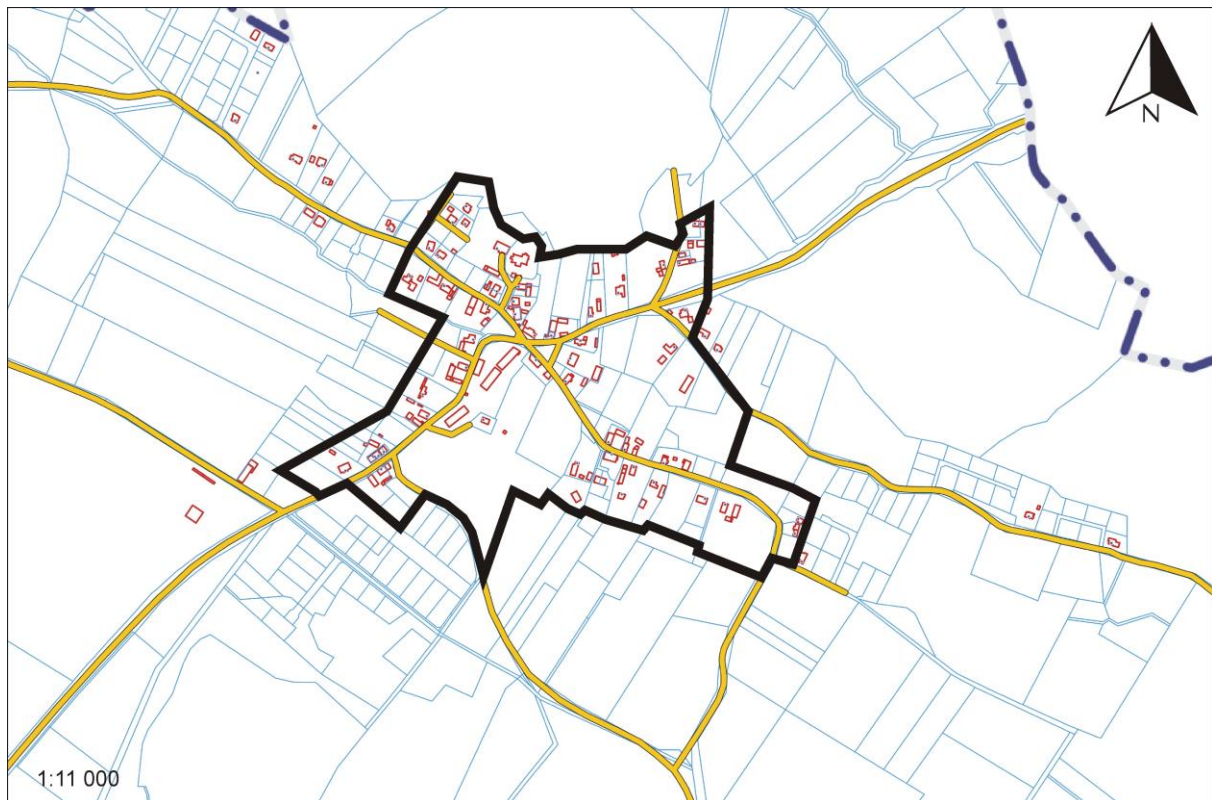
b) są to obiekty sakralne,

c) są to określone w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego dominanty układu zabudowy.

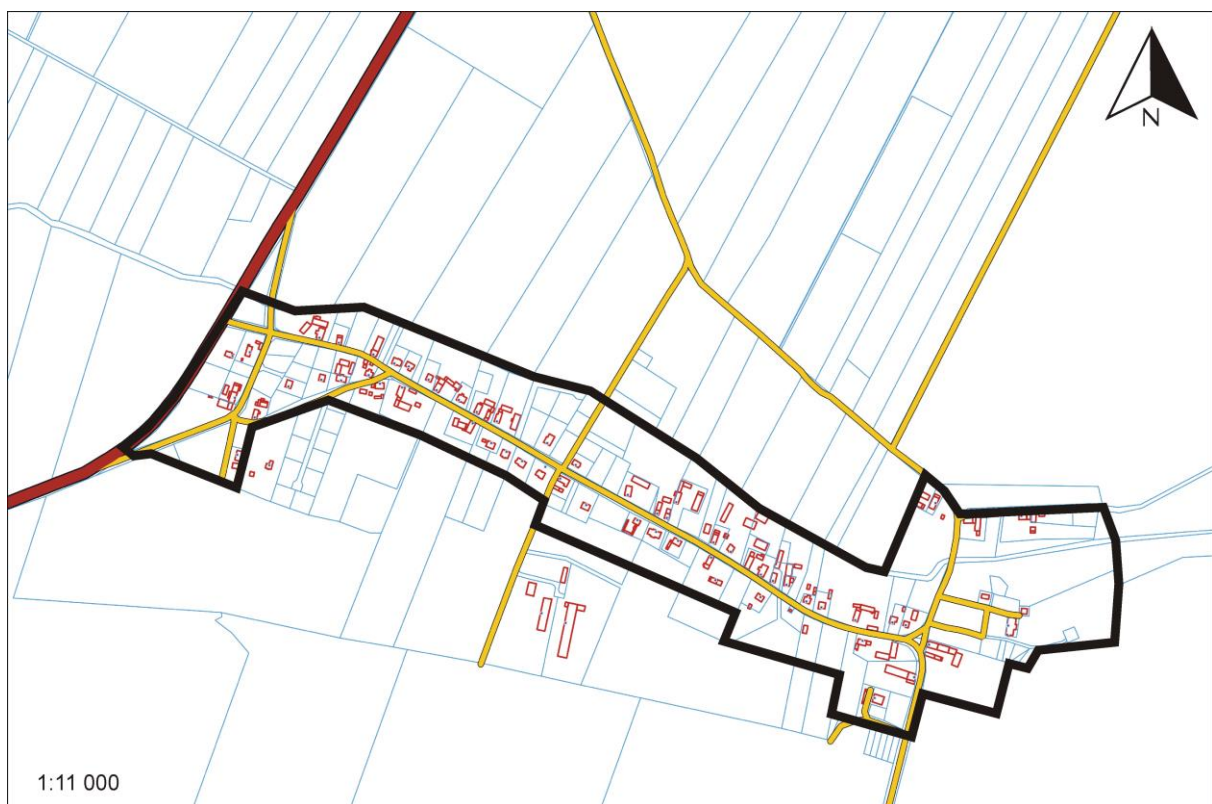


Ryc. 14. Układ ruralistyczny Buczyny

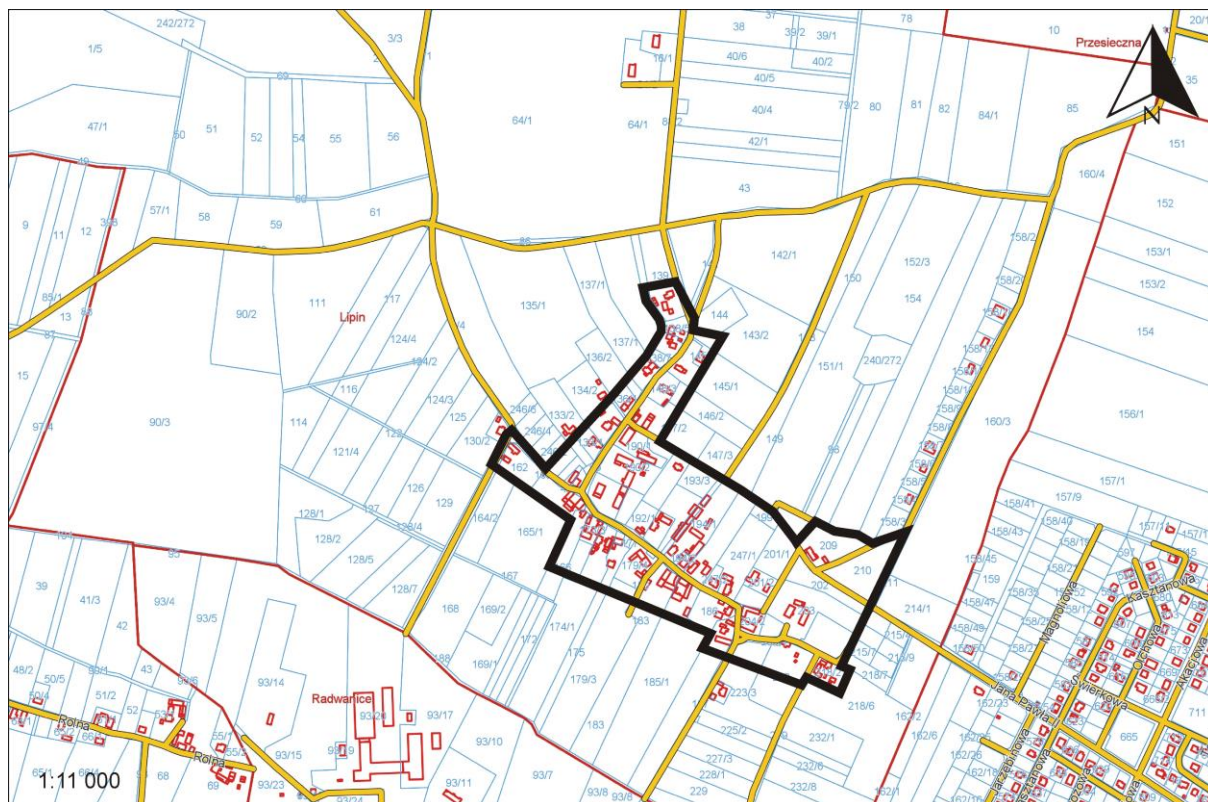
Źródło: gminna ewidencja zabytków



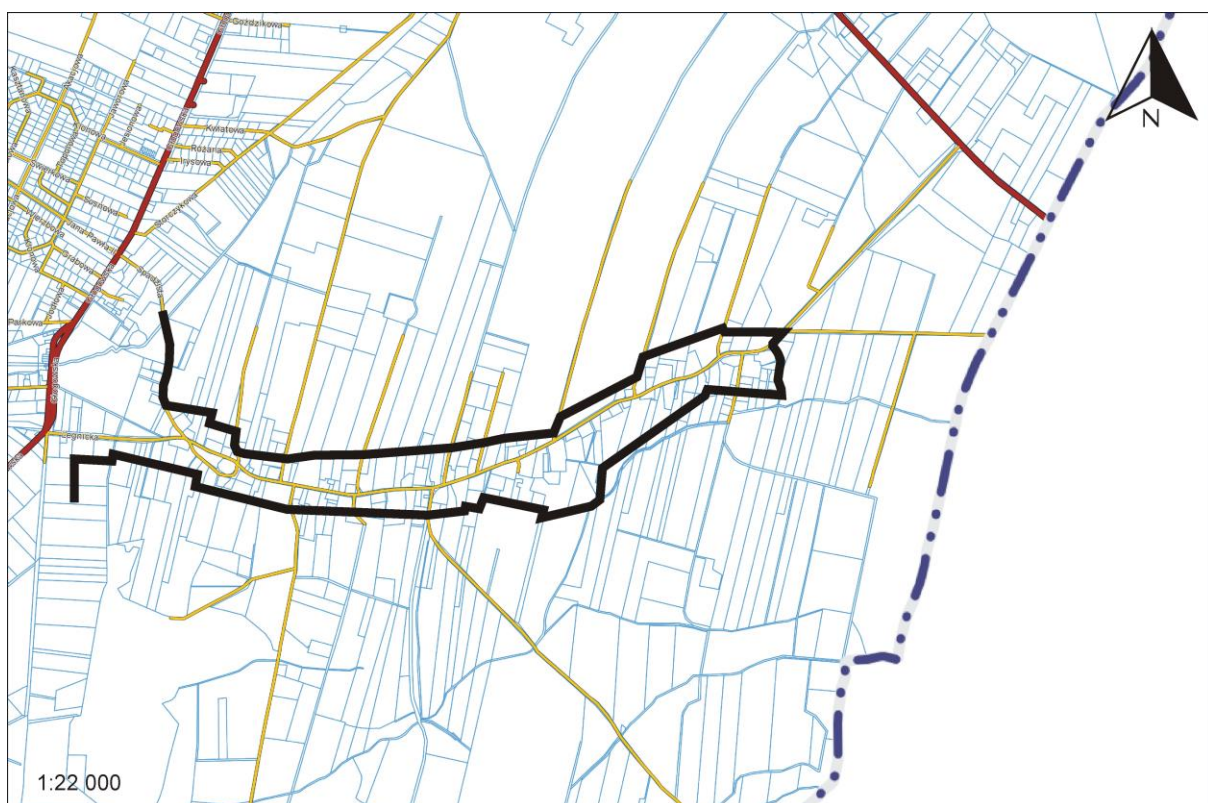
Ryc. 15. Układ ruralistyczny Jakubowa
Źródło: gminna ewidencja zabytków



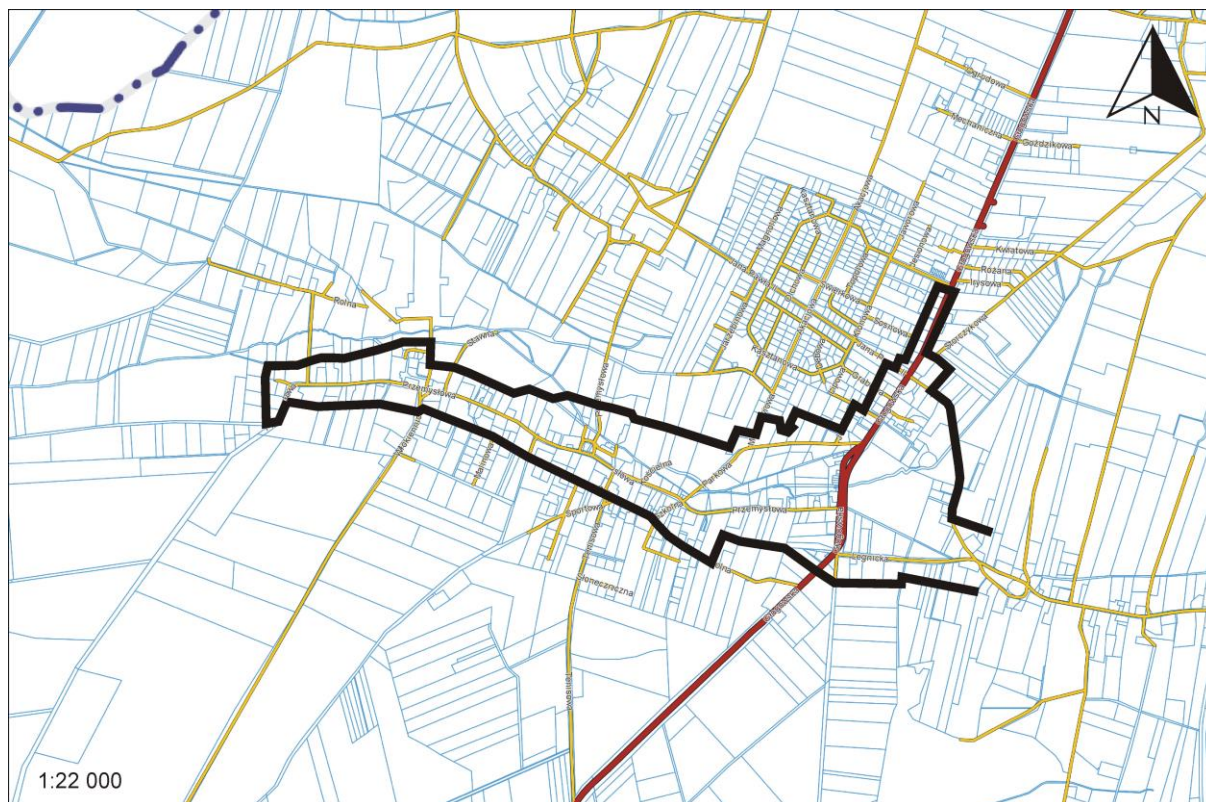
Ryc. 16. Układ ruralistyczny Kłębanowice
Źródło: gminna ewidencja zabytków



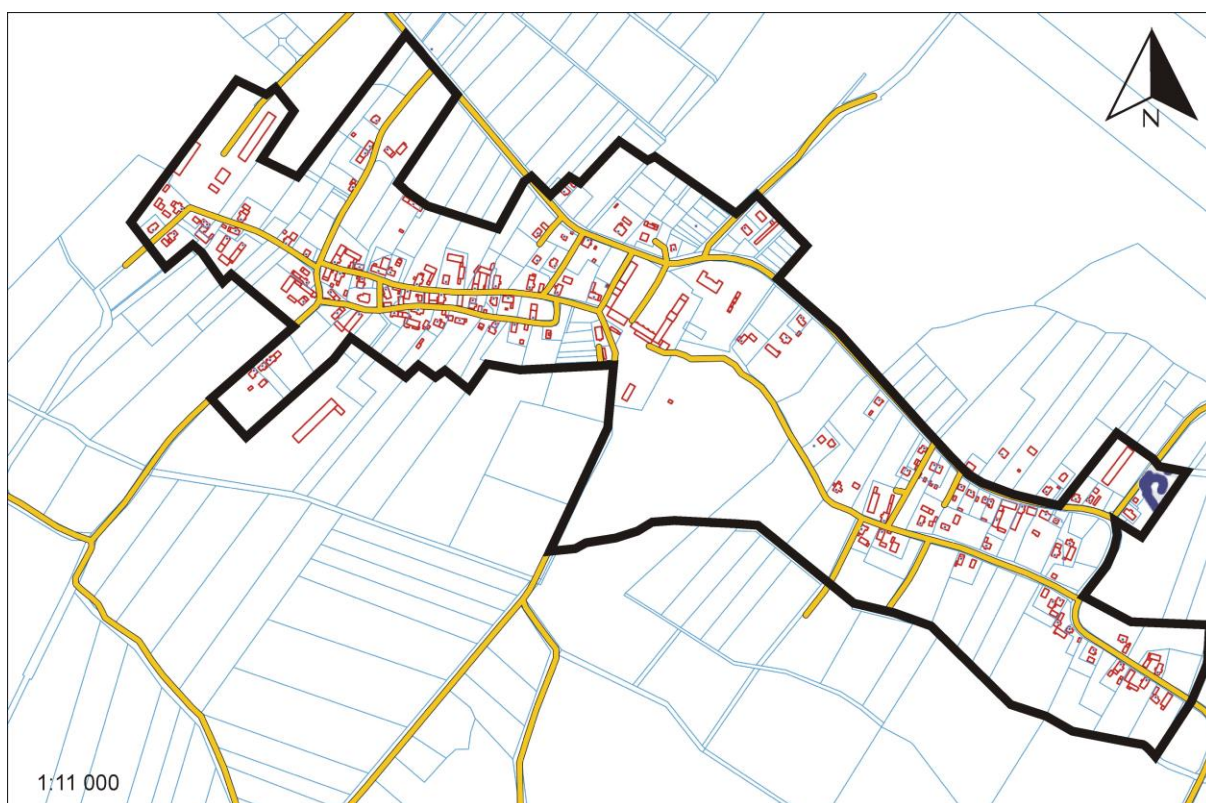
Ryc. 17. Układ ruralistyczny Lipin
Źródło: gminna ewidencja zabytków



Ryc. 18. Układ ruralistyczny Łagoszowa Wielkiego
Źródło: gminna ewidencja zabytków



Ryc. 19. Układ ruralistyczny Radwanic
Źródło: gminna ewidencja zabytków



Ryc. 20. Układ ruralistyczny Sieroszowic
Źródło: gminna ewidencja zabytków

5.2.3. Zabytki ruchome

Na walory kulturowe gminy składają się wartościowe obiekty materialne ściśle związane z działalnością człowieka w danym regionie, w tym zabytki ruchome. W myśl art. 6, ust. 1, pkt 2 Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami do zabytków ruchomych zalicza się obiekty będące w szczególności:

- dziełami sztuk plastycznych rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej, kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje,
- numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami,
- wytworami techniki, a zwłaszcza urządzeniami, środkami transportu oraz maszynami i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej, charakterystycznymi dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego,
- materiałami bibliotecznymi, o których mowa w art. 5 Ustawy o bibliotekach z dnia 27 czerwca 1997 r. (Dz. U. Nr 85, poz. 539, z 1998 r. z późniejszymi zmianami)
- instrumentami muzycznymi,
- wytworami sztuki ludowej i rękodzieła oraz innymi obiektami etnograficznymi,
- przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji.

Dolnośląski Wojewódzki Konserwator Zabytków we Wrocławiu prowadzi rejestr zabytków ruchomych na terenie województwa dolnośląskiego. W Gminie Radwanice jako zabytki ruchome wpisane są głównie przedmioty znajdujące się we wnętrzach zabytkowych kościołów. Wykaz zabytków ruchomych na terenie Gminy Radwanice przedstawia poniższa tabela.

Tabela 1. Obiekty wpisane do rejestru zabytków ruchomych (bez zabytków archeologicznych) z terenu Gminy Radwanice

Lp.	Adres	Obiekt	Datowanie	Nr rejestru	Data wpisu	Właściciel
1	Buczyna	wystrój kościoła filialnego w Buczynie	renesans, barok, klasycyzm	1075/141	26-08-1974	parafia rzymskokatolicka w Łagoszowie Wielkim
2	Jakubów	wystrój architektoniczny i wyposażenie wnętrza kościoła w Jakubowie	gotyk, renesans, barok, klasycyzm	1072/2/70	29-06-1970	parafia rzymskokatolicka w Jakubowie
3	Jakubów	wyposażenie wnętrza kościoła pw. Św. Jakuba w Jakubowie	gotyk, historyzm	1073/432/L/83/1-18	01-03-1983	parafia rzymskokatolicka w Jakubowie
4	Łagoszów Wielki	wyposażenie wnętrza kościoła parafialnego w Łagoszowie Wielkim	renesans, barok, rokoko	1071/31/B/72	11-05-1972	parafia rzymskokatolicka w Łagoszowie Wielkim
5	Sieroszowice	wystrój i wyposażenie wnętrza kościoła filialnego w Sieroszowicach	późny renesans, barok, klasycyzm	1074/32/B/72	11-05-1972	parafia rzymskokatolicka w Łagoszowie Wielkim

Źródło: Plan Ochrony Zabytków Gminy Radwanice na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych

5.2.4. Zabytki w zbiorach muzealnych

Na terenie Gminy Radwanice nie znajdują się muzea eksponujące dziedzictwo kulturowe.

W Sieroszowicach przy świetlicy wiejskiej mieści się Izba Pamięci im. Jana Wyżykowskiego. Był on polskim geologiem, który 23 marca 1957 r. natrafił w Sieroszowicach na złoża rud miedzi. Odkrycie to było jednym z ważniejszych w Europie oraz zmieniło funkcjonowanie regionu na kolejne kilkanaście lat. W 1982 roku na jego cześć postawiono obelisk, który znajduje się na miejscu odwiertu z 23 marca 1957 r., w którym po raz pierwszy odnaleziono rudę miedzi. Dzięki założeniu Izby mieszkańcy gminy, szczególnie najmłodsi mogą poznawać historię swojego regionu. W Izbie znajdują się eksponaty nawiązujące do bogatej historii wydobycia rud miedzi. Mieszczą się tu również przedmioty, wzmianki prasowe czy też fotografie związane z osobą Jana Wyżykowskiego. 31.03.2006 roku zarejestrowane zostało Towarzystwo Przyjaciół im. Jana Wyżykowskiego w Sieroszowicach w skład, którego weszli mieszkańcy Sieroszowic. W 2016 r. do budynku, w którym znajduje się izba pamięci dobudowano dodatkowe pomieszczenie. Rok później Towarzystwo Przyjaciół im. Jana Wyżykowskiego w Sieroszowicach realizowało wniosek „Obróbka Zasobów Budynku Historii Regionalnej” dofinansowany przez Fundację KGHM Polska Miedź S.A. Przedmiar robót to montaż instalacji osprzętu modułowego o podłożu elektrycznym i hydraulicznym, obróbki blacharskie, opłytkowanie ścian i podłóg i inne.

W ZSP w Radwanicach jest Izba Regionalna, która w roku 2016 obchodziła 10-lecie istnienia. Jej początki sięgają 2004 r., kiedy realizowany był projekt z zakresu edukacji regionalnej pn. "Moje miejsce na ziemi". W 2005 r. Gminę Radwanice odwiedzili byli mieszkańcy Radwanic i okolicy, którzy zadeklarowali, że mogą obdarować izbę starymi pocztówkami, zdjęciami i pamiątkami. Zbierane przedmioty musiały znaleźć godne miejsce. Tak zrodził się pomysł utworzenia w szkole Izby Regionalnej. Uroczyste otwarcie miało miejsce 14.10.2006 r. W następnym roku do izby podarowano typowy strój z lat 30. ubiegłego wieku, który był noszony m. in. na terenie obecnej gminy. W zbiorach znajdują się przedwojenne mapy i listy z czasów I wojny światowej, dokumenty przesiedleńcze, przedmioty codziennego użytku. W antyramach można także odnaleźć zdjęcia z opisem przedwojennych miejscowości: Radwanic, Łagoszowa Wielkiego, Sieroszowic, Jakubowa i Buczyny. Odbывают się tu różnego rodzaju warsztaty i wystawy.

5.2.5. Dziedzictwo niematerialne

Transformacja ustrojowa na przełomie lat 80. i 90. XX w. spowodowała wśród mieszkańców Polski chęć przemian i poczucie wolności. Z biegiem czasu poszczególne regiony kraju mając na uwadze odrębną historię, tradycje, zwyczaje zaczęły zwracać uwagę na tożsamość lokalną. Jednostki samorządowe mogły dokonać ponownej oceny faktycznego stanu historii regionu i związanych z nią symboli. Dziedzictwo niematerialne regionu jest niewątpliwym walorem kulturowym świadczącym o lokalnej wyjątkowości i odrębności. Tworzy ono krajobraz kulturowy oraz wyodrębnia daną jednostkę w oparciu o historię oraz ściśle związane działalności człowieka. Ważnym jest, aby pamiętać oraz krzewić niematerialne dziedzictwo będące spuścizną wielu pokoleń. Dziedzictwo niematerialne w rozumieniu Konwencji UNESCO obejmuje:

- tradycje i przekazy ustne, w tym język jako nośnik niematerialnego dziedzictwa kulturowego;
- sztuki widowiskowe;
- zwyczaje, rytuały i obrzędy świąteczne;

- wiedzę i praktyki dotyczące przyrody i wszechświata;
- umiejętności związane z rzemiosłem tradycyjnym.

Radwanice położone są na Dolnym Śląsku – regionie historyczno-etnograficznym, który powrócił w granice Polski po II wojnie światowej. Można zauważyć pewne cechy, które wyróżniają ten obszar na tle pozostałych.

KOŁA GOSPODYŃ WIEJSKICH

Żywyimi formami aktywności ludowej na terenie gminy są koła gospodyń wiejskich. Na terenie Gminy Radwanice działają 3 koła gospodyń wiejskich, które są zarejestrowane w Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa:

1. KGW „Buczynianie” w Buczynie – 15 członków
2. KGW „Zgoda” w Łagoszowie Wielkim – 16 członków
3. KGW „Czerwone Korale” w Radwanicach – 19 członków

Celem KGW w zakresie zachowania dziedzictwa kulturowego jest:

1. Prowadzenie działalności społeczno-wychowawczej i oświatowo-kulturalnej w środowiskach wiejskich.
2. Rozwój kultury ludowej, w tym w szczególności kultury lokalnej i regionalnej.
3. Integracja społeczna, międzypokoleniowa połączona z pomnażaniem kultywowaniem, pielęgnowaniem dziedzictwa kulturowego regionu.

ORGANIZACJE ZWIĄZANE Z DZIEDZICTWEM NIEMATERIALNYM

W Gminie Radwanice odnotować można działalność organizacji pozarządowych. Część z nich swoją działalność poświęca kulturze, tradycji, historii i szeroko rozumianemu dziedzictwu kulturowemu. Należy do nich zaliczyć:

- Towarzystwo Przyjaciół im. Jana Wyżykowskiego. Celem nadrzędnym stowarzyszenia jest przekaz wartości i nawiązywanie do tradycji górniczych, oraz powielanie geologiczno-górnich schematów. Kultywowanie tradycji górniczej oraz edukacja poprzez organizowanie rocznic odkrycia złóż rud miedzi, które są istotnym komponentem działalności stowarzyszenia co przekłada się na świadomość społeczną i tożsamość lokalną. Z chlubą realizowane są cele oraz dbałość o dziedzictwo kulturowe i tradycję.

ZESPOŁY LUDOWE

Żywyimi formami aktywności ludowej na terenie gminy prócz wyżej wspomnianych kół gospodyń wiejskich oraz twórców ludowych są działalności zespołów ludowych. Na terenie Gminy Radwanice działa Zespół Ludowy „Swojacy”. Zespół „Swojacy” działa przy Gminnym Ośrodku Kultury w Radwanicach. Startuje on z powodzeniem na przeglądach zespołów ludowych, w tym np. biesiady zespołów kresowych. Panie z zespołu występują w regionalnych strojach wzorowanych na strój dolnośląski, których dominującym kolorem jest czerń i biel.

LOKALNE POTRAWY

W Gminie Radwanice nie wykształciła się tradycyjna potrawa, którą wyróżniałaby się na tyle, aby można było ją utożsamić jako lokalna potrawa z ziemi radwanickiej. Nie ma także żadnego produktu, który byłby wpisany na listę produktów tradycyjnych prowadzonych przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju wsi. Jednakże w gminie powstała tradycja tzw. pierogów Wyżykowskiego – jednego z najbardziej znanych mieszkańców gminy, o czym wspomniano w podrozdziale 5.2.4. Była to jego ulubiona potrawa. Pamięć o odkrywcy

pielęgnowana jest przez Towarzystwo im. Jana Wyżykowskiego w Sieroszowicach od 2002 r. Co roku z okazji rocznicy odkrycia złóż miedzi w 1957 r. na stole pojawiają się „Jaśkowe” pierogi. Przysmak ten na stałe wpisał się w jadłospis ziemi radwanickiej.



Fot. 1. Pierogi Wyżykowskiego

Źródło: www.tpjw.radwanice.pl

W tym miejscu należy dodać, że Gmina Radwanice wyróżnia się na tle okolicznych jednostek występowaniem „Winnicy Jakubów”, w której produkowane jest tzw. „wino z Jakubowa”. Nazwa winnicy pochodzi od miejscowości Jakubów, prastarej wsi na Wzgórzach Dalkowskich, leżącej na historycznym szlaku św. Jakuba prowadzącym do Santiago de Compostela (Hiszpania). Jest tutaj 2,5 hektara nasadzeń, podstawowe odmiany, to Riesling, Hibernál, Solaris, Traminer, Dornfelder, Rondo, Regent, docelowo powierzchnia nasadzeń ma się zwiększyć do 5 ha. Wina zdobywają nagrody na konkursach oraz uznanie branży. Winnica, która znalazła się na dolnośląskim szlaku piwa i wina należy do prywatnego przedsiębiorcy.



Fot. 2. Wino z Jakubowa

Źródło: www.winicjatywa.pl

Innym elementem związanym z dziedzictwem niematerialnym z terenu opisywanej gminy są bajki i legendy. Poniżej przedstawiono legendy związane z ziemią radwanicką⁸.

1. Upiór z Radwanic. Legenda głosi, że radwanicki Pan (Noack), który posiadał okropną naturę miał piękną córkę na wydaniu. Wyszła ona za mąż za niejakiego Schneidera, z którym zamieszkała w pałacu. Po jakimś czasie właściciel Radwanic zmarł i pochowany został w Łagoszowie Wielkim, jego majątek odziedziczył zięć. Od tego czasu w pałacu zaczęło straszyć. Był to duch Noacka pokutujący za grzechy popełnione za życia. Tak jak nie dawał spokoju swoim bliźnim, tak teraz sam nie zaznaje go w grobie i musi się błąkać po świecie. Na prośbę Schneidera do Radwanic przybył egzorcysta z Wrocławia, który kazał otworzyć grób i przewieźć ciało zmarłego na cmentarz w Lipinie. Od tego czasu duch przestał straszyć.

2. O dwóch kamieniach pokutnych koło Kłębanowic. Legenda głosi, że 2 pasterzy pokłóciło się między sobą, czego efektem była bijatyka, w której obydwójce zginęli. Dla upamiętnienia i przestrogi miejscowa ludność w miejscu walki wystawiła 2 kamienie znajdujące się po lewej stronie szosy z Kłębanowic do Buczyny. Jeden w kształcie słupa ma wysokość człowieka. Wryte są na nim łopata i rok 1742. Drugi z roku na rok zapada się pod ziemię, co miałoby świadczyć o tym, który z pasterzy był winny całego zajścia.

3. Pogańskie praktyki w Jakubowie. Żyjący dawno temu ludzie w Jakubowie byli Słowianami, którzy zamieszkiwali skromne chaty. Kapłani składali ofiary dobrym i złym bóstwom w srebrnych naczyniach jak na pogan przystało. Kiedy Mieszko się ochrzcił i zdobył Dolny Śląsk do Jakubowa przybyli misjonarze. Tam, gdzie znajdował się plac ofiarny pogan, wybudowali kościół. Zachowali on dawne miejsce, które pierwsi Słowianie mieli za święte. Znieśli jedynie imiona tamtych bogów, nazywając je imieniem jednego z Apostołów - Jakub.

4. Legenda o skórzanym ludku znad Szprotawy. Około 200 lat temu w Buczynie mieszkał pewien szlachcic, który ciężko zachorował. Wezwał swojego syna i powiedział mu, że na skutek wojny zbankrutował. Kiedy zmarł, jego syn osiodłał konia i pojechał obejrzeć swoje odziedziczone włości. Zmęczony położył się w trawie i zasnął. Przyśnił mu się mały brązowy człowiek o twarzy staruszka wychodzący spod ziemi, który polecił mu wykopać skarb. Od tej chwili sen ten towar szły mu codziennie. Nowy dziedzic i jego poddani zaczęli kopać w okolicach rzeki Szprotowa, jednak nic nie mogli znaleźć. Utrudzeni pracownicy byli rozgoryczeni całą sytuacją. Kiedy przygotowywali jak każdego dnia posiłek, rozżarzony chrust spod kociołka przeniósł się na ziemię. Ta zaczęła się palić. Dziedzic zrozumiał, że to jest właśnie ten skarb. Biedna ludność nie miała pieniędzy na drewno, a sprasowana i łatwopalna ziemia byłaby świetnym zamiennikiem. Dziedzic z roku na rok polepszał wydobywanie torfu. Kazał malarzowi namalować postać ludka ze snu. Choć wiele razy jeszcze pałac zmieniał swoich właścicieli, obraz zawsze tu pozostawał.

WYDARZENIA I IMPREZY

Wartymi odnotowania wydarzeniami na terenie gminy, które nawiązują do elementów ludowych, tradycji, historii i niematerialnego dziedzictwa są tradycyjne święta:

- rocznica odkrycia rud miedzi przez J. Wyżykowskiego- Sieroszowice – marzec;
- Noc Świętojańska w Buczynie - czerwiec;
- Dni Radwanic – święto Gminy – czerwiec/początek lipca;
- odpust św. Jakuba w Jakubowie – lipiec;
- dożynki gminne –sierpień;

⁸ Na podstawie www.radwanice.pl

– Hubertus w Jakubowie – październik;

HERB

Herbem Gminy Radwanice jest szary pelikan karmiący swoje dzieci na błękitnym tle. Ptak zwrócony jest w lewą stronę, jego skrzydła są uniesione lecz nierozpostarte, stąpa mocno na swoich czerwonych łapach ze złotymi zakończeniami w formie spiczastych pazurów. Głowę ma pochyloną w dół w kierunku 3. małych pelikanów, które karmi czerwonymi kroplami krwi, co symbolizuje troskę rodzicielską. Pelikany posiadają czarne obrysy, stoją na obróconym półksiężycu barwy złotej. Kolorystykę uzupełniają czerwone dzioby ptaków. Tarcza posiada kształt typu późnogotyckiego. Herb nawiązuje do dwóch pieczęci wsi Przesieczna znajdujących się obecnie w archiwum państwowym. Były one jednymi z kilkunastu eksponatów archiwalnych z terenu obecnych granic Gminy Radwanice. Pelikan symbolizuje gotowość poniesienia ofiar dla najbliższych, oddanie społeczeństwu.



Ryc. 21. Herb Gminy Radwanice

Źródło: www.radwanice.pl

5.3. Zabytki objęte prawnymi formami ochrony

Formami ochrony prawnej zabytków są: wpis do rejestru zabytków, wpis na Listę Skarbów Dziedzictwa, uznanie za pomnik historii, utworzenie parku kulturowego, ustalenie ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego oraz ustalenia ochrony w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego oraz decyzji o warunkach zabudowy.

Rejestr zabytków województwa Dolnośląskiego prowadzony jest przez Dolnośląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Może on przystąpić do procedury wpisu do rejestru zabytków na wniosek strony – właściciela, bądź użytkownika obiektu lub też z urzędu. Jednakże trzeba pamiętać, że w przypadku rejestru zabytków ruchomych wojewódzki konserwator zabytków może z urzędu wydać decyzję o wpisie zabytkowego obiektu ruchomego, jeśli jest to uzasadnione wyjątkowymi okolicznościami. Precyzuje to art. 10, ust 2. ustawy o ochronie i opiece nad zabytkami: „Wojewódzki konserwator zabytków może wydać z urzędu decyzję o wpisie zabytku ruchomego do rejestru w przypadku

uzasadnionej obawy zniszczenia, uszkodzenia lub nielegalnego wywiezienia zabytku za granicę albo wywiezienia za granicę zabytku o wyjątkowej wartości historycznej, artystycznej lub naukowej.”

W Wojewódzkim Urzędzie Ochrony Zabytków we Wrocławiu prowadzone są trzy rejestry zabytków:

1. Rejestr zabytków nieruchomych (księga A).
2. Rejestr zabytków ruchomych (księga B).
3. Rejestr zabytków archeologicznych (księga C).

W rejestrze zabytków nieruchomych województwa Dolnośląskiego, z terenu Gminy Radwanice, które zostały ujęte w GEZ znajduje się 29 obiektów wpisanych do rejestru zabytków nieruchomych. Obiekty wpisane do rejestru zabytków znajdują się w 7 miejscowościach, którymi to są: Jakubów (8), Buczyzna (6), Łagoszów Wielki (5), Sieroszowice (4), Radwanice (3), Przesieczna (2), Kłębanowice (1). Obiekty wpisane do rejestru zabytków odznaczające się szczególnymi walorami zostały krótko scharakteryzowane wraz z fotografiami w podrozdziale 5.6. - Zabytki o najwyższym znaczeniu dla gminy. Ich charakterystyka znajduje się również w załączniku 1.

Nieruchome zabytki rejestrowe powinny być oznaczone wzorem znaku informacyjnego, który przedstawiony jest poniżej. Za jego umieszczenie odpowiedzialny jest starosta danego powiatu. Wzór znaku został ustanowiony w Rozporządzeniu Ministra Kultury z dnia 9 lutego 2004 r.



Ryc. 22. Wzór znaku informacyjnego umieszczonego na zabytkach nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków

Źródło: załącznik do rozporządzenia Ministra Kultury z dnia 9 lutego 2004 r. (poz. 259)

W rejestrze zabytków archeologicznych województwa dolnośląskiego, z terenu Gminy Radwanice, które zostały ujęte w GEZ znajduje się 1 stanowisko wpisane do rejestru zabytków archeologicznych. Obiekt wpisany do rejestru zabytków znajduje się w Jakubowie (1), został krótko scharakteryzowany wraz z fotografiami w podrozdziale 5.5. - Zabytki w gminnej ewidencji zabytków – zabytki archeologiczne. Jego charakterystyka znajduje się również w załączniku 2.

Na terenie Gminy Radwanice nie występują obiekty uznane przez Prezydenta RP za Pomnik Historii. Na obszarze gminy nie funkcjonuje też Park Kulturowy. Nie odnotowuje się także wpisów na Listę Skarbów Dziedzictwa.

5.4. Zabytki w gminnej ewidencji zabytków – zabytki nieruchome

Ochrona zabytków należy do obowiązków samorządu lokalnego. Zadania stojące przed organami administracji publicznej, precyzuje art. 4 ustawy z dnia 17 września 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Gminy mają dbać o: „zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie” oraz zapobiegać „zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków”. Ponadto mają obowiązek podjęcia działań mających na celu „udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków, przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę, kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków”.

Jednym z obowiązków nałożonych przez ustawę na gminy jest: „uwzględnienie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska”. Temu zadaniu ma służyć gminna ewidencja zabytków, o której jest mowa w art. 22. Punkt 4 tego artykułu mówi: „Wójt (burmistrz, prezydent miasta) prowadzi gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomych z terenu gminy”.

Zgodnie z art. 21 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami gminna ewidencja zabytków jest podstawą do sporządzania gminnego programu opieki nad zabytkami.

W gminnej ewidencji zabytków powinny być ujęte:

- a) zabytki nieruchome wpisane do rejestru;
- b) inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków;
- c) inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Narodowy Instytut Dziedzictwa podaje następującą definicję ewidencji zabytków. „Ewidencja to uporządkowany zbiór wykonanych według jednolitych wzorów opracowań, zawierających podstawowe informacje o obiektach zabytkowych. Ewidencja zawiera: dane administracyjne i adresowe, rys historyczny, opis obiektu, fotografie i plany. Ewidencja obejmuje pojedyncze obiekty architektoniczne, zespoły budowlane (np. folwarki), zespoły urbanistyczne i ruralistyczne, stanowiska archeologiczne oraz zabytkowe parki i cmentarze”.

Celem ewidencji zabytków jest „rozpoznanie obiektów zabytkowych w terenie i ich udokumentowanie, zebranie i opracowanie podstawowych informacji merytorycznych o nich, zebranie informacji administracyjno-adresowych, tworzenie opracowań dla obiektów zagrożonych rozbiórką, destrukcją lub gruntowną przebudową, monitoring zasobu zabytkowego”. Podkreślono, że sporządzenie ewidencji zabytków jest działaniem obowiązkowym dla gmin.

OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA ZABYTEKÓW NIERUCHOMYCH UJĘTYCH W GEZ

GEZ w formie zbioru kart adresowych zabytków architektonicznych wykonana została w październiku 2015 r. Przyjęta została Zarządzeniem Nr 0050.2.2017 Wójta Gminy Radwanice z dnia 5 stycznia 2017 r. Zarządzenie to nie było w późniejszym czasie zmieniane. Wykaz i karty obiektów zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru, ujętych w wojewódzkiej ewidencji zabytków oraz innych wyznaczonych przez Wójta stanowi załącznik nr 1 do zarządzenia. 22 września 2016 r. GEZ w formie zbioru kart adresowych zabytków architektonicznych uzyskał pozytywną opinię Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, który nie wniósł uwag do projektu.

Od 2016 r. (tj. od momentu kiedy sporządzono ostatnią wersję GPOnZ) liczba zabytków architektonicznych nie uległa zmianom. W nawiązaniu do części architektonicznej GEZ zawiera obiekty znajdujące się w rejestrze zabytków oraz ewidencji wojewódzkiej w liczbie 27 kart adresowych zabytków rejestrowych, 115 kart dla pozostałych zabytków oraz 2 dodatkowo powołanych.

W tym miejscu należy stwierdzić, że Gmina Radwanice, jako organ prowadzący GEZ powtórnie zweryfikowała zasób zabytków na terenie gminy. Ustala się, iż na chwilę obecną nie istnieją przesłanki do wyłączenia któregośkolwiek obiektu z GEZ. Ponadto Gmina Radwanice nie zidentyfikowała nowych obiektów zabytkowych, cennych dla lokalnej społeczności, które należałoby włączyć do GEZ. W związku z powyższym, na chwilę obecną nie ma konieczności wprowadzania zmian do GEZ, która podlega ciągłemu monitoringowi.

W nawiązaniu do wcześniejszego okresu programowania GEZ można scharakteryzować następująco:

1. Łączny zasób obiektów znajdujących się w GEZ nie uległ zmianom.
2. W 2018 r. do rejestru zabytków wpisano wieżę bramną-dzwonnicę oraz mur przykościelny znajdujące się w Jakubowie nadając im numer rejestrowy A/6079/1-2. Obiekty te zostały dodatkowo powołane do GEZ już w 2015 r. Jest to najważniejsza zmiana jaka zaszła w okresie programowania 2016-2019.
3. W związku z zapisami w pkt. 2 należy stwierdzić, że liczba obiektów rejestrowych zwiększyła się z 27 do 29, zaś liczba pozostałych obiektów znajdujących się w GEZ wynosi 115.
4. Ogólny stan obiektów będących w GEZ pozostaje zbliżony do tego jaki był w 2015/2016 r. Do najważniejszych pozytywnych zmian jakie zaszły należy zaliczyć polepszenie stanu parków w Radwanicach i Buczynie, na co miały wpływ inwestycje Gminy, a także zabezpieczenie ruin pałacu w Jakubowie. Do negatywnych wydarzeń należy wskazać pożar pałacu w Sieroszowicach znajdujący się we własności prywatnej.

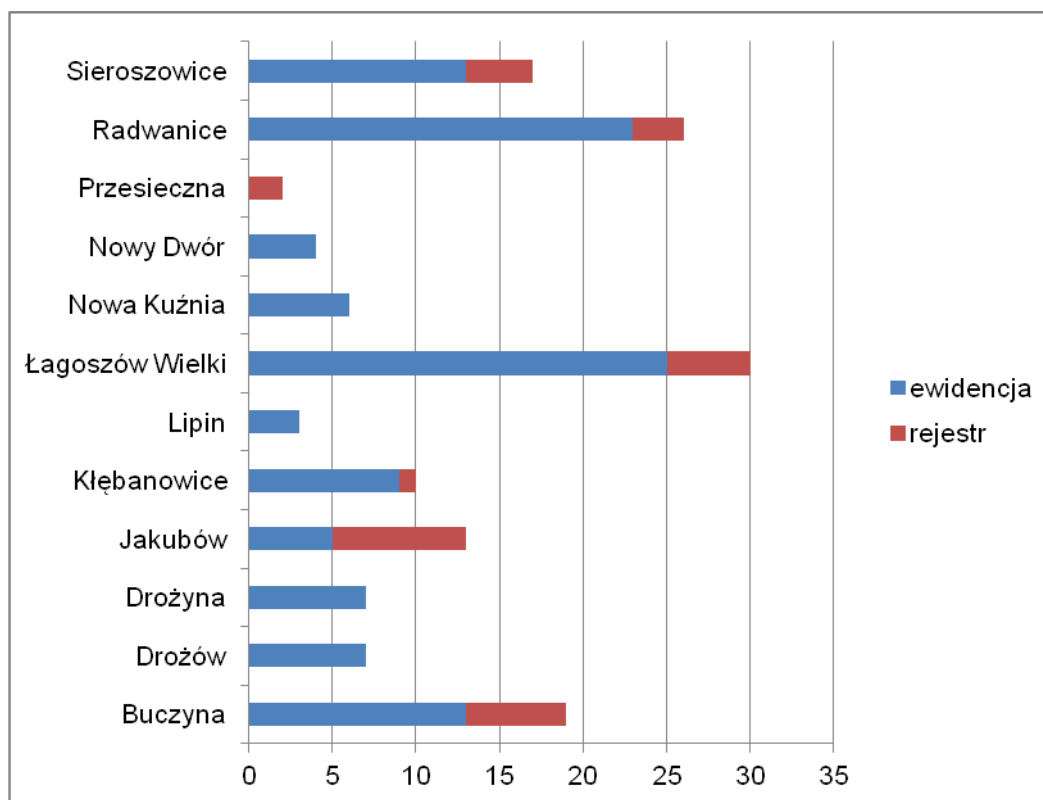
Gminna ewidencja zabytków zawiera **144 pozycje**, w tym obiekty znajdujące się w rejestrze zabytków i ewidencji wojewódzkiej oraz inne obiekty. Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Radwanice na lata 2020-2023 oparty został na GEZ, w której znalazły się karty adresowe:

- architektury i budownictwa (w tym zespoły folwarczne, kapliczki, obiekty rezydencjonalne oraz architektury sakralnej);
- parków;
- cmentarzy.

Ponadto w załączniku nr 2 do Zarządzenia, o którym mowa powyżej znalazły się karty dla zabytkowych układów ruralistycznych, które zostały omówione w podrozdziale 5.2.2.

Zgodnie z GEZ Gminy Radwanice obiekty w niej ujęte występują na obszarze 12 miejscowości (bez układów ruralistycznych). Poniżej przedstawiono rycinę, która obrazuje, na terenie których miejscowości występuje największa liczba obiektów ujętych w GEZ. Wyszczególniono także obiekty rejestrowe oraz pozostałe ujęte w ewidencji. Jednakże trzeba pamiętać, że obiekty wpisane do rejestru zabytków są jedną ze składowych GEZ. Obiekty ujęte w GEZ datowane są przede wszystkim na wiek XIX, przełom XIX i XX wieku oraz na początek XX wieku. Warto zwrócić uwagę na mur cmentarza przykościelnego w Łagoszowie Wielkim, który powstał przed XVIII w. To najstarszy zabytek nierejestrowy znajdujący się w gminnej ewidencji z terenu Gminy Radwanice. Najwięcej obiektów ujętych

w GEZ znajduje się w Łagoszowie Wielkim – 30 oraz Radwanicach - 26. Powyżej 10 obiektów odnotowano także w: Buczynie - 19, Sieroszowicach – 17 oraz Jakubowie – 13. Najmniejsza liczba zabytkowych obiektów znajduje się w Przesiecznej – 2 obiekty rejestrowe.



Wyk. 1. Nieruchome zabytki architektury i budownictwa z terenu Gminy Radwanice z wyszczególnieniem na miejscowości

Źródło: opracowanie własne na podstawie GEZ

OBIEKTY BĘDĄCE WE WŁASNOŚCI GMINY RADWANICE

Gmina Radwanice jest właścicielem następujących obiektów, które znajdują się w GEZ:

1. park krajobrazowy w Buczynie;
2. budynek mieszkalny nr 21 w Buczynie;
3. park w Jakubowie – w większości, 1 działka należy do KOWR;
4. pałac-ruina w Jakubowie;
5. park w Radwanicach;
6. park krajobrazowy w Sieroszowicach – jedynie działka nr 9/5;
7. teren pocmentarny w Lipinie - dz. 159;
8. teren pocmentarny w Radwanicach - dz. 288.

OBIEKTY REJESTROWE

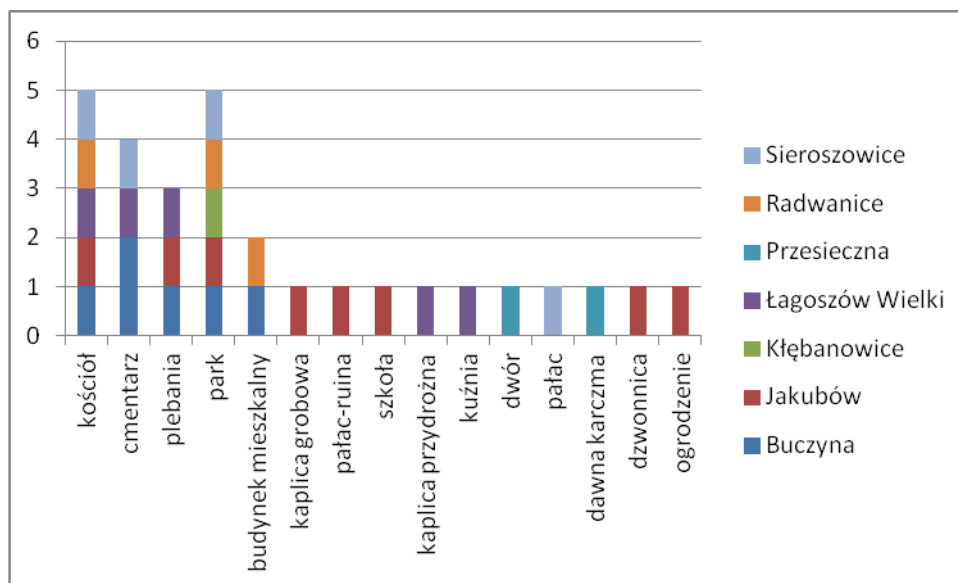
W granicach gminy znajduje się 29 pozycji wpisanych do rejestru zabytków nieruchomych województwa dolnośląskiego. Obiekty te zaewidencjonowano pojedynczo lub stanowią zespoły:

- zespół kościoła parafialnego w Jakubowie;

- zespół pałacowy w Jakubowie;
- zespół pałacowy w Sieroszowicach.

Obiekty wpisane do rejestru zabytków znajdują się w 7 miejscowościach. Większość z nich datowana jest na XVIII i XIX wiek. Kilka z nich przyjmuje XIV wieczne datowanie. Są to: cmentarz parafialny w Buczynie, kościół w Jakubowie, kościół wraz z cmentarzem przykościelnym w Łagoszowie Wielkim oraz kościół wraz z cmentarzem przykościelnym w Sieroszowicach. Wymienione zabytki są zarazem najstarszymi obiektami występującymi na terenie Gminy Radwanice.

Zabytki wpisane do rejestru charakteryzują się dużą różnorodnością pod względem funkcji. Wyodrębniono 15 charakterystycznych rodzajów zabytków. Największą grupę zabytków wpisanych do rejestru stanowią kościoły (5) i parki (5). Ponadto na terenie gminy występują cmentarze (4, w tym 2 w Buczynie), plebanie (3) oraz budynki mieszkalne (2). Pojedynczo odnotowano następujące obiekty: kaplica grobowa, pałac-ruina, szkoła, ob. budynek mieszkalny, kaplica przydrożna, kuźnia, ob. budynek mieszkalny, dwór, ob. budynek mieszkalny, pałac, ob. budynek mieszkalny oraz karczma, ob. budynek mieszkalny, dzwonnica i ogrodzenie. Miejscowością, w której odnotowano największą liczbę obiektów wpisanych do rejestru zabytków obiektów architektonicznych i budowlanych z terenu gminy jest Jakubów (8). W Buczynie zanotowano ich 6, w Łagoszowie 5, w Sieroszowicach 4, w Radwanicach 3, w Przesiecznej 2, a w Kłębanowicach 1. Jedynie w Buczynie powtórzyła się dana funkcja obiektu (cmentarze).



Wyk. 2. Obiekty wpisane do rejestru zabytków z uwzględnieniem ich pierwotnych funkcji z podziałem na miejscowości z terenu Gminy Radwanice

Źródło: opracowanie własne

Ogólny stan zachowania obiektów rejestrowych nie jest zadowalający. Obiekty mieszkalne wydają się prezentować najgorzej, o czym świadczy ogólny zły stan elewacji, czy dachówki. W przypadku obiektów sakralnych należy stwierdzić, że jedynie kościół w Radwanicach prezentuje dobry stan techniczny, pozostałe wymagają prac modernizacyjnych. Parki krajobrazowe są na bieżąco pielęgnowane.

Poniżej przedstawiono analizę przynależności obiektów zabytkowych znajdujących się w rejestrze zabytków nieruchomości. Wyniki przedstawiono w poniższej tabeli. Wynika z niej, iż zabytki rejestrowe z terenu gminy należą do 3 parafii, os. prywatnych, Gminy Radwanice oraz KOWR. Większość z nich znajduje się w rękach parafii rzym-kat. pw. Św.

Michała Archaniola w Łagoszowie Wielkim – 10, w tym 4 kościoły. Ponadto, do osób prywatnych należy 8 zabytków (1 we współwłasności). Gmina Radwanice jest właścicielem lub współwłaścicielem 5 obiektów, 5 zabytków rejestrowych jest we własności parafii rzym-kat. pw. Św. Jakuba Apostoła w Jakubowie. Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa jest właścicielem 1 obiektu i współwłaścicielem również 1 obiektu. Do parafii prawosławnej należy 1 zabytek rejestrowy.

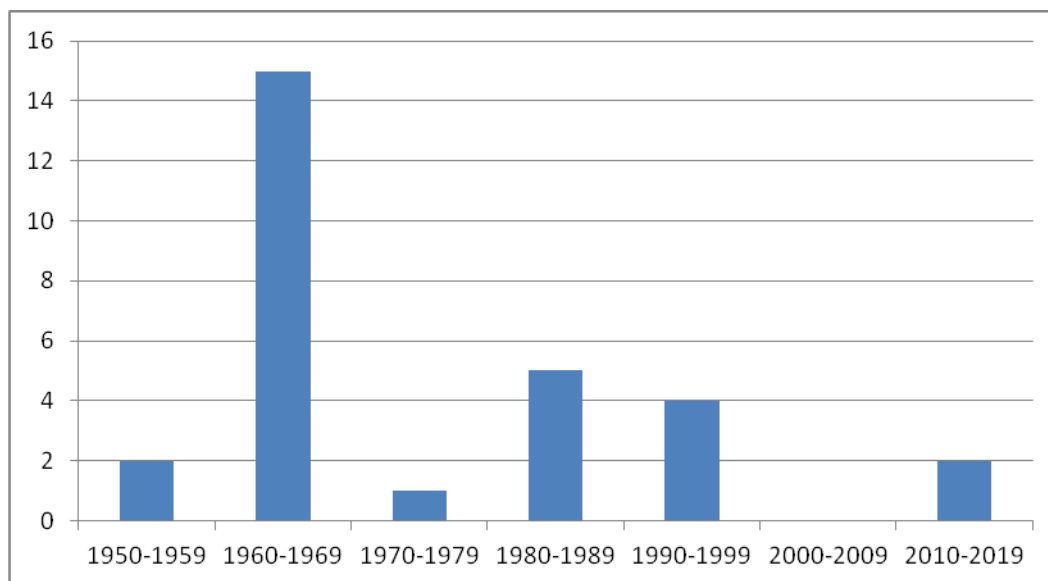
Tabela 2. Struktura własności obiektów ujętych w rejestrze zabytków z terenu Gminy Radwanice

Lp.	Miejscowość	Adres	Obiekt funkcja pierwotna	Własność
1	Buczyna		kościół filialny pw. Św. Bartłomieja	parafia rzym-kat. pw. Św. Michała Archaniola
2	Buczyna		cmentarz parafialny	parafia rzym-kat. pw. Św. Michała Archaniola
3	Buczyna	48	plebania	parafia rzym-kat. pw. Św. Michała Archaniola
4	Buczyna		cmentarz prawosławny	parafia prawosławna p.w. Św. Dymitra Sołuńskiego
5	Buczyna		park krajobrazowy	Gmina Radwanice
6	Buczyna	1	budynek mieszkalny	os. prywatna
7	Jakubów		kościół parafialny pw. Św. Jakuba Apostoła	parafia rzym-kat. pw. Św. Jakuba Apostoła
8	Jakubów		kaplica grobowa (Kreckwitzów)	parafia rzym-kat. pw. Św. Jakuba Apostoła
9	Jakubów	34	plebania	parafia rzym-kat. pw. Św. Jakuba Apostoła
10	Jakubów		mur przykościelny	parafia rzym-kat. pw. Św. Jakuba Apostoła
11	Jakubów		dzwonnica	parafia rzym-kat. pw. Św. Jakuba Apostoła
12	Jakubów		pałac - ruina	Gmina Radwanice
13	Jakubów		park	Gmina Radwanice/KOWR
14	Jakubów	20	szkoła, ob. budynek mieszkalny	os. prywatna
15	Kłębanowice		park krajobrazowy	KOWR
16	Łagoszów Wielki		kościół parafialny pw. Św. Michała Archaniola	parafia rzym-kat. pw. Św. Michała Archaniola
17	Łagoszów Wielki		kaplica pw. Św. Jana Nepomucena	parafia rzym-kat. pw. Św. Michała Archaniola
18	Łagoszów Wielki	31	plebania	parafia rzym-kat. pw. Św. Michała Archaniola
19	Łagoszów Wielki		cmentarz przykościelny	parafia rzym-kat. pw. Św. Michała Archaniola
20	Łagoszów Wielki	59	kuźnia, ob. budynek mieszkalny	os. prywatna
21	Przesieczna	14	dwór, ob. budynek mieszkalny	os. prywatna
22	Przesieczna	4	karczma, ob. budynek mieszkalny	os. prywatna
23	Radwanice	ul. Kościelna	kościół filialny pw. Niepokalanego Serca NMP (Najświętszej Marii Panny)	parafia rzym-kat. pw. Św. Michała Archaniola
24	Radwanice		park	Gmina Radwanice
25	Radwanice	ul. Przemysłowa 39	budynek mieszkalny	os. prywatna
26	Sieroszowice		kościół filialny pw. Św. Piotra i Pawła	parafia rzym-kat. pw. Św. Michała Archaniola
27	Sieroszowice		cmentarz przykościelny	parafia rzym-kat. pw. Św. Michała Archaniola
28	Sieroszowice	11	pałac, ob. budynek mieszkalny	os. prywatna

29	Sieroszowice		park krajobrazowy	os. prywatna/Gmina Radwanice
----	--------------	--	-------------------	------------------------------

Źródło: opracowanie własne

Na poniższej rycinie przedstawiono ilość obiektów, które zostały wpisane do rejestru zabytków z terenu Gminy Radwanice w podziale na dekady. Prawie połowa wszystkich obiektów rejestrowych wpisana została w latach 60. XX w. – 15. W latach 80. i 90. do rejestru zabytków wpisano odpowiednio 5 i 4 obiekty. W pozostałych dekadach liczba wpisanych zabytków nie przekroczyła za każdym razem 2, w latach 2000-2009 nie odnotowano żadnych wpisów.



Wyk. 3. Obiekty wpisane do rejestru zabytków z uwzględnieniem czasu ich wpisania do rejestru

Źródło: opracowanie własne

Poniżej przedstawiono zestawienie zabytków nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków z informacjami na temat czasu powstania, nr rejestru oraz daty wpisu do rejestru zabytków na podstawie danych Narodowego Instytutu Dziedzictwa – Wykaz zabytków nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków – stan na 31 grudnia 2019 r. (widok dla Gminy Radwanice).

Wykaz wszystkich obiektów znajdujących się w rejestrze z ich podstawowymi informacjami zamieszczono w załączniku 1.

RADWANICE – gm.**Buczyna**

- kościół fil. pw. św. Bartłomieja, XV/XVI, nr rej.: A/1448/50/298/L z 20.03.1955
- cmentarz par., przy kościele, XIV, nr rej.: A/1449/883/L z 16.02.1990
- cmentarz ewangelicki, ob. prawosławny, 1910, nr rej.: A/1451/873/L z 16.02.1990
- plebania (nr 46), 1 poł. XIX, nr rej.: A/1450/2086/430/L z 5.05.1971
- park, XIX, nr rej.: A/2742/680/L z 27.12.1983
- dom nr 1, pocz. XIX, nr rej.: A/2743/671/363/L z 18.12.1963

Jakubów

- zespół kościoła parafialnego :
 - kościół pw. św. Jakuba Ap., 1376, 1505, 1735, nr rej.: A/1781/165 z 15.03.1961
 - kaplica grobowa rodziny Kreckwitzów, 1752, nr rej.: j.w.
 - ogrodzenie cmentarza kościelnego, mur., XVI, nr rej.: A/6079/1-2 z 7.05.2018
 - wieża bramna - dzwonnica, XIX, nr rej.: j.w.
 - plebania, 1800, nr rej.: A/1782/689 z 18.12.1963
- zespół pałacowy, XVII, XIX, nr rej.: A/2915/665 z 18.12.1963:
 - pałac (ruina)
 - park
- dwór, d. szkoła, ob. dom nr 20, 2 poł. XVIII, nr rej.: A/2916/166/316/L z 15.03.1961

Kłębanowice

- park, nr rej.: A/3005/678/L z 27.12.1983

Lągoszów Wielki

- kościół par. pw. św. Michała Archanioła, XIV-XVI, nr rej.: A/2214/177 z 15.03.1961
- cmentarz przykościelny, nr rej.: A/2217/884/L z 16.02.1990
- kaplica pw. św. Jana Nepomucena, 1764, nr rej.: A/2215/698 z 18.12.1963
- plebania, XVIII, nr rej.: A/2216/699 z 18.12.1963
- kuźnia, pocz. XIX, nr rej.: A/3060/700/392/L z 18.12.1963

Przesieczna

- karczma, ob. dom mieszkalny nr 4, XVIII, XX, nr rej.: A/3287/706 z 18.12.1963
- dwór, ob. dom nr 14, 1 poł. XIX, nr rej.: A/3286/705 z 18.12.1963

Radwanice

- kościół fil. pw. Niepokalanego Poczęcia NMP, 1878, nr rej.: A/2360/707 z 18.12.1963
- park dworski, 1 poł. XIX, nr rej.: A/3307/557/L z 6.05.1980
- dom nr 138 (d. 59), nr rej.: A/3308/708 z 18.12.1963

Sieroszowice

- kościół fil. pw. św.św. Piotra i Pawła, XIV, XVI, 1910, nr rej.: A/2405/51 z 21.02.1955
- cmentarz przykościelny, nr rej.: A/2406/885/L z 16.02.1990
- zespół pałacowy, XVIII-XX:
 - pałac, nr rej.: A/3352/730/L z 26.06.1986
 - park, nr rej.: A/3353/679/L z 27.12.1983

BUDYNKI MIESZKALNE I MIESZKALNO-GOSPODARCZE

Budynki mieszkalne stanowią 44 % wszystkich obiektów znajdujących się w ewidencji gminnej (bez zabytków archeologicznych i układów ruralistycznych). W ich skład weszły dawne 3 dwory i 2 pałace, które obecnie zaadaptowane są na cele mieszkaniowe, plebanie – 3, dawne karczmy i szkoły oraz 6 dawnych budynków mieszkalno – gospodarczych, których

części gospodarcze zostały przekształcone na cele mieszkalne. Przykład budownictwa mieszkaniowego na obszarze wiejskim Gminy Radwanice ukazuje poniższa fotografia.



Fot. 3. Budynek mieszkalny w Buczyńskim z 2 poł. XIX w.

Źródło: fotografia własna

Budynki mieszkalne stanowią znaczną część obiektów znajdujących się w kartach adresowych. Prawie wszystkie budynki mieszkalne zostały otynkowane w przeciwieństwie do budynków mieszkalno – gospodarczych (23), gospodarczych (1), obór (12) bądź stodół (8). Drugą najliczniejszą grupę zabytków ujętych w ewidencji wojewódzkiej stanowią budynki mieszkalno – gospodarcze. Na terenie Gminy Radwanice mieszczą się 4 budynki o funkcjach mieszkalno – usługowych. Nie odnotowano budynków drewnianych. Zabytkowe budownictwo z terenu Gminy Radwanice to w większości spuścizna po obywatelach Niemiec, którzy przed wojną zasiedlali te tereny. Jak już wcześniej wspomniano charakterystyczną cechą zabudowy wiejskiej w obrębie Gminy Radwanice jest ich zagrodowa zabudowa oraz orientacja ściany frontowej budynku mieszkalnego wzdłuż drogi. W zdecydowanej większości dachy budynków kryte są dachówką, która niejednokrotnie jest w złym stanie. Domy są też często połączone z budynkami gospodarczymi, poniżej zamieszczono przykład takiego budynku.



Fot. 4. Budynek mieszkalno-gospodarczy w Łągoszowie Wielkim z 2 poł. XIX w.

Źródło: fotografia własna

Obiekty mieszkalne będące dziedzictwem kulturowym gminy prezentują różny stan zachowania, w większości jest to zły stan. Są one podatne na różnego rodzaju przekształcenia ze względu na brak świadomości właścicieli oraz ich problemy finansowe. Domy mogą ulec zatarciu np. poprzez:

- niewłaściwą wymianę stolarki okiennej;
- niewłaściwą wymianę stolarki drzwiowej;
- niewłaściwą wymianę połaci dachowej;
- ocieplenie budynku;
- otynkowanie budynku;
- wszelkiego rodzaju dobudówki;
- umieszczanie reklam zakrywających detale architektoniczne.

CMENTARZE

Cmentarze stanowią specjalną formę obiektów zabytkowych. Nekropolie z terenu omawianej gminy można wyróżnić ze względu na przynależność wyznaniową. Występują tu cmentarze ewangelickie, prawosławne oraz rzymsko – katolickie. Łącznie na terenie gminy odnotowano 8 zabytkowych cmentarzy, w tym 4, które zostały wpisane do rejestru zabytków. Nekropolie z terenu Gminy Radwanice znajdują się na obszarze 5 miejscowości: Lipin, Łagoszów Wielki, Radwanice, Sieroszowice, Buczyna. Po 2 cmentarze znajdują się w: Buczynie, Łagoszowie Wielkim i Sieroszowicach. Większość cmentarzy, to cmentarze o przeszłości ewangelickiej. Odnotowano ponadto dwa cmentarze prawosławne. Połowa cmentarzy datowana jest już na XIV w. Cmentarze prezentują dobry stan zachowania. Postuluje się o zwrócenie szczególnej uwagi cmentarzom w Lipinie i Radwanicach oraz ich uporządkowanie pod nadzorem konserwatorskim. Połowa cmentarzy z terenu Gminy Radwanice wpisana została do rejestru zabytków. Są to cmentarze małe o powierzchni do 0,5 ha. Warto odnotować iż na cmentarzach przykościelnych nie odbywają się już pochówki.

Na cmentarzu ewangelickim w Radwanicach nie ostały się mogiły. Ponadto teren pocmentarny w Lipinie nie znajduje się pod stałą opieką, co może prowadzić do patologii społecznych w tym miejscu. Na poniższym zdjęciu widać, iż fragmenty nagrobków są chaotycznie i nienaturalnie rozmieszczone.

Warto również wspomnieć, iż wszelkie działania inwestycyjne na terenach pocmentarnych reguluje art. 6 ust. 4 ustawy o cmentarzach i chowaniu zmarłych z dnia 31 stycznia 1959 r. (Dz. U. z 2017, poz. 912 ze zm.).

4. Użycie terenu cmentarnego na inny cel jest dopuszczalne pod warunkiem zachowania znajdujących się na jego terenie zabytków, które mogą być przeniesione w inne miejsce po uzyskaniu pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Szczególnymi przepisami ochronnymi zostały ujęte w pełnym zakresie cmentarze żydowskie, gdyż według wyznania mojżeszowego nie przewiduje się likwidacji cmentarzy, a ekshumacja zwłok dozwolona jest tylko w wyjątkowych sytuacjach, musi też zostać przeprowadzona w sposób zgodny z przepisami. Dla Żydów są to z jednej strony miejsca święte, z drugiej zaś nieczyste. Dlatego po jego opuszczeniu należało umyć ręce. Cmentarze żydowskie, zwane mylnie „kirkutami” są nienaruszalne i nie mogą zostać usunięte. Mimo braku nagrobków na terenie „domów życia” dla Żydów są to w dalszym ciągu cmentarze. Zasada nienaruszalności grobu dotyczy cmentarza żydowskiego w Radwanicach.

Przedstawiona poniżej tabela charakteryzuje cmentarze występujące na terenie gminy.

Tabela 3. Zabytkowe cmentarze z terenu Gminy Radwanice

Lp.	Miejscowość	Nazwa	Czas powstania	Układ cmentarza	Powierzchnia (ha)	Wpis do rejestru
1	Lipin	teren pocmentarny (dawny cmentarz ewangelicki)	ok. 1910 r.	średnio czytelny	0,77	nie
2	Łagoszów Wielki	cmentarz prawosławny (dawny cmentarz ewangelicki)	ok. 1910 r.	czytelny	0,87	nie
3	Radwanice	teren pocmentarny (dawny cmentarz ewangelicki)	ok. 1910 r.	nieczytelny	0,24	nie
4	Sieroszowice	cmentarz parafialny (dawny cmentarz ewangelicki, obecnie rzymsko – katolicki)	ok. 1870 r.	czytelny	1,05	nie
5	Buczyna	cmentarz parafialny (dawny cmentarz katolików, później ewangelików, obecnie rzymsko – katolicki)	XIV w.	czytelny	0,34	tak
6	Buczyna	cmentarz prawosławny (dawny cmentarz ewangelicki)	ok. 1910 r.	czytelny	0,45	tak
7	Łagoszów Wielki	cmentarz przykościelny (dawny cmentarz katolików, później ewangelików, obecnie rzymsko – katolicki)	XIV w.	czytelny	0,25	tak
8	Sieroszowice	cmentarz przykościelny (dawny cmentarz ewangelików i katolików, obecnie rzymsko – katolicki)	XIV w.	czytelny	0,15	tak

Źródło: opracowanie własne na podstawie kart GEZ

**Fot. 5. Cmentarz w Lipinie**

Źródło: fotografia własna

Budowle sakralne, czyli kościoły w: Buczynie, Jakubowie, Radwanicach, Sieroszowicach, Łagoszowie Wielkim stanowią o dziejach Gminy Radwanice. Zabytkowe kościoły znajdujące się na obszarze Gminy Radwanice powstały w różnym przedziale czasowym. Większość z nich posiada genezę średniowieczną. Mimo upływu stuleci budowle są dobrze zachowane, jednakże ich stan techniczny nie jest już najlepszy. Obecnie pod względem przynależności wyznaniowej 5 kościołów należy do parafii rzymsko – katolickich, 1 w Buczynie do parafii prawosławnej. Kościół w Buczynie pierwotnie wzniesli ewangelicy, jednak wraz z końcem II wojny światowej i w ramach akcji „Wisła” polegającej na przesiedleniu mieszkańców terenów Łemkowszczyzny powstała w tym miejscu cerkiew. Łemkowie własnymi staraniami wyremontowali kościół i użytkują go od 1954 roku. Poniższa fotografia ukazuje dawny kościół ewangelicki w Buczynie. Przedstawione w poniższej tabeli kościoły zostały wybudowane w różnych stylach architektonicznych: dawny kościół ewangelicki w Buczynie zostały wybudowane w stylu neogotyckim, kościół w Radwanicach to styl zaliczany do klasycyzmu, kościół filialny w Buczynie w stylu renesansowym, kościół w Jakubowie i Łagoszowie Wielkim w stylu gotyckim, a kościół w Sieroszowicach łączy styl renesansu oraz gotyku. 5 z 6 obiektów sakralnych wpisanych zostało do rejestru zabytków. Należy zaznaczyć, że przed II wojną światową w Jakubowie znajdował się kościół o konstrukcji szachulcowej z 1753 r. W 1945 r. świątynia została bezpowrotnie spalona przez żołnierzy radzieckich.

W tym miejscu warto wspomnieć, że Parafia Rzymskokatolicka p.w. św. Jakuba w Jakubowie otrzymała dotacje na projekt pn. „Malowidła z balustrady łoża kolatorskiej kościoła parafialnego p.w. św. Jakuba”. Dotacja została udzielona przez Dolnośląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków we Wrocławiu w 2016 r. Przyznana kwota dotacji wyniosła 34 000,00 zł.

Tabela 4. Zabytkowe kościoły z terenu Gminy Radwanice

Lp.	Miejscowość	Nazwa kościoła	Wyznanie	Czas powstania	Materiał	Wpis do rejestru
1	Buczyna	kościół prawosławny pw. Św. Dymitra Sołuńskiego	prawosławne, wcześniej ewangelickie	XIX / XX w.	cegła czerwona	nie
2	Buczyna	kościół filialny pw. Św. Bartłomieja	rzymsko - katolickie	XV / XVI w.	tynkowany	tak
3	Jakubów	kościół parafialny pw. Św. Jakuba Apostoła	rzymsko - katolickie	XIV w., 1752 r.	kamień polny	tak
4	Łagoszów Wielki	kościół parafialny pw. Św. Michała Archanioła	rzymsko - katolickie	XIV / XVI w.	kamień polny/cegła czerwona	tak
5	Radwanice	kościół filialny pw. Niepokalanego Serca NMB (Najświętszej Marii Panny)	rzymsko - katolickie	1872 r.	tynkowany	tak
6	Sieroszowice	kościół filialny pw. Św. Piotra i Pawła	rzymsko - katolickie	XIV w.	tynkowany	tak

Źródło: opracowanie własne na podstawie kart GEZ



Fot. 6. Dawny kościół ewangelicki w Buczynie, ob. cerkiew prawosławna

Źródło: fotografia własna

PARKI

Na terenie gminy występuje 5 parków, które w sposób bezpośredni związane są z dworami. Pierwotne ścieżki, szpalery i aleje niejednokrotnie zostały zatarte pod wpływem niekontrolowanego rozrostu roślinności. Również część stawów uległa zanikowi. Parki pochodzą w większości z XIX w. Wyróżniającymi się parkami pod względem powierzchni są: park w Radwanicach oraz Sieroszowicach, których powierzchnie wynoszą odpowiednio 8 i 7,5 ha. Wszystkie zaprezentowane parki w poniższej tabeli zostały objęte wpisem do rejestru zabytków. Park w Radwanicach pełni obecnie rolę parku ogólnodostępnego dla mieszkańców i charakteryzuje się dobrym zachowaniem. Poniższa tabela przedstawia charakterystykę zabytkowych parków z terenu gminy.

Parki w Buczynie oraz w Radwanicach zostały oczyszczone z dziko rosnącego zakrzaczenia, są na bieżąco pielęgnowane. Końcem 2018 roku do 15 lutego 2019 r. została przeprowadzona rewitalizacja Parku w Radwanicach – I Etap. Zadanie polegało na usunięciu samosiewów drzew i zakrzaczeń w celu „przeświecenia” parku. Usunięto również drzewa obumarłe, chore, które stwarzały zagrożenie dla użytkowników parku. Przeprowadzono zrywkę drewna. II etap rewitalizacji parku planowany jest w kolejnych latach będzie polegał na odtworzeniu wraz z przebudową układu komunikacyjnego ścieżek o przebiegu historycznym.

Tabela 5. Zabytkowe parki z terenu Gminy Radwanice

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Czas powstania	Powierzchnia (ha)	Stan parku	Wpis do rejestru
1	Buczyna	park krajobrazowy	ok. XIX w.	4,5	zadbany	tak
2	Jakubów	park	ok. XIX w.	ok. 2,5 ha	zadbany	tak
3	Kłębanowice	park krajobrazowy	ok. XIX w.	ok. 1,5 ha	zaniedbany	tak
4	Radwanice	park	XIX w.	8	zadbany	tak
5	Sieroszowice	park krajobrazowy	XVIII / 2 poł. XIX w.	7,5	zadbany	tak

Źródło: opracowanie własne na podstawie kart GEZ



Fot. 7. Park w Radwanicach

Źródło: fotografia własna

DWORY, PAŁACE

Na terenie Gminy Radwanice znajduje się 6 obiektów o dawnej funkcji rezydencjonalnej. Większość z nich to obecnie budynki o funkcji mieszkalnej. Jedynie pałac w Jakubowie nie został zaadaptowany na nową funkcję. Należy mieć na uwadze, iż obiekt ten zaliczany jest do tzw. historycznych ruin trwałych. Najwłaściwszą formą ochrony takiej budowli jest jego utrwalenie i zabezpieczenie historycznej tkanki przed procesami niszczącymi i udostępnienie turystom. Stwierdza się, iż pałac w Jakubowie stanowi duży potencjał w aspekcie turystycznym. Należy dążyć do jego promocji, organizować w jego otoczeniu imprezy plenerowe oraz zapewnić odpowiednie zaplecze turystyczne w jego najbliższym sąsiedztwie.

Zaprezentowane w poniższej tabeli budynki reprezentują różny stan zachowania. Najlepiej prezentują się obiekty w Radwanicach i Sieroszowicach, czyli budynki, które posiadają jednego właściciela. Pozostałe nieruchomości zostały w znaczny sposób przekształcone, np. niewłaściwa wymiana stolarki okiennej o nie pierwotnych wymiarach. W tabeli poniżej scharakteryzowano dawne dwory m.in. pod względem czasu powstania, obecnej funkcji oraz wpisu do rejestru zabytków. Większość dworów ujętych w poniższej tabeli pochodzi z XIX w. Wpisem do rejestru zabytków objęto 3 budynki.

Wyjątkowy przykład nieestetycznego pałacu reprezentował jeszcze do niedawna obiekt w Kłębanowicach. Różnokolorowa elewacja sprawiała wrażenie braku ładu w jego zagospodarowaniu. Wizualny stan niniejszego obiektu znacznie się polepszył, elewacja zewnętrzna została częściowo odnowiona, poniżej przedstawiono zdjęcie pałacu.

Ogólny stan dworów i pałaców nie jest zadowalający. Pozytywem jest zabezpieczenie ruin pałacu w Jakubowie – zadanie zostało zrealizowane w ramach poprzedniego okresu programowania GPOnZ. Dnia 18.10.2019 r. zakończyły się prace inwestycyjne przy zabytkowych ruinach pałacu w Jakubowie, które zostały zrealizowane w ramach projektu pn.: „Poprawa stanu zabytkowych ruin pałacu w Jakubowie celem udostępnienia turystom Dolnośląskiego Szlaku Św. Jakuba”. Projekt został współfinansowany ze środków Unii Europejskiej dla operacji typu „Ochrona zabytków i budownictwa tradycyjnego” w ramach działania „Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020. Całkowita wartość projektu wyniosła 984 877,66 zł brutto, z czego 500 000,00 zł stanowiło dofinansowanie w ramach umowy z Urzędem Marszałkowskim Województwa Dolnośląskiego. Celem operacji była ochrona

zabytkowego pałacu w Jakubowie przed dalszym niszczeniem i zagrożeniem dla bezpieczeństwa ludzi oraz zachowanie budowli w stanie trwałej ruiny poprzez zabezpieczenie i udostępnienie turystom przemierzającym Dolnośląski Szlak Św. Jakuba. W efekcie wykonano zabezpieczenie obiektu przed zawaleniem i dalszym zniszczeniem, zagospodarowanie jego przestrzeni oraz umiejscowienie tablic historycznych, co z pewnością wpłynie na uzyskanie przez zabytkowy obiekt nowych funkcji historycznych, edukacyjnych i promujących nasz region.

W lutym 2020 r. pożarowi uległ dwór w Sieroszowicach. Dach został spalony w 50%, który jeszcze nie tak dawno był odnowiony. Poddasze zostało częściowo zawalone. Przyczyną mogło być spięcie instalacji elektrycznej. Straty szacowane są na ok. 3 mln zł.

Tabela 6. Zabytkowe pałace i dwory z terenu Gminy Radwanice

Lp.	Miejscowość	Obiekt – funkcja pierwotna	Czas powstania	Funkcja obecna	Wpis do rejestru
1	Łągoszów Wielki	dwór	1 poł. XIX w.	budynek mieszkalny wielorodzinny	nie
2	Kłębanowice	pałac	k. XIX w.	budynek mieszkalny wielorodzinny	nie
3	Radwanice	dwór	pocz. XX w.	budynek mieszkalny jednorodzinny	nie
4	Jakubów	pałac	XVII / XIX w.	trwała ruina	tak
5	Przesieczna	dwór	XVIII w.	budynek mieszkalny	tak
6	Sieroszowice	pałac	1798, 1909 r.	budynek mieszkalny jednorodzinny	tak

Źródło: opracowanie własne na podstawie kart GEZ



Fot. 8. Pałac w Kłębanowicach

Źródło: UG w Radwanicach

Włączanie nowych obiektów oraz ich wyłączenie z gminnej ewidencji zabytków musi być dokonywane w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków. Wzór karty gminnej ewidencji zabytków określony został w Rozporządzeniu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 10 Września 2019 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem i w taki sposób należy prowadzić gminną ewidencję zabytków (jej aktualizację). W gminnej ewidencji zabytków muszą znaleźć się obiekty wpisane do rejestru zabytków, obiekty ujęte w wojewódzkiej ewidencji zabytków lub wskazane do ujęcia przez WKZ oraz inne nieruchomości zabytki wyznaczone przez burmistrza w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Gminna ewidencja zabytków Gminy Radwanice może w przyszłości ulec zmianie ze względu na otwarty charakter zbioru.

5.5. Zabytki w gminnej ewidencji zabytków – zabytki archeologiczne

Nieruchomy zabytek archeologiczny, zwany jest także stanowiskiem archeologicznym. Narodowy Instytut Dziedzictwa wskazuje, że stanowisko archeologiczne to: „obszar, w obrębie którego występują źródła archeologiczne wraz z otaczającym je kontekstem – tzw. nawarstwieniami kulturowymi, czyli warstwami ziemi, które powstały na stanowisku (np. osadzie pradziejowej) w trakcie jego funkcjonowania w przeszłości”. Mogą to być grodziska, cmentarzyska, pozostałości dawnych osad, nawarstwienia miast, nawarstwienia związane z funkcjonowaniem zamków, wsi historycznych itd.

Badania powierzchni archeologicznej w ramach wykonywania Archeologicznego Zdjęcia Polski (AZP) prowadzone były od 1978 roku na terenie całego kraju. Projekt zakładał znalezienie zabytków archeologicznych tzw. metodą powierzchniową polegającą na obserwacji zaoranych pól wiosną i jesienią. Prowadzone były również wywiady z mieszkańcami, analizy archiwalnych materiałów, jak i wykorzystywano zdjęcia lotnicze. Dziedzictwo archeologiczne na terenie Gminy Radwanice reprezentują stanowiska archeologiczne w liczbie 64, w tym 1 stanowisko objęte wpisem do rejestru zabytków. Ponadto występują także stanowiska o nieustalonej lokalizacji. Większość stanowisk ujętych w ewidencji wojewódzkiej zalicza się do tzw. stanowisk płaskich, które na powierzchni mogą być mało czytelne.

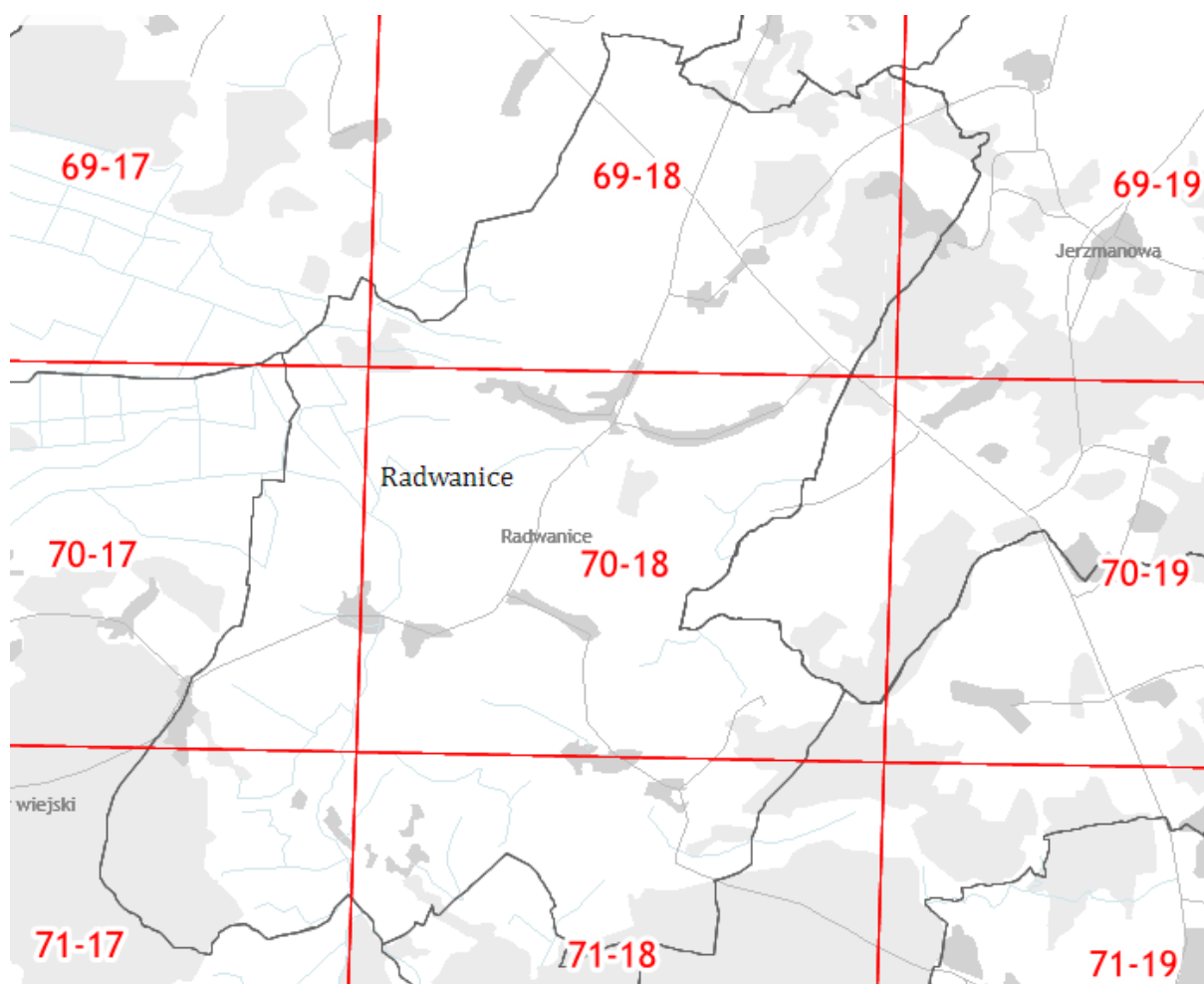
Ochrona dziedzictwa archeologicznego prowadzona jest zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju, według której obecny poziom cywilizacyjny umożliwia wykorzystanie potencjału kulturowego, ekonomicznego i społecznego dziedzictwa archeologicznego bez umniejszania szans przyszłych pokoleń na jego poznanie i obcowanie z autentycznymi, nienaruszonymi zabytkami przeszłości. W przypadku nieodnawialnych zasobów dziedzictwa archeologicznego oznacza to ochronę zabytków archeologicznych *in situ* czyli w miejscu ich pierwotnego występowania, przez zachowanie ich dla przyszłych pokoleń w stanie możliwie nienaruszonym.

Od 2016 r. (tj. od momentu kiedy sporządzono ostatnią wersję GPOnZ) liczba zabytków archeologicznych nie uległa zmianom, w tym czasie na terenie gminy nie prowadzono badań archeologicznych.

GEZ w formie zbioru kart adresowych zabytków archeologicznych wykonana została w październiku 2015 r., przyjęta Zarządzeniem Nr 0050.2.2017 Wójta Gminy Radwanice z dnia 5 stycznia 2017 r. Wykaz i karty zabytków archeologicznych ujętych w wojewódzkiej ewidencji zabytków, rejestrze zabytków, ruralistyczne układy wsi oraz strefy „OW” ochrony archeologicznej stanowi załącznik nr 2 do zarządzenia. 22 września 2016 r. GEZ w formie zbioru kart adresowych zabytków archeologicznych uzyskał pozytywną opinię Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, który nie wniósł uwag do projektu.

W nawiązaniu do części archeologicznej GEZ zawiera obiekty znajdujące się w rejestrze zabytków oraz ewidencji wojewódzkiej w liczbie 64 kart adresowych (w tym 1 stanowisko rejestrowe). Znajdują się także 2 karty strefy ochrony konserwatorskiej „OW” dla Kłębanowic oraz Sieroszowic.

Charakteryzowana gmina znajduje się na obszarze 7 sektorów AZP, ale tylko w obrębie 5 sektorów znajdują się zidentyfikowane stanowiska archeologiczne: 69-18, 69-19, 70-17, 70-18, 71-18. Każdy z nich posiada wymiary 5 x 8 km, czyli 40 km². W przypadku sektora 69-17 oraz 71-17 nie odnotowano stanowisk archeologicznych z terenu Gminy Radwanice.

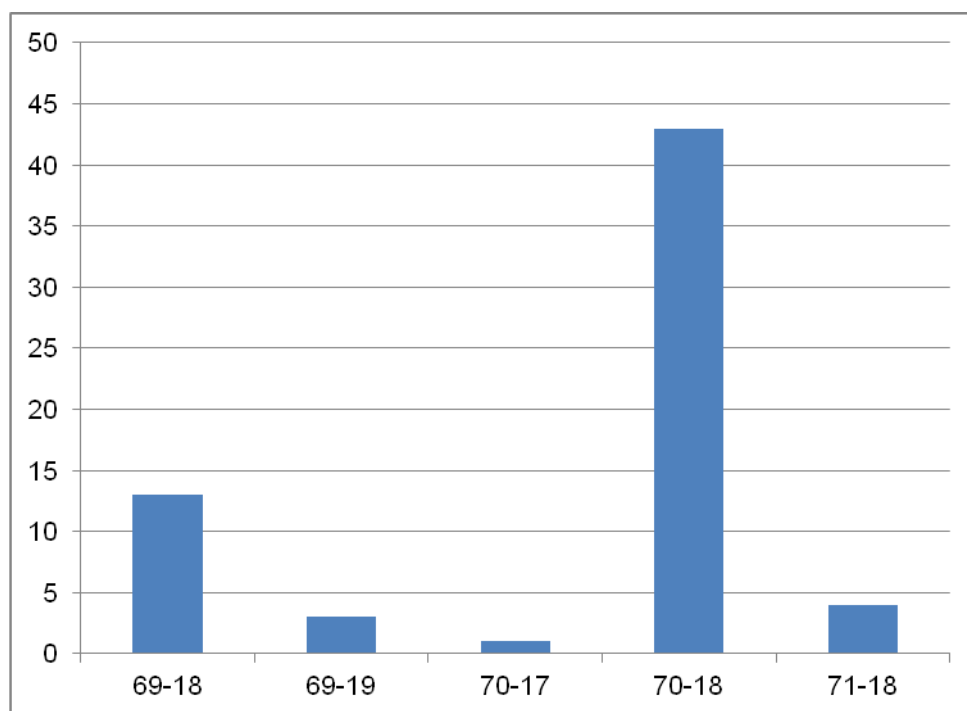


Ryc. 23. Obszary AZP na terenie Gminy Radwanice

Źródło: www.mapy.zabytek.gov.pl

Żaden z sektorów AZP nie jest w całości pokryty w granicach administracyjnych gminy. W przypadku sektora 70-18 ok. 80% jego powierzchni znajduje się na terenie gminy i jest to sektor, który w największym stopniu pokrywa obszar gminy. Sektory 69-17 oraz 69-19 tylko w niewielkim procencie wkraczają na obszar gminy i w najmniejszym stopniu spośród wszystkich pokrywają obszar gminy.

Zdecydowanie najwięcej stanowisk archeologicznych zlokalizowanych zostało na obszarze 70-18 (43), co związane jest z faktem, że największa powierzchnia gminy znalazła się w tym obszarze. Ponadto występują tu ważne miejscowości: min. Radwanice, Łagoszów Wielki, Kłębanowice i Buczyzna. Powyżej 10 stanowisk odnotowano w sektorze 69-18 (13). W sektorze 71-18 występują 4 stanowiska, w sektorze 69-19 - 3 stanowiska, a w sektorze 70-17 – 1 stanowisko. Największe nagromadzenie stanowisk archeologicznych odnotowuje się w promieniu 1,5 km od centrum Kłębanowic – ok. 15-20 stanowisk. W tym miejscu należy przypomnieć, że lokacje osad od zarania dziejów zawsze dyktowało ukształtowanie terenu, dostępność wody pitnej, dogodna ekspozycja terenu do zamieszkania oraz odpowiednie do uprawy ziemi.



Wyk. 4. Rozmieszczenie stanowisk archeologicznych w poszczególnych sektorach AZP na terenie Gminy Radwanice

Źródło: opracowanie własne na podstawie GEZ

Należy zaznaczyć, że wszystkie stanowiska archeologiczne są tak samo ważne dla rekonstrukcji większych procesów lub wyjaśnienia mniejszych problemów i zagadnień. W myśl art. 6 pkt. 3 Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami wszystkie zabytki archeologiczne bez względu na stan zachowania podlegają ochronie i opiece. Najlepiej zachowane są stanowiska archeologiczne położone na nieużytkach, terenach niezabudowanych oraz terenach zalesionych, gdzie ingerencja człowieka w substancję zabytkową stanowiska jest najmniejsza. Stan zachowania nawarstwień kulturowych w obrębie stanowisk najczęściej jest trudny do określenia. Ustala się go przy okazji badań rozpoznawczych (powierzchniowych i sondażowych), planowych badań naukowych czy badań ratowniczych przy realizacji inwestycji.

Na terenie stanowisk archeologicznych objętych ochroną konserwatorską poprzez wpis do rejestru zabytków wyklucza się wszelką działalność inwestycyjną, a prace porządkowe w ich obrębie wymagają uzgodnienia z WKZ. W Gminie Radwanice występuje jedno archeologiczne stanowisko rejestrowe. Jest to późno średniowieczne grodzisko znajdujące się w Jakubowie. Występuje w sektorze 69-19, 1 – numer stanowiska w miejscowości, 1 – numer stanowiska na obszarze. Wpisane zostało do rejestru zabytków pod nr: 214/85 KZA-1V-136/68. Jego ochronę ustanowiono także poprzez uwzględnienie w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego, uchwała Rady Gminy w Radwanicach XII/60/08 z dnia 29 kwietnia 2008 r.

Według Dominika Nowakowskiego grodzisko w Jakubowie jest pozostałością siedziby rycerskiej Temritzów z XIV wieku. Grodzisko znajduje się w obrębie mezoregionu Wzgórz Dalkowskich, na terenie rezerwatu przyrody „Buczyna Jakubowska”. Stanowisko jest zlokalizowane kilkadziesiąt metrów na południowy wschód od kościoła p.w. św. Jakuba. Obiekt założono na planie zbliżonym do owalu o długości 47 m i szerokości 30 m. W części południowej znajduje się stożkowaty nasyp o wymiarach u podstawy 17 x 22 m, wyniesiony nad otaczający teren około 2,5 m. Na północ od stożka widoczny jest drugi człon założenia o wymiarach 30 x 32 m. Strome stoki wzniesienia były zabezpieczone przed obsuwaniem się

otoczkami. Na ww. stożku odkryto fragmenty cegieł, które są zapewne pozostałościami wieży zlokalizowanej w tym miejscu. Jej dolne partie były widoczne jeszcze w XIX wieku. W obrębie drugiego członu założenia obronnego odnaleziono polepę z odciskami belek, co może dowodzić tego, że ta część obiektu posiadała zabudowę drewnianą. Grodzisko było znane już w XIX wieku. W 1875 r. nauczyciel J. Zimmermann przeprowadził badania powierzchniowe i wykonał opis obiektu, w 1887 r. ksiądz Tschepe i Zimmer dokonali oględzin grodziska. W okresie międzywojennym grodzisko badał powierzchniowo Max Hellmich. W 1979 r. Czesław Lasota sporządził plan wysokościowy stanowiska. W 1985 r. przeprowadzono badania powierzchniowe w ramach akcji Archeologicznego Zdjęcia Polski, a w 2001 r. prospekcji terenowej dokonali Dominik Nowakowski i A. Hajzler. W trakcie badań powierzchniowych odkrywano głównie ułamki ceramiki naczyniowej, fragmenty cegieł palcówek, przedmioty wykonane z żelaza, w tym groty strzał. Zabytek dostępny dla zwiedzających.⁹

Ochronie podlega figurujące w rejestrze zabytków stanowisko archeologiczne – na zasadach określonych dla strefy „OW” ochrony archeologicznej oraz z uwzględnieniem następujących wymogów:

1. w otoczeniu stanowiska archeologicznego (grodziska) zakazuje się lokalizowania obiektów, które mogłyby zakłócać ekspozycję grodziska;
2. zakazuje się prowadzenia prac ziemnych – poza badaniami archeologicznymi, pracami zabezpieczającymi stanowisko i służącymi jego udostępnieniu w celach naukowych, edukacyjnych lub innych poznawczych;
3. zaleca się zachować istniejący układ topograficzny.¹⁰



Fot. 9. Widok na grodzisko od strony południowo-zachodniej w Jakubowie

Źródło: NID, B. Oszczanowska

⁹ Niniejsza charakterystyka stanowi fragment opisu grodziska z portalu internetowego <https://zabytek.pl/pl/obiekty/>

¹⁰ Niniejsza charakterystyka stanowi fragment opisu ze Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Radwanice



Ryc. 24. Lokalizacja grodziska w Jakubowie

Źródło: www.mapy.zabytek.gov.pl

Biorąc pod uwagę datowanie stanowisk wywnioskowano, iż najstarsze ślady na ziemiach radwanickich pochodzą z pradziejów (20) i epoki kamienia (25), w tym 4 z mezolitu i 2 z neolitu. Na średniowiecze datuje się 40 faktów osadniczych. Z tego czasu pochodzi większość miejscowości Gminy Radwanice. Ponadto w mniejszym stopniu zauważalne były: epoka brązu, okres wpływów rzymskich, kultura łużycka i halsztacka oraz okres nowożytny.

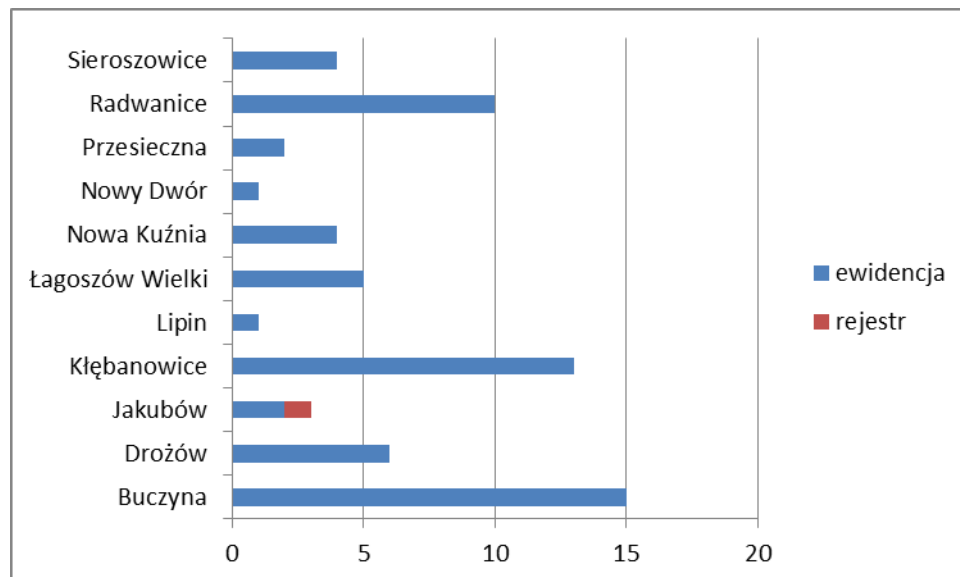
Podsumowując, najwięcej stanowisk archeologicznych łącznie znajduje się w Buczynie, gdzie ich liczba wyniosła 15. Liczbę 10 stanowisk osiągnęły również miejscowości: Jakubów (13) i Radwanice (10). Najmniej stanowisk archeologicznych znajduje się w Nowym Dworze i Lipinie (po 1). Łącznie odnotowano 64 stanowiska w 11 miejscowościach. Nie wskazuje się miejscowości, w której łączna liczba stanowisk archeologicznych byłaby znacznie większa od reszty. Poniższy wykres charakteryzuje stanowiska archeologiczne z obszaru Gminy Radwanice. Załącznik 2 przedstawia wszystkie stanowiska archeologiczne z terenu gminy.

Tabela 7. Stanowiska archeologiczne z terenu Gminy Radwanice z wyszczególnieniem na miejscowości

Miejscowość	Liczba stanowisk		
	Wchodzących w skład ewidencji	Wpisanych do rejestru	suma
Buczyna	15		15
Drożów	6		6
Jakubów	2	1	3
Kłębanowice	13		13
Lipin	1		1
Łagoszów Wielki	5		5
Nowa Kuźnia	4		4
Nowy Dwór	1		1
Przesieczna	2		2

Miejscowość	Liczba stanowisk		
	Wchodzących w skład ewidencji	Wpisanych do rejestru	suma
Radwanice	10		10
Sieroszowice	4		4
Suma	63	1	64

Źródło: opracowanie własne na podstawie wykazu stanowisk archeologicznych w Gminie Radwanice



Wyk. 5. Nieruchome zabytki archeologiczne z terenu Gminy Radwanice z wyszczególnieniem na miejscowości

Źródło: opracowanie własne na podstawie wykazu stanowisk archeologicznych w Gminie Radwanice

Ochrona stanowisk archeologicznych oraz nawarstwień kulturowych podczas inwestycji związanych z zabudowaniem i zagospodarowaniem terenu odnosi się do planu zagospodarowania przestrzennego, decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego, w których znajdują się ustalenia ochronne. Wszelkie prace remontowo – ziemne należy ustalać z WKZ. Trzeba zatem zwrócić się do Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, z wnioskiem o wydanie decyzji administracyjnej zezwalającej na realizację przedsięwzięcia inwestycyjnego, jeżeli przeprowadzenie badań jest niezbędne w celu ochrony zabytków. W przypadku stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków istnieje zakaz prowadzenia wszelkich robót budowlanych oraz przemysłowych na jego terenie, a prace porządkowe prowadzone w jego obrębie wymagają uzgodnienia z WKZ.

Do największych zagrożeń dla stanowisk archeologicznych zaliczają się:

- działalności inwestycyjne: budowa kanalizacji, wodociągów;
- inwestycje mieszkaniowe i przemysłowe;
- budowy dróg;
- lokalizacje żwirowni i kopalni kruszywa oraz ich wydobywanie;
- planowane zalesienia;
- regulacje cieków wodnych i budowa zbiorników retencyjnych;
- działalności rabunkowe – nielegalne poszukiwania;
- działalności rolnicze – głęboka orka;
- gwałtowne zjawiska atmosferyczne.

W szczególnym stopniu inwestycje liniowe o charakterze ponadlokalnym, prymitywne i rabunkowe metody gospodarowania przestrzenią osadniczą oraz tak zwani „poszukiwacze skarbów”, wykorzystujący do poszukiwań urządzenia techniczne wydają się być największym zagrożeniem dla zabytkowych stanowisk. Dlatego też w przypadku obiektów wpisanych do rejestru zabytków powinien obowiązywać zakaz prowadzenia prac budowlanych w ich zasięgu.

Liczba obiektów w ewidencji zabytków nie jest stała, ponieważ mogą być do niej wpisywane kolejne stanowiska archeologiczne odkryte podczas prac wykopaliskowych. Ewidencja stanowisk archeologicznych, podobnie jak i obiektów architektury i budownictwa ma charakter zbioru otwartego. Załącznik 2 przedstawia wszystkie stanowiska archeologiczne z terenu Gminy Radwanice.

5.6. Zabytki o najwyższym znaczeniu dla gminy

Niewątpliwie obiekty o największym znaczeniu dla Gminy Radwanice figurują w rejestrze zabytków. Według autorów niniejszego dokumentu zabytki wyróżniające się największymi walorami zabytkowymi przedstawiono poniżej. Są to zarówno świeckie, jak i kościelne obiekty. Najwcześniej wpisanym zabytkiem do rejestru spośród niżej wyszczególnionych zabytków został kościół w Sieroszowicach – 21.02.1955 r., co świadczy o jego niewątpliwych walorach oraz jego ważności. Niewiele później, bo zaledwie miesiąc dalej do rejestru wpisano kościół parafialny w Buczynie. Przedstawione poniżej architektoniczne zabytki nieruchome, posiadają różne funkcje i przeznaczenie. Przy ich krótkiej diagnozie umieszczono również fotografie. Grodzisko w Jakubowie – stanowisko archeologiczne wpisane do rejestru zostało opisane w części poświęconej archeologii.

KOŚCIÓŁ FILIALNY PW. ŚW. BARTŁOMIEJA W BUCZYNIE

Kościół wzmiankowany jest po raz pierwszy w 1376 r. Od XVI w. do 1654 r. użytkowany był przez protestantów, a do dnia dzisiejszego stanowi własność katolików. Renesansowa świątynia została wybudowana na murach wcześniejszej w XVI w. i wtedy też nadano jej obecny wygląd. W tym czasie dobudowano wieżę, zakrystię i chór. Wyposażenie kościoła stanowi ołtarz główny, dwa ołtarze boczne, drewniana chrzcielnica oraz ambona z XVIII w. We wnętrzu świątyni znajdują się 4. płyty nagrobne najprawdopodobniej z końca XVI oraz przełomu XVI i XVII wieku – właścicieli wsi i darczyńców kościoła. Budowla posiada białą elewację, która nie reprezentuje dobrego stanu zachowania oraz charakterystyczną „szpikulcowatą” wieżę.



Fot. 10. Kościół pw. Św. Bartłomieja w Buczynie

Źródło: fotografia własna

PLEBANIA W BUCZYNIE

XIX-wieczny budynek zbudowany został w stylu klasycystycznym. Jego kubatura wynosi 920 ³, a powierzchnia użytkowa ok. 230 m². Obiekt wybudowany został z cegły, a następnie go otynkowano, posiada drewniane stropy, okna pcv oraz drewniane wiązania dachu, kryty jest dachówką. Dom asymetryczny, 6-osiowy posiada w 4 osi wejście główne. W centralnej części znajduje się tympanonem, a pod nim ganek z dwuspadowym daszkiem, do którego prowadzą schody. Ganek nie stanowi pierwotnego elementu budynku, dobudowany został w późniejszym czasie. Na narożach budynku widoczne są pilastry. Jednokondygnacyjny budynek z poddaszem jest własnością prawosławnej parafii w Buczynie.



Fot. 11. Plebania w Buczynie

Źródło: fotografia własna

KOŚCIÓŁ PARAFIALNY PW. ŚW. JAKUBA APOSTOŁA W JAKUBOWIE

Pierwsze wzmianki o istnieniu kościoła i parafii w Jakubowie sięgają już 991 roku. Już w XII i XIII wieku do Jakubowa przybywali pątnicy ze Śląska, Czech, Moraw, a nawet Francji. Należał on później do kanonii głogowskiej. Przebudowany w XIV i XVI w. W okresie reformacji w 1571 r. kościół przejęli protestanci. Podczas wojny 30 - letniej żołnierze szwedzcy zrabowali wota i zniszczyli ołtarz. Kościół odremontowano. Po włączeniu Śląska

do państwa pruskiego z dominującym protestantyzmem parafia przestała istnieć na blisko sto lat. Odrodziła się dopiero w połowie XIX w.¹¹

Kościół orientowany jest ołtarzem głównym na wschód. Jego powierzchnia użytkowa to 425 m². W 1506 r. dobudowano do niego kaplicę północną, a w 1735 r. został odnowiony. Jednym z najstarszych elementów wnętrza kościoła jest chrzcielnica datowana na 1601 r.



Fot. 12. Kościół pw. Św. Jakuba Apostoła w Jakubowie

Źródło: fotografia własna

PLEBANIA W JAKUBOWIE

Budynek o XVIII – wiecznym pochodzeniu zbudowany został w stylu klasycystycznym. Jego kubatura wynosi 2283 m³, a powierzchnia użytkowa ok. 286 m². Obiekt wybudowany został z cegły, a następnie go otynkowano, posiada drewniane stropy, drewniane wiązania dachu, kryty jest dachówką. Na parterze znajdują się okna prostokątne, w drugiej kondygnacji mniejsze, zbliżone do kwadratu. Obiekt posiada dach mansardowy, w którym znajduje się wystawka znajdująca się w środkowej osi, kryta osobnym daszkiem dwuspadowym. Wejście główne znajduje się od strony południowej, do którego prowadzi zabudowany ganek. Dwukondygnacyjny budynek z poddaszem jest własnością rzymsko-katolickiej parafii w Jakubowie.

¹¹ Niniejsza charakterystyka stanowi fragment opracowania znajdującego się na witrynie internetowej www.jakubjakubow.glogow.org



Fot. 13. Plebania w Jakubowie

Źródło: fotografia własna

RUINY PAŁACU W JAKUBOWIE

Pałac powstał z inicjatywy rodu von Unwürde w 1 poł. XVI w. Wybudowany został w stylu renesansowym i klasycystycznym. Materiałami wykorzystanymi do jego budowy były cegły i kamienie. Pierwotnie pałac był dwukondygnacyjny o powierzchni użytkowej 580 m². Powstał w miejscu wcześniejszej budowli. Na przestrzeni wieków pałac zmieniał często właścicieli. Na początku XX w. został gruntownie przebudowany, a w 1945 r. spalony. Jego ostatnim właścicielem był Aurel von Riitberg. W 2019 r. przeprowadzono kompleksowe prace polegające na zabezpieczeniu obiektu, który przez lata ulegał powolnej degradacji oraz wyeksponowaniu jego walorów architektonicznych i historycznych.



Fot. 14. Ruiny pałacu w Jakubowie

Źródło: UG w Radwanicach

SZKOŁA, OB. BUDYNEK MIESZKALNY W JAKUBOWIE

Dawny budynek szkoły był w przeszłości także pastorówką, o czym świadczą zdjęcia na dawnych pocztówkach Jakubowa. XVIII - wieczny budynek zbudowany został w stylu barokowym. Jego kubatura wynosi 1890 m³, a powierzchnia użytkowa ok. 270 m². Obiekt

wybudowany został z cegły, a następnie go otynkowano, posiada drewniane stropy, okna pcv oraz dach mansardowy, który wydaje się być w dobrym stanie technicznym, czego nie można powiedzieć o pozostałej części budynku. Natychmiastowych prac wymaga elewacja budynku, czy główne, drewniane, półkoliste drzwi wejściowe znajdujące się w zdobionym portalu. Drzwi ozdobione są tynkową opaską z kluczem pośrodku. Po jego obu stronach znajdują się lizeny imitujące kolumny. Budynek 5-osiowy posiada w 3 osi masywny i zdobiony ryzalit zamknięty tympanonem, w którym znajduje się szklany okulus.



Fot. 15. Szkoła, ob. budynek mieszkalny w Jakubowie

Źródło: fotografia własna

KOŚCIÓŁ PARAFIALNY PW. ŚW. MICHAŁA ARCHANIOŁA W ŁAGOSZOWIE WIELKIM¹²

Pierwotny kościół w Łagoszowie Wielkim pochodził prawdopodobnie z XV w. W I poł. XVI w. trafił w ręce luteranów, którzy dokonali jego gruntownej przebudowy. Po zakończeniu zatargów religijnych, kościół oddano w ręce katolików (10.01.1654 r.) w tym czasie włączono do parafii wsie: Sieroszowice i Buczynę. Dotychczasowy wygląd kościoła jest efektem jego przebudowy mającej miejsce w roku 1663. Kościół zbudowany został z kamienia polnego i cegły, jego wnętrze stanowi styl barokowy. W pobliżu głównego ołtarza znajduje się piękna renesansowa chrzcielnica. Przy wschodniej ścianie muru kościelnego dobudowana jest kaplica Św. Jana Nepomucena. W roku 1917 na cele wojenne z kościoła zabrano część dzwonów. Dziś znajduje się tam tylko jeden z roku 1590. W czasie II wojny światowej kościół został całkowicie zdewastowany, dzięki staraniom pierwszych duchownych oraz miejscowej ludności został odbudowany.

¹² Niniejsza charakterystyka stanowi fragment opracowania znajdującego się na witrynie internetowej www.radwanice.pl



Fot. 16. Kościół parafialny pw. Św. Michała Archanioła w Łagoszowie Wielkim

Źródło: fotografia własna

PLEBANIA W ŁAGOSZOWIE WIELKIM

XIX-wieczny budynek zbudowany został w stylu klasycystycznym. Jego kubatura wynosi 740 m³, a powierzchnia użytkowa ok. 190 m². Obiekt wybudowany został z cegły, a następnie go otynkowano, posiada drewniane stropy, okna pcv, kryty jest dachówką. Plebania posiada dach naczółkowy, w centralnej części znajduje się nadbudowana duża, 3-osiowa wystawka (facjata) kryta osobnym dachem trójsпадowym. Stan budynku należy ocenić jako dobry. Pod nią znajduje się dobudowany dodatkowy przedsionek. Dwukondygnacyjny budynek jest własnością rzymsko-katolickiej parafii w Łagoszowie Wielkim.



Fot. 17. Plebania w Łagoszowie Wielkim

Źródło: fotografia własna

DWÓR, OB. BUDYNEK MIESZKALNY W PRZESIECZNEJ

XVIII-wieczny budynek zbudowany został w stylu barokowym. Obecny budynek posadowiony na fundamentach dworu nie posiada cech stylowych. Jego kubatura wynosi 2100 m³, a powierzchnia użytkowa ok. 250 m². Obiekt wybudowany został z cegły, a następnie go otynkowano, posiada drewniane stropy, okna PCV i drewniane oraz drewniane wiązania dachu. Budynek 6-osiowy posiada częściowo niewymiarowe okna, czy też okna

zamurowane. W 1990 r. część dachówki została wymieniona na eternit. Dach budynku jest dwuspadowy. Stan obiektu jest bardzo zły i wymaga pilnych prac remontowych.



Fot. 18. Dwór ob. budynek mieszkalny w Przesiecznej

Źródło: fotografia własna

KOŚCIÓŁ FILIALNY PW. NIEPOKALANEGO SERCA NMP (NAJŚWIĘTSZEJ MARIII PANNY) W RADWANICACH¹³

Kościół neogotycki wybudowany został w XVI w. Jest to największy kościół na terenie parafii. Dawniej kościół ewangelicki. Murowany, w kształcie prostokąta z wysoką wieżą od strony zachodu. Został zbudowany w stylu neogotyckim w roku 1878 na miejscu starszego drewnianego pochodzącego z 1742 roku. W kościele znajdują się relikwie św. Ojca Pio oraz św. Siostry Faustyny.



Fot. 19. Kościół Filialny pw. Niepokalanego Serca Nmp (Najświętszej Marii Panny) w Radwanicach

Źródło: UG w Radwanicach

KOŚCIÓŁ FILIALNY PW. ŚW. PIOTRA I PAWŁA W SIEROSZOWICACH¹⁴

¹³ Niniejsza charakterystyka stanowi fragment opracowania znajdującego się na witrynie internetowej www.radwanice.pl

Kościół pw. św. Piotra i Pawła w Sieroszowicach wymieniany jest w źródłach pisanych po raz pierwszy w roku 1350. Obecny budynek pochodzi z XVI wieku. W czasach reformacji przeszedł w ręce ewangelików i służył im do 1654 roku, kiedy to z powrotem przejęli go katolicy. W XVI wieku został przebudowany, a restaurowany był w latach 1910 i 1958. Gotycki, jednonawowy, murowany z kamienia polnego i otynkowany. Wyposażenie wnętrza jest późnobarokowe i rokokowe z XVIII wieku. Najstarszy element wyposażenia to chrzcielnica pochodząca z przełomu XIII i XIV wieku. Kilka kamiennych płyt nagrobnych przedstawicieli rodów von Braurs i von Loss. Oprócz gotyckiego dzwonu, na wieży znajdują się także dzwony pochodzące z częściowo zniszczonego w czasie II wojny światowej i rozebranego później kościoła ewangelickiego.



Fot. 20. Kościół pw. Św. Piotra i Pawła w Sieroszowicach

Źródło: fotografia własna

PAŁAC W SIEROSZOWICACH

Pałac w Sieroszowicach powstał w 1798 roku z inicjatywy rodu von Eckartsbergów. Nieruchomość znajduje się w centralnej części wsi i zorientowany jest wzdłuż linii północny-zachód – południowy-wschód. Wejście główne znajduje się od strony południowej podobnie, jak park dworski. Budek przebudowany został w I poł. XIX w. i do dnia dzisiejszego zachował styl klasycystyczny. Orientowany jest w kształcie podkowy z wysuniętymi ramionami w stronę drogi głównej. Fasadę budynku zdobi quasi ryzalit z 4. kolumnami wejściowymi zwieńczony trójkątnym tympanonem. Obiekt remontowany był w 1967 r. i 1980 r. Obecnie budynek należy do osoby prywatnej.

¹⁴ Niniejsza charakterystyka stanowi fragment opracowania znajdującego się na witrynie internetowej www.radwanice.pl



Fot. 21. Pałac w Sieroszowicach

Źródło: fotografia własna

VI. OCENA STANU DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY. ANALIZA SZANS I ZAGROŻEŃ

W kolejnej tabeli przedstawiono analizę SWOT dla gminy (poprzez wskazanie mocnych i słabych stron, a także wskazanie szans oraz potencjalnych zagrożeń). Sporządzona analiza uwzględnia stan dziedzictwa kulturowego oraz uwarunkowania jego ochrony i realizowanej przez gminę polityki w zakresie rozwoju kultury, polityki przestrzennej i społeczno-gospodarczej. Dokonana analiza ma za zadanie pomóc w określeniu podstawowych priorytetów opracowanego dokumentu.

Tabela 8. Analiza szans i zagrożeń wynikających ze stanu dziedzictwa kulturowego Gminy Radwanice

SZANSE	ZAGROŻENIA
1. Modernizacja zabytków gminy z wykorzystaniem dotacji unijnych i krajowych. 2. Opracowania strategiczne zmierzające do poprawy stanu zabytków. 3. Uwzględnienie potrzeb ochrony dziedzictwa kulturowego w dokumencie studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy 4. Uwzględnienie potrzeb ochrony dziedzictwa kulturowego w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego. 5. Rozpoczęte prace nad aktualizacją MPZP i Studium. 6. Planowana aktualizacja gminnej ewidencji zabytków. 7. Zaktualizowany Gminny Program Opieki nad Zabytkami. 8. Nowoczesne techniki informatyczne stwarzające możliwość prezentacji dziedzictwa kulturowego na szerszą skalę	1. Konkurencja ze strony pobliskich gmin, w tym w szczególności Polkowic w kontekście turystyki opartej na zabytkach. 2. Postępująca dekapitalizacja zasobu zabytkowego. 3. Bezprawne/samowolne działania przy prywatnych obiektach o walorach zabytkowych i ich rozbiórki. 4. Kończąca się perspektywa finansowa 2014-2020 związana z pozyskiwaniem funduszy europejskich na renowację zabytków. 5. Degradacja i powolne wygaszanie opuszczonych obiektów zabytkowych oraz zapomnianych cmentarzy, szczególnie tych, które zostały „zrównane z ziemią”. 6. Pogarszający się stan zabytkowych kościołów. 7. Trwający stan epidemiczny, który paraliżuje i opóźnia działania związane z ochroną i opieką zabytków.

oraz jego cyfryzację (tworzenie edukacyjnych baz danych). 9. Lokalne tematyczne strony internetowe. 10. Zaangażowanie placówek oświatowych, wychowawczych oraz kościelnych w edukację kulturalną – warsztaty, pracownie, szkolenia, wykłady. 11. Organizacja imprez kulturowych, w których podkreśla się lokalną kulturę np. dni Radwanic, dożynki gminne. 12. Zaangażowanie społeczności lokalnej, w tym dzieci i młodzieży w sprawy związane z dziedzictwem kulturowym. 13. Korzystne warunki dla rozwoju turystyki w oparciu o zabytki znajdujące się na terenie gminy, a w szczególności w Jakubowie. 14. Rozwijająca się turystyka konna. 15. Wytworzenie się stosunkowo „nowej” tradycji związanej z wydobywaniem miedzi. 16. Wpisanie nowych obiektów do rejestru zabytków w Jakubowie. 17. Posiadanie uchwały, na podstawie której gmina można przyznać dotacje. 18. Nowa perspektywa finansowa 2021-2027 związana z finansowaniem zabytków. 19. Poprawiający się ruch turystyczny w gminie.	8. Coraz częstsze susze, które wpływają negatywnie na mikroklimat zabytków, w szczególności zabytkowych kościołów.
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
1. Duża liczba zabytkowych obiektów o funkcji mieszkalnej i mieszkalno – gospodarczej. 2. Różnorodne oraz liczne dziedzictwo występujących zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru ze szczególnym uwzględnieniem obiektów rezydencjonalnych i sakralnych. 3. Grodzisko i pałac w Jakubowie oraz liczne zabytkowe kościoły jako najważniejsze zabytki gminy. 4. Zachowane liczne układy ruralistyczne. 5. Liczne domy oraz budynki mieszkalno-gospodarcze ujęte w GEZ. 6. Jakubów jako ośrodek najcenniejszych zabytków gminy. 7. Bardzo dobry stan parku w Jakubowie. 8. Poprawa stanu parków w Buczynie i Radwanicach. 9. Zabezpieczenie pałacu w Jakubowie. 10. Liczne działania rewitalizacyjne przeprowadzone w ostatnich 4 latach. 11. Bogata historia gminy. 12. Potencjał społeczny – zespół folklorystyczny „Swojacy” istniejący od 1999 r. 13. Występowanie stowarzyszeń i organizacji pozarządowych związanych z lokalną kulturą: „Towarzystwo Przyjaciół im. Jana Wyżykowskiego”. 14. Specjał kulinarny „pierogi Wyżykowskiego” jako element dziedzictwa niematerialnego	1. Problem z dostępnością do niektórych zabytkowych obiektów (własność prywatna). 2. Postępująca degradacja części cmentarzy i parków, w szczególności cmentarza w Lipinie. 3. Brak świadomości mieszkańców miejscowości o występowaniu zabytkowych obiektów (szczególnie w przypadku zaewidencjonowanych budynków mieszkalnych i mieszkalno-gospodarczych). 4. Niezadawalające oznakowanie cennych obiektów kulturowych bądź ich brak. 5. Zanikanie cech tradycyjnych zabudowy mieszkalnej i gospodarczej (likwidacja detali, zakrywanie drewnianej bądź ceglanej elewacji – ocieplanie budynków, otynkowania). 6. Mała liczba obiektów archeologicznych. 7. Zły stan techniczny części zabytków ujętych w GEZ. 8. Pogarszający się stan techniczny kościołów. 9. Brak zabezpieczeń większości obiektów zabytkowych przed pożarami.

w zakresie tradycji kulinarnych. 15. Występowanie miejscowych legend. 16. Zgromadzone pamiątki w izbie regionalnej w Radwanicach. 17. Występowanie Izb Pamięci w Sieroszowicach i Radwanicach. 18. Występowanie 12. świetlic wiejskich. 19. Funkcjonowanie Gminnego Ośrodka Kultury. 20. Występowanie niebieskiego szlaku rowerowego wokół gminy, którym opiekuje się Gmina oraz szlaku konnego, nad którym opiekę dot. czystości sprawuje stowarzyszenie Wzgórza Dalkowskie. 21. Publikacje książkowe na temat Jakubowa. 22. Liczne krzyże przydrożne, które w przyszłości mogą stanowić zasób zabytkowy.	
---	--

Źródło: opracowanie własne

VII. ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE

Przedmiotowe opracowanie wyznacza gminie priorytety w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami. Prace nad wdrażaniem ustaleń programu oraz monitorowaniem ich postępu należą do zadań samorządu lokalnego. Zadania dla samorządu lokalnego w zakresie opieki nad zabytkami zostały opracowane na podstawie analiz gminnych dokumentów strategicznych, dokumentów programowych wyższego szczebla, diagnozy stanu zachowania dziedzictwa kulturowego, gminnej ewidencji zabytków, bieżących potrzeb, a także wcześniejszego programu opieki nad zabytkami dla Gminy Radwanice.

Przedmiotowy Program w zakresie ochrony zabytków gminy odnosi się do działań, o których mowa w art.4 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami:

Art. 4. Ochrona zabytków polega, w szczególności, na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu:

- 1) zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;*
- 2) zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;*
- 3) udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;*
- 4) przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę;*
- 5) kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;*
- 6) uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.*

Bazując na wcześniejszych celach oraz kierunkach wskazanych w „Gminnym Programie Opieki nad Zabytkami dla Gminy Radwanice na lata 2016-2019” określono obecne założenia programowe, które są zbieżne z poprzednimi.

7.1 Priorytety gminnego programu opieki nad zabytkami

Analiza szans i zagrożeń wynikających ze stanu dziedzictwa kulturowego gminy wykonana na potrzeby programu pozwoliła na wypracowanie priorytetowych działań w zakresie opieki nad zabytkami. Mając na uwadze ogólny zły stan obiektów sakralnych, w porównaniu do 1 edycji programu dodano priorytet II.

1. **Priorytet I**
Ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego
2. **Priorytet II**
Rewaloryzacja dziedzictwa sakralnego
3. **Priorytet III**
Badanie i dokumentacja dziedzictwa
4. **Priorytet IV**
Promocja oraz edukacja mieszkańców w zakresie dziedzictwa kulturowego

W ramach poniższych priorytetów określono kierunki działań, które mają być uzyskane przez konkretne, przypisane do nich szczegółowe zadania.

7.2. Kierunki działań gminnego programu opieki nad zabytkami

Dla realizacji wyznaczonych priorytetów określono długofalowe kierunki działań, mogące wykraczać poza 4-letni okres obowiązywania Programu.

Aby zachować ciągłość kierunków działań podjęto decyzję, że większość z nich będzie kontynuowana, co uzasadnione jest m.in. ich efektywną realizacją w ostatnich 4 latach. W ramach przyjętych priorytetów wyszczególniono następujące kierunki działań służące realizacji Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami dla Gminy Radwanice:

1. **Zahamowanie procesu degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania.**
2. **Dotacje na dziedzictwo kulturowe.**
3. **Podejmowanie działań mających na celu przywrócenie ładu przestrzennego oraz estetyki miejsca, z uwzględnieniem zabytkowej tkanki.**
4. **Działania parafii w oparciu o dotacje gminne.**
5. **Bieżące działania własne parafii.**
6. **Prowadzenie i monitoring gminnej ewidencji zabytków.**
7. **Korzystanie z nowoczesnych technik informatycznych do dokumentacji dziedzictwa kulturowego.**
8. **Zwiększenie świadomości kulturowej społeczności lokalnej przez włączenie jej przez różne formy aktywności.**
9. **Wzbudzenie zainteresowania historią i kulturą materialną regionu zapisaną w dziełach architektury, budownictwa, lokalnej tradycji.**
10. **Wspieranie rozwoju lokalnych inicjatyw kulturotwórczych w zakresie podtrzymania miejscowych tradycji folklorystycznych.**
11. **Turystyczna promocja regionu.**

7.3. Zadania gminnego programu opieki nad zabytkami

Dla realizacji zadań wyznaczono dwa okresy: etap pierwszy, po którym gmina dokona sprawozdania (do połowy 2022 r., za okres 2020-2021) oraz etap drugi (2022-2023).

„Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Radwanice na lata 2020–2023” jest kontynuacją wcześniejszego Programu. Zadania przypisane w kierunkach działań są zgodne ze wcześniejszymi zaproponowanymi w „Gminnym Programie Opieki nad Zabytkami dla Gminy Radwanice na lata 2016-2019”. W obecnym Programie przypisano również inne, nowe zadania mające na celu polepszenie ogólnej sytuacji obiektów zabytkowych, jak i mieszkańców gminy w nawiązaniu do szeroko rozumianego dziedzictwa kulturowego.

Część zadań, która została zrealizowana w poprzedniej perspektywie nie została obecnie uwzględniona, bądź uznano, że niektóre zadania zostały przeszacowane, dlatego też ich kontynuacja nie została uwzględniona. Należy jednak wskazać, że Gmina zrealizowała priorytetowe zadania wyznaczone w poprzednim programie w perspektywie 2016-2019 to:

- podejmowanie starań o uzyskanie środków zewnętrznych na rewaloryzację zabytków będących własnością gminy (uzyskanie dofinansowania na zabezpieczenie ruin pałacu w Jakubowie oraz zakończenie prac przy ruinach pałacu);
- rewitalizacja parku w Buczynie i w Radwanicach w celu udostępnienia dla mieszkańców-uporządkowanie drzewostanu i alejek w Parku (wykonano I etap rewitalizacji Parku w Radwanicach, bieżące prace w parku w Buczynie).

Dla obszaru gminy, założono, iż w czasie trwania etapu pierwszego realizowane będą działania wstępne, mające charakter przygotowawczy do pełnej realizacji Programu. Aby określone działania mogły być zrealizowane potrzebna jest współpraca wielu podmiotów. Najważniejszym wydaje się być skoordynowana i zrównoważona współpraca między właścicielami obiektów zabytkowych, a Gminą Radwanice. Ważne jest również współdziałanie władz Gminy z jej jednostkami organizacyjnymi, jednostkami samorządu terytorialnego wyższego szczebla w odniesieniu do ochrony i opieki zabytków, ich ratowania oraz niezbędnego finansowania.

W obecnej sytuacji związanej z epidemią covid-19 na terenie kraju, należy mieć na uwadze, że pierwszy etap realizacji zadań będzie niezmiernie trudny. Biorąc pod uwagę dynamiczną sytuację związaną z pandemią trudno jednoznacznie wskazać, kiedy zadania wskazane w pierwszym etapie będą możliwe do zrealizowania. W pierwszej kolejności należy wykonać te, których realizacja możliwa jest korespondencyjnie, za pomocą poczty e-mail, ustaleń telefonicznych, czy wideo-rozmów.

Określono działania dotyczące zabytków, które są we własności Gminy Radwanice:

1. Kontynuacja działań rewitalizacyjnych w zabytkowym parku w Radwanicach poprzez: czyszczenie, odnowienie ścieżek, sadzenie kwiatów, utworzenie ścieżki edukacyjnej i placu/siłowni plenerowej.
2. Bieżący monitoring stanu technicznego ruin pałacu w Jakubowie oraz jego otoczenia.
3. Uporządkowanie ewangelickiego terenu pocmentarnego w Lipinie. Dla terenów cmentarzy w Lipinie i Radwanicach należy w widocznym miejscu umieścić tablicę informacyjną.

Tabela 9. Zakres i harmonogram działań w zakresie ochrony i zarządzania dziedzictwem kulturowym Gminy Radwanice

Kierunki działań	Zadania	Etap I	Etap II
Priorytet I - Ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego			
Zahamowanie procesu degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania	Konsekwentne wdrażanie zapisów dokumentów programowych w odniesieniu do zabytków i krajobrazu kulturowego gminy.		
	Zabezpieczenie gminnych obiektów zabytkowych przed pożarem, zniszczeniem i kradzieżą.		
	Uporządkowanie ewangelickiego terenu pocmentarnego w Lipinie. Dla terenów cmentarzy w Lipinie i Radwanicach należy w widocznym miejscu umieścić tablicę informacyjną.		
	Rewaloryzacja zespołów zabytkowej zieleni, z uwzględnieniem starodrzewia na terenie zespołów podworskich. Na szczególną uwagę zasługują parki dworskie znajdujące się w rejestrze zabytków oraz aleje dojazdowe prowadzące do dworów.		
	Kontynuacja działań rewitalizacyjnych w zabytkowym parku w Radwanicach poprzez: czyszczenie, sadzenie kwiatów, utworzenie ścieżki edukacyjnej i placu/siłowni plenerowej, a także odnowienie i odtworzenie ścieżek o przebiegu historycznym.		
	Bieżący monitoring stanu technicznego ruin pałacu w Jakubowie oraz jego otoczenia.		
	Zagospodarowanie terenu Parku w Buczynie: • renowacja szaty roślinnej – prace restauratorskie, • remont i renowacja ogrodzenia parku wzdłuż drogi krajowej nr 12, • wykonanie ścieżek pieszych – ciągów komunikacji, • oczyszczenie i umocnienie brzegu cieków wodnych „Młynówka”, • roboty porządkowe.		
Dotacje na dziedzictwo kulturowe	Aplikowanie wniosków w celu pozyskania funduszy na remonty zabytków będących we własności gminy z funduszy unijnych i krajowych.		
	Kontynuacja działań związanych z udzielaniem dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków lub znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków Gminy Radwanice.		
Podejmowanie działań mających na celu przywrócenie ładu przestrzennego oraz estetyki miejsca, z uwzględnieniem zabytkowej tkanki	Przestrzeganie ustaleń zawartych w opracowanych MPZP oraz Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego w odniesieniu do obiektów zabytkowych, stref ochrony konserwatorskiej.		
	Ochrona zabytkowych układów ruralistycznych.		
	Kontynuacja działań zmierzających do aktualizacji MPZP oraz Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego		

Kierunki działań	Zadania	Etap I	Etap II
Priorytet II – Rewaloryzacja dziedzictwa sakralnego			
Działania parafii w oparciu o dotacje gminne ¹⁵	Remont ośmiogłosowych zabytkowych organów w Jakubowie.		
	Prace tynkarskie i malarskie w nawie głównej kościoła w Łagoszowie Wielkim.		
	Wymiana dachu kościoła w Sieroszowicach.		
Bieżące działania własne parafii	Utrzymanie czystości w kościołach, wywóz śmieci na cmentarzach.		
	Prace sezonowe przy obiektach zabytkowych – odśnieżanie, zamykanie liści, koszenie trawy.		
	Wietrzenie strychów w kościołach w czasie upałów, w celu uniknięcia deformacji drewnianych belek oraz utrzymania poziomu odpowiedniej wilgoci.		
Priorytet III – Badanie i dokumentacja dziedzictwa			
Prowadzenie i monitoring gminnej ewidencji zabytków	Bieżąca aktualizacja i weryfikacja obiektów znajdujących się w Gminnej Ewidencji Zabytków.		
	Aktualizacja GEZ w oparciu o nowe Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 10 Września 2019 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem.		
Korzystanie z nowoczesnych technik informatycznych do dokumentacji dziedzictwa kulturowego	Uwzględnienie rejestrowych zabytków przy aktualizacji gez na portalu e-mapa.pl		
	Zamieszczenie aktualizacji GPONZ na stronie internetowej gminy.		
	Publiczne umożliwienie wglądu kart gminnej ewidencji zabytków (poddanych aktualizacji) poprzez zamieszczenie jej na stronie internetowej gminy.		
	Aktualizacja informacji o zabytkach rejestrowych z terenu gminy na stronie internetowej gminy.		
	Skanowanie oraz poszerzenie bazy dawnych fotografii z terenu gminy w nawiązaniu do obiektów zabytkowych na stronie internetowej gminy we współpracy z Regionalną Izbą w Pamięci ZSP.		
Priorytet IV - Promocja oraz edukacja mieszkańców w zakresie dziedzictwa kulturowego			
Zwiększenie świadomości kulturowej społeczności lokalnej przez włączenie jej przez różne formy aktywności	Upowszechnianie edukacji w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego, poprzez zaangażowanie placówek oświatowych, wychowawczych oraz kościelnych w organizowanie warsztatów, pracowni, szkoleń, wykładów.		
	Przygotowanie ofert prac sezonowych dla bezrobotnych mieszkańców gminy przy bieżących		

¹⁵ Działanie uzależnione jest od spełnienia wymaganych kryteriów, o których mowa w Uchwale Nr XI/71/19 Rady Gminy w Radwanicach z dnia 28 października 2019 r.

Kierunki działań	Zadania	Etap I	Etap II
	pracach pielęgnacyjnych prowadzonych na terenie zabytkowych założeń zielonych.		
Wzbudzenie zainteresowania historią i kulturą materialną regionu zapisaną w dziełach architektury, budownictwa, lokalnej tradycji	Kultywowanie tradycji związanej z postacią Jana Wyżykowskiego oraz promocja tzw. „pierogów Wyżykowskiego” jako element dziedzictwa niematerialnego.		
	Przywrócenie Przeglądu Zespołów Ludowych, Kapel i Orkiestr Dętych w Radwanicach.		
	Wsparcie w organizacji konkursów dla dzieci i młodzieży związanych z dziedzictwem kulturowym gminy, np. rysunki zabytków z terenu gminy, konkurs fotograficzny, konkurs wiedzy o historii gminy, itp.		
Wspieranie rozwoju lokalnych inicjatyw kulturowych w zakresie podtrzymania miejscowych tradycji folklorystycznych	Wsparcie działalności kół gospodyń wiejskich.		
	Wsparcie dla stowarzyszeń związanych z dziedzictwem kulturowym oraz zespołów ludowych.		
Podejmowanie działań umożliwiających gromadzenie i eksponowanie pamiątek lokalnych	Wsparanie rozwoju izb pamięci.		
	Odnowienie części eksponatów przekazanych przez mieszkańców gminy do Regionalnej Izby Pamięci w ZSP.		
Turystyczna promocja regionu	Promocja istniejących tras turystycznych, w szczególności trasy św. Jakuba.		
	Odnowienie oznakowania szlaku rowerowego oraz jego promocja.		
	Udostępnienie zwiedzania ruin pałacu w Jakubowie przez pielgrzymów/turystów.		
	Dalsza organizacja i promocja imprez i festynów nawiązujących do dziedzictwa kulturowego gminy.		
	Promocja gminy w oparciu o najważniejsze zabytki: zabytkowe kościoły, grodzisko i pałac w Jakubowie		
	Promocja książek, publikacji dotyczących gminy i jej zasobów przyrodniczo – kulturowych, a także legend związanych z gminą.		

VIII. INSTRUMENTARIUM REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Konsekwentnie prowadzona i długofalowa polityka Gminy Radwanice w zakresie opieki nad zabytkami oraz realizacja niniejszego Programu stanowi szansę na rozwój Gminy Radwanice oraz na zachowanie dziedzictwa kulturowego dla przyszłych pokoleń zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju. Inwestycje zmierzające do poprawy stanu technicznego obiektów i zespołów zabytkowych powinny się odbywać na zasadzie poszanowania istniejących wartości zabytkowych i dążenia do zachowania w jak największym stopniu oryginału, ewentualnie wkomponowaniu nowych elementów w sposób współgrający z zabytkiem.

Realizacja Programu będzie się odbywać poprzez wskazane zadania gminy na rzecz osiągnięcia priorytetów w nim przyjętych.

Zakłada się, że zadania określone w gminnym programie opieki nad zabytkami będą wykonywane za pomocą następujących instrumentów:

- a) **instrumentów prawnych** – wynikających z przepisów ustawowych (np. uchwalenie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, wnioskowanie o wpis/wypis do/z GEZ danego obiektu, aplikowanie o dofinansowanie, wykonywanie pozostałych decyzji administracyjnych przez WKZ oraz Urząd Gminy Radwanice),
- b) **instrumentów finansowych** (m.in. finansowanie prac konserwatorskich i remontowych przy obiektach zabytkowych będących własnością gminy, udzielenie pomocy merytorycznej prywatnym właścicielom zabytków przy składaniu wniosków o dofinansowanie na remont obiektów zabytkowych, korzystanie z programów uwzględniających finansowanie z funduszy europejskich oraz dotacje, subwencje, dofinansowania, nagrody, zachęty finansowe dla właścicieli i posiadaczy obiektów zabytkowych),
- c) **instrumentów koordynacji** (m.in. poprzez realizację projektów i programów dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego zapisanych w wojewódzkich, powiatowych i gminnych strategiach, planach rozwoju lokalnego itp. W tym w sposób szczególny lokalnego programu rewitalizacji, współpraca z organizacjami wyznaniowymi w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami, czy pozostałymi właścicielami obiektów zabytkowych),
- d) **instrumentów społecznych** (m.in. poprzez działania edukacyjne promocyjne, współdziałanie z organizacjami społecznymi, izby pamięci, GOK, biblioteki, działania prowadzące do tworzenia miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami),
- e) **instrumentów kontrolnych** (m.in. monitoring stanu zagospodarowania przestrzennego oraz stanu zachowania dziedzictwa kulturowego, w tym w sposób szczególny monitoring ruin pałacu w Jakubowie, sporządzenie sprawozdania z realizacji Programu oraz pozostałej dokumentacji).

IX. ZASADY OCENY REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Proces osiągania celów wytyczonych w Programie będzie monitorowany poprzez analizę stopnia jego realizacji. Analiza ta będzie dokonywana każdorazowo przez Wójta Gminy Radwanice, zgodnie z ustaleniami art. 87 ust. 5 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

5. Z realizacji programów zarząd województwa, powiatu i wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza, co 2 lata, sprawozdanie, które przedstawia się odpowiednio sejmikowi województwa, radzie powiatu lub radzie gminy.

Wykonanie sprawozdania powinna poprzedzić ocena poziomu realizacji Gminnego Programu uwzględniająca: wykonanie zadań przyjętych do realizacji w okresie czteroletnim obowiązywania Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami oraz efektywność ich wykonania.

Ocena poziomu realizacji Programu winna uwzględniać m.in.:

- bieżący monitoring gminnej ewidencji zabytków z terenu Gminy Radwanice uwzględniający informacje o stanie zachowania obiektów, zmianach lokalizacyjnych, zmianach stosunków własnościowych;
- ocenę zaawansowania prac związanych z rewitalizacją obiektów zabytkowych;
- ocenę aktywności kulturalnej lokalnej społeczności, w tym ocenę przedsięwzięć folklorystycznych i zainteresowań tradycyjnym rękodziełem;
- ocenę aktywności placówek kulturalnych;
- ocenę wykorzystania i funkcjonowania szlaków turystycznych oraz towarzyszącej im infrastruktury;
- ocenę realizacji programu edukacji i promocji zabytków, w tym z wykorzystaniem nowoczesnych technik informatycznych;
- ocenę rozwoju bazy turystycznej;
- ocenę kontaktów z właścicielami obiektów w zakresie działań zmierzających do rewitalizacji obiektów zabytkowych.

Po przyjęciu przez Radę Gminy w Radwanicach Programu w drodze uchwały należy udostępnić dokument do publicznej wiadomości na stronie internetowej gminy.

Program należy sukcesywnie analizować oraz uzupełniać uwzględniając zmieniające się uwarunkowania prawne, kulturowe i społeczne.

Realizowanie założeń niniejszego Programu będzie wymagało współpracy nie tylko osób odpowiedzialnych za wdrożenie działań wynikających z celów tego dokumentu, ale także aktywizacji właścicieli, użytkowników obiektów zabytkowych, organizacji pozarządowych, grup społecznego działania, środowisk naukowych itp. Mając na uwadze dobro ogółu należy dołożyć starań, aby wytyczne cele zostały realizowane.

X. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Środki finansowe związane z zadaniami ochrony i opieki nad zabytkami dla Gminy Radwanice mogą być uzyskane z następujących źródeł:

- środki publiczne;
- środki krajowe (budżet państwa, budżet jednostek samorządu terytorialnego, fundusze celowe);
- środki zagraniczne (środki Unii Europejskiej i inne);
- środki niepubliczne (środki osób fizycznych, prawnych, spółek, organizacji, fundacji, instytucji kościelnych).

Zasady finansowania opieki nad zabytkami określone zostały w rozdziale 7. ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Podstawowym źródłem finansowania zabytków w Polsce są środki publiczne pochodzące z budżetu państwa oraz budżetów samorządowych. Finansowanie zabytków z tych źródeł odbywa się na zasadzie współfinansowania prac przy obiektach zabytkowych, w oparciu o zapisy ww. ustawy.

Dysponentami powyższych środków są:

1. Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego.
2. Wojewódzcy Konserwatorzy Zabytków.
3. Organ stanowiący - gminy, powiaty, samorządy województwa realizujące dotacje poprzez corocznie organizowane nabory wniosków. Dotacja może zostać udzielona osobie fizycznej, jednostce samorządu terytorialnego lub innej jednostce organizacyjnej, będącej właścicielem bądź posiadaczem zabytku wpisanego do rejestru lub posiadającej taki zabytek w trwałym zarządzie.
4. Fundacje PPP.

Dotacja na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków może być udzielona przez organ stanowiący gminy, powiatu lub samorządu województwa, na zasadach określonych w podjętej przez ten organ uchwale, przy czym może być ona udzielona w wysokości do 100% nakładów koniecznych.

Poniżej wskazano przykładową listę instytucji oraz programów umożliwiających częściowe sfinansowanie zadań wskazanych w przedstawionym Programie.

Narodowy Fundusz Ochrony Zabytków

Jego dysponentem jest minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego. To państwowy fundusz celowy, którego przychodem są wpływy z kar pieniężnych. Koszty obsługi NFOZ są pokrywane ze środków tego Funduszu. Środki Narodowego Funduszu Ochrony Zabytków są przeznaczane na dofinansowanie:

- nakładów koniecznych na wykonanie prac konserwatorskich lub restauratorskich przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa,
- nakładów koniecznych na wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru.

W latach 2017–2026 maksymalny limit wydatków budżetu państwa będący skutkiem finansowym ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami wynosi 7,28 mln zł, z tym że w:

1. 2017 r. – 0,67 mln zł;
2. 2018 r. – 0,67 mln zł;
3. 2019 r. – 0,68 mln zł;
4. 2020 r. – 0,70 mln zł;
5. 2021 r. – 0,71 mln zł;
6. 2022 r. – 0,73 mln zł;
7. 2023 r. – 0,75 mln zł;
8. 2024 r. – 0,77 mln zł;
9. 2025 r. – 0,79 mln zł;
10. 2026 r. – 0,81 mln zł.

Programy Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego:

Programy Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz tzw. mecenat, są podstawą ubiegania się o środki na zadania z zakresu kultury realizowane przez między innymi jednostki samorządu terytorialnego. Na rok 2020 zostały przedstawione następujące programy z zakresu dziedzictwa kulturowego:

- Muzyka;
- Muzyczny ślad;
- Teatr i taniec;
- Sztuki wizualne;
- Film;
- Wydarzenia artystyczne dla dzieci i młodzieży;
- Narodowa kolekcja sztuki współczesnej MKiDN;
- Zamówienia kompozytorskie;
- Literatura;
- Promocja czytelnictwa;
- Czasopisma;
- Partnerstwo dla książki
- Edukacja kulturalna;
- Edukacja artystyczna;
- Ochrona zabytków;
- Wpieranie działań muzealnych;
- Kultura ludowa i tradycja;
- Ochrona dziedzictwa kulturowego za granicą;
- Ochrona zabytków archeologicznych;
- Miejsca Pamięci Narodowej za Granicą;
- Badania polskich strat wojennych;
- Miejsca pamięci i trwałe upamiętnienia w kraju;
- Groby i cmentarze wojenne w kraju;
- Infrastruktura kultury;
- Infrastruktura szkolnictwa artystycznego;
- Infrastruktura domów kultury;
- Kultura dostępna;

- Promocja kultury polskiej za granicą;
- Kultura cyfrowa;
- Rozwój sektorów kreatywnych;
- Promesa MKiDN;
- Wspieranie archiwów, bibliotek i muzeów poza krajem.

W kontekście realizacji niniejszego programu oraz zaplanowanych działań do najważniejszych należy zaliczyć poniższe programy: ochrona zabytków, ochrona zabytków archeologicznych, miejsca pamięci i trwale upamiętnienie w kraju, Promesa MKiDN, kultura ludowa i tradycja, kultura cyfrowa.

Dolnośląski Wojewódzki Konserwator Zabytków we Wrocławiu

Dotacja realizowana jest ze środków finansowych z budżetu państwa w części, której dysponentem jest Wojewoda Dolnośląski. Jest to dotacja celowa, która może zostać udzielona na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy obiektach wpisanych do rejestru zabytków województwa dolnośląskiego w ramach środków przyznanych przez Wojewodę Dolnośląskiego, pozostających w dyspozycji Dolnośląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków we Wrocławiu. Dotacja może obejmować tylko nakłady konieczne na prace określone w art. 77 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych Administracji - Fundusz Kościelny

Kościelne osoby prawne mogą ubiegać się o przyznanie dotacji z Funduszu Kościelnego na realizację w 2020 r. następujących zadań:

1. konserwacja i remonty obiektów sakralnych i kościelnych o wartości zabytkowej w znaczeniu nadanym przez aktualne ustawodawstwo, bądź orzecznictwo.

Dotacje na wspomniany cel przeznaczane będą, co do zasady, na remonty i prace konserwatorskie zabytkowych obiektów sakralnych (w szczególności: remonty dachów, stropów, ścian i elewacji, osuszanie i odgrzybianie, izolację, remonty i wymianę zużytej stolarki okiennej i drzwiowej, instalacji elektrycznej, wodnej, kanalizacyjnej, odgromowej). W szczególnie uzasadnionych przypadkach może nastąpić finansowanie z Funduszu Kościelnego remontu ruchomego wyposażenia obiektów sakralnych (takich jak np.: instrumenty muzyczne, dzwony) oraz stałych elementów wystroju wnętrz (takich jak np.: ołtarze, polichromie, freski, posadzki). Z Funduszu Kościelnego nie finansuje się co do zasady prac dotyczących otoczenia obiektu (takich jak np.: chodniki, ogrodzenia, trawniki);

2. wspomaganie kościelnej działalności charytatywno-opiekuńczej, na określenie której, na potrzeby udzielania dotacji z Funduszu Kościelnego, stosuje się uregulowania zawarte w art. 39 ustawy z dnia 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej oraz art. 24 ust. 1 ustawy z dnia 17 maja 1989 r. o gwarancjach wolności sumienia i wyznania.

Dotacje na w/w cel przeznaczane będą w szczególności na remonty placówek, w których prowadzona jest działalność charytatywno-opiekuńcza oraz zakup koniecznego wyposażenia i pomocy dydaktycznych, z wyjątkiem zakupów inwestycyjnych. W szczególnie uzasadnionych przypadkach finansowane będą z Funduszu Kościelnego koszty prowadzenia działalności tych placówek (np. żywność) oraz udzielanie pomocy w zapewnianiu opieki i wypoczynku osobom znajdującym się w potrzebie (np. kolonie letnie).

Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Dolnośląskiego

Dolnośląski Regionalny Program Operacyjny na lata 2014 - 2020 będzie jednym z narzędzi realizacji Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego.

RPO składa się z 11 Osi Priorytetowych. W ramach osi **4. Środowisko i zasoby** wskazano priorytety inwestycyjne, którym jednym z nich jest priorytet 4.3. *Dziedzictwo kulturowe*. W jego ramach określono cel szczegółowy: *zwiększona dostępność do zasobów kulturowych regionu*. Realizacja priorytetu służyć będzie zwiększeniu atrakcyjności województwa zarówno dla jego mieszkańców, jak i turystów, przy jednoczesnej ochronie istniejących zasobów dziedzictwa kulturowego. Dofinansowanie przedsięwzięć dotyczyć będzie ochrony i opieki najwyższej rangi zabytków, w celu uniknięcia ich zniszczenia.

Nabór wniosków o udzielenie w roku 2020 dotacji z budżetu Województwa Dolnośląskiego na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków, znajdujących się na obszarze województwa dolnośląskiego

Z budżetu Województwa Dolnośląskiego mogą być udzielane dotacje celowe, na realizację zadań w związku z prowadzonymi pracami konserwatorskimi, restauratorskimi lub robotami budowlanymi przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, znajdującym się na obszarze województwa dolnośląskiego, posiadającym istotne znaczenie kulturowe. Dotacje mogą być udzielane w związku z realizacją prac w zakresie określonym w art. 77 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Przy udzielaniu dotacji stosuje się zasady jawności, otwartości i przejrzystości. Dotację, w zakresie sprawowania opieki nad zabytkami, może ubiegać się osoba fizyczna lub jednostka organizacyjna posiadająca tytuł prawny do zabytku wynikający z prawa własności, użytkowania wieczystego, trwałego zarządu, ograniczonego prawa rzeczowego albo stosunku zobowiązaniowego. Dotacja może być udzielona na dofinansowanie nakładów koniecznych na wykonanie planowanych prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku będących przedmiotem wniosku złożonego w ramach konkursu wniosków. Dotacja może być udzielona z pominięciem zasady konkursu wniosków w przypadku zaistnienia katastrofy budowlanej udokumentowanej przez właściwy, ze względu na miejsce wystąpienia zdarzenia, organ nadzoru budowlanego.

Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014-2020

Program ten jest kontynuacją głównych kierunków inwestycyjnych zawartych w poprzedniej perspektywie 2007 – 2013.

W ramach programu funkcjonuje 10 osi priorytetowych, w tym oś 8, pod nazwą ochrona dziedzictwa kulturowego i rozwój zasobów kultury. Przewidziana dotacja na cele kultury ma wynieść 467,3 mln euro.

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020

Jednym z działań wskazanych w Programie jest działanie 7 Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich. W jego ramach możliwym typem operacji jest typ 7.6.1. Ochrona zabytków i budownictwa tradycyjnego. Wsparcie w ramach tego typu operacji obejmuje odnawianie lub poprawę stanu zabytkowych obiektów budowlanych, służących zachowaniu dziedzictwa kulturowego, jak również zakup obiektów charakterystycznych dla tradycji budownictwa w danym regionie z przeznaczeniem na cele publiczne. Beneficjentem może być Gmina lub instytucja kultury, dla której organizatorem jest jednostka samorządu terytorialnego. Pomoc ma formę refundacji części kosztów

kwifikowalnych operacji. Wysokość pomocy ze środków EFRROW nie może przekroczyć 500 000 zł na miejscowość w okresie realizacji Programu. Poziom pomocy finansowej z EFRROW wynosi do 63,63% kosztów kwalifikowalnych projektu. Wymagany krajowy wkład środków publicznych, w wysokości 36,37% kosztów kwalifikowalnych projektu, pochodzi ze środków własnych beneficjenta. W ramach operacji wartość całkowitego kwalifikowalnego kosztu nie może przekroczyć 1 000 000 EUR.

Finansowanie przy wykorzystaniu ustawy o partnerstwie publiczno-prywatnym

Partnerstwo publiczno-prywatne (PPP) stanowi formę realizacji zadań publicznych przez podmiot prywatny przy wykorzystaniu możliwości finansowych, organizacyjnych lub innych podmiotu prywatnego. Istotą partnerstwa jest to, iż zlecającym zadanie jest podmiot publiczny, natomiast wykonawcą partner prywatny, którym zgodnie z ustawą z dnia 19 grudnia 2008 r. o PPP (jest przedsiębiorca lub przedsiębiorca zagraniczny).

Szczegółowe informacje w zakresie dofinansowań i związanych z nimi programów znajdują się na stronach internetowych przedstawionych instytucji.

XI. REALIZACJA I FINANSOWANIE PRZEZ GMINĘ ZADAŃ Z ZAKRESU OCHRONY ZABYTEKÓW

Zgodnie z ustawą z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, główny obowiązek dbania o stan zabytków, a tym samym ponoszenia nakładów na prace konserwatorskie, spoczywa na właścicielach i użytkownikach obiektów zabytkowych. Na każdym właścicielu i posiadaczu zabytku spoczywają obowiązki, określone w art. 5 powyższej ustawy, wynikające z zasad sprawowania opieki nad zabytkami.

Art. 5. Opieka nad zabytkiem sprawowana przez jego właściciela lub posiadacza polega, w szczególności, na zapewnieniu warunków:

- 1) naukowego badania i dokumentowania zabytku;*
- 2) prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku;*
- 3) zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie;*
- 4) korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości;*
- 5) popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury.*

W art. 28 wskazano również dodatkowe obowiązki właścicieli i posiadaczy zabytków wpisanych do rejestru zabytków.

Art. 28. Niezależnie od obowiązków wynikających z opieki nad zabytkami, określonych w art. 5, właściciel lub posiadacz zabytku wpisanego do rejestru lub zabytku znajdującego się w wojewódzkiej ewidencji zabytków zawiadamia wojewódzkiego konserwatora zabytków o:

- 1) uszkodzeniu, zniszczeniu, zaginięciu lub kradzieży zabytku, niezwłocznie po powzięciu wiadomości o wystąpieniu zdarzenia;*

- 2) zagrożeniu dla zabytku, niezwłocznie po powzięciu wiadomości o wystąpieniu zagrożenia;
- 3) zmianie miejsca przechowania zabytku ruchomego w terminie miesiąca od dnia nastąpienia tej zmiany;
- 4) zmianach dotyczących stanu prawnego zabytku, nie później niż w terminie miesiąca od dnia ich wystąpienia lub powzięcia o nich wiadomości.

Na mocy art. 29 ust. 1 na wszystkich właścicielach i posiadaczach zabytków oraz przedmiotów o cechach zabytkowych spoczywa obowiązek udostępniania ich organom ochrony zabytków w celu przeprowadzenia badań.

Art. 29. 1. Organy ochrony zabytków w czasie uzgodnionym z właścicielem lub posiadaczem przedmiotu będącego zabytkiem lub posiadającego cechy zabytku mogą prowadzić badania tego przedmiotu w miejscu, w którym przedmiot ten się znajduje.

Zapisy art. 71 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami określają zasady finansowania opieki nad zabytkami.

1. W zakresie sprawowania opieki nad zabytkami osoba fizyczna lub jednostka organizacyjna posiadająca tytuł prawny do zabytku wynikający z prawa własności, użytkowania wieczystego, trwałego zarządu, ograniczonego prawa rzeczowego albo stosunku zobowiązaniowego finansuje prowadzenie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy tym zabytku.

2. Sprawowanie opieki nad zabytkami, w tym finansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku, do którego tytuł prawny, określony w ust. 1, posiada jednostka samorządu terytorialnego, jest zadaniem własnym tej jednostki.

Cele określone w GPONZ dla Gminy Radwanice na lata 2020-2023 będą osiąganymi poprzez:

- wspólne działania władz Gminy z Ministerstwem Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Urzędem Marszałkowskim Województwa Dolnośląskiego, Starostwem Powiatowym w Polkowicach, Dolnośląskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków, Wojewódzkim Urzędem Ochrony Zabytków, Delegatura w Legnicy, Izbą Pamięci w Sieroszowicach, Krajowym Ośrodkiem Wsparcia Rolnictwa (właściciel niektórych zabytków rejestrowych), władzami kościelnymi oraz innymi jednostkami samorządu terytorialnego na zasadach porozumień, umów, wspólnych podmiotów;
- inicjatywy własne władz Gminy Radwanice;
- stosowanie instrumentów finansowych (dotacje, prowadzenie instytucji, nagrody, zachęty, itp.);
- funkcje programowe (programy lokalne i projekty, kontrakty, itp.);
- inne działania aktywizujące.

Gmina Radwanice posiada Uchwałę Nr XI/71/19 Rady Gminy w Radwanicach z dnia 28 października 2019 r. w sprawie określenia zasad i trybu udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków lub znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków. Uchwał określa zasady przyznania dotacji. Aby ją otrzymać zabytek musi:

- znajdować się na obszarze Gminy Radwanice;
- być dostępny publicznie;
- posiadać istotne znaczenie historyczne, artystyczne lub kulturowe.

Dotacja może być udzielona na okres nie dłuższy niż okres jednego roku budżetowego, dotacja może być udzielona w wysokości do 50% ogółu nakładów. Ustalono maksymalną kwotę dotacji wynoszącą 50 000,00 zł. We wniosku należy wskazać podstawowe informacje

wskazane w Uchwale, a także dołączyć niezbędne dokumenty. Wnioski powinny być składane do 30 marca danego roku budżetowego. O przyznaniu dotacji informować będzie odrębna uchwała. W pierwszej edycji konkursu zostały złożone 3 wnioski o udzielenie dotacji.

Poniżej wskazano konkretne zadania zawarte w LPR związane z obiektami zabytkowymi, które figurują w GEZ. Dotyczą one podobszaru rewitalizacji znajdującego się w Radwanicach,

Tabela 10. Przedsięwzięcia rewitalizacyjne w ramach listy „A” oraz listy „B” ujęte w Lokalnym Programie Rewitalizacji dla Gminy Radwanice na lata 2016-2023 w nawiązaniu do obiektów zabytkowych

Lp.	Nazwa projektu	Lista	Krótki opis problemu jaki ma rozwiązać realizacja projektu	Zakres realizowanych działań	Szacowana wartość projektu (zł)	Źródło finansowania
1	Podnoszenie funkcjonalności i bezpieczeństwa centrum Radwanic	A	Zdegradowana przestrzeń publiczna wokół zabytkowych obiektów na obszarze rewitalizacji	Renowacja zabytkowego parku wraz z montażem energooszczędnego oświetlenia ulicznego	600 000	Budżet Gminy, RPO WD (w ramach działania 6.3. Rewitalizacja zdegradowanych obszarów)
2	Remont obiektu sakralnego	B	Renowacja zabytkowego kościoła	Ochrona i zachowanie architektonicznie cennego obiektu sakralnego.	1 000 000	

Źródło: Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Radwanice na lata 2016-2023

W tym miejscu należy wspomnieć, że po przeanalizowaniu kierunków działań i zadań ujętych w Gminnym Programie Opieki nad Zabytkami (2016-2019) stwierdza się, że wszystkie z kierunków działań były realizowane.

Niniejsza dokumentacja nie uchroni obiektów zabytkowych przed ich zniszczeniem. Umożliwia natomiast rozeznanie obecnego stanu dziedzictwa kulturowego. Ułatwia także podejmowanie pewnych decyzji mających na celu ochronę i opiekę nad zabytkami. Stanowi również pewnego rodzaju kompendium wiedzy o historii gminy, lokalnych wydarzeniach, a także przodkach oraz pozostawionej przez nich spuścizny zarówno materialnej, jak i niematerialnej. W związku z powyższym przedstawione informacje w GPONZ mają na celu pobudzenie lokalnej społeczności do pewnego rodzaju obowiązku zachowania stanu i pamięci historycznej w nawiązaniu do otaczającej zabytkowej tkanki, gdyż zabytki te stanowią wyraz tożsamości społecznej.

XII. WYKORZYSTANE MATERIAŁY I OPRACOWANIA

Wybrane akty prawne, stan prawny na sierpień 2020 r.

Regulacje prawne w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego zawarte są w wielu aktach prawnych. W kontekście realizacji niniejszego Programu szczególną znaczenie mają poniższe ustawy oraz rozporządzenia:

- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 1997 Nr 78 poz. 483 ze zm., z dnia 2 kwietnia 1997 r.);
- Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2020 poz. 282 ze zm.);
- Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2020 poz. 713);
- Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2020, poz. 293 ze zm.);
- Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane (Dz. U. z 2020, poz. 1333);
- Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2020, poz. 1219);
- Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2020, poz. 55 ze zm.);
- Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz. U. z 2020, poz. 65 ze zm.);
- Ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (Dz. U. z 2020, poz. 194);
- Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2020, poz. 1057 ze zm.);
- Ustawa z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz. U. z 2020, poz. 802 ze zm.);
- Ustawa z dnia 31 stycznia 1959 r. o cmentarzach i chowaniu zmarłych (Dz. U. z 2019, poz. 1473 ze zm.);
- Ustawa z dnia 28 marca 1933 r. o grobach i cmentarzach wojennych (Dz. U. z 2018, poz. 2337);
- Ustawa z dnia 19 grudnia 2009 r. o partnerstwie publiczno – prywatnym (Dz. U. z 2020, poz. 711).
- Ustawa z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz. U. z 2020, poz. 902);
- Ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz. U. z 2019, poz. 1479);
- Ustawa z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (Dz. U. z 2020, poz. 164);
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 23 sierpnia 1990 r. w sprawie rozszerzenia zakresu celów Funduszu Kościelnego (Dz. U. z 1990 Nr 61, poz. 354);
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia z dnia 10 września 2019 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz. U. z 2019, poz. 1886);

- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 2 sierpnia 2018 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich i badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz robót budowlanych, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, a także badań archeologicznych i poszukiwań zabytków (Dz. U. z 2018, poz. 1609);
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 16 sierpnia 2017 r. w sprawie dotacji celowej na prace konserwatorskie lub restauratorskie przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (Dz. U. z 2017, poz. 1674);
- Zarządzenie Nr 0050.02.2017 Wójta Gminy Radwanice z dnia 5 stycznia 2017 r. w sprawie prowadzenia gminnej ewidencji zabytków dla Gminy Radwanice;
- Uchwała Nr XI/71/19 Rady Gminy w Radwanicach z dnia 28 października 2019 r. w sprawie określenia zasad i trybu udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków lub znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków.

Literatura i wybrane dokumenty programowe:

- Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju – Polska 2030;
- Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030;
- Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030;
- Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2019-2022;
- Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030;
- Program Opieki nad Zabytkami Województwa Dolnośląskiego;
- Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego na lata 2014 – 2020;
- Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Dolnośląskiego Perspektywa 2020;
- Program Rozwoju Społeczno – Gospodarczego Powiatu Polkowickiego na lata 2016 – 2020;
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, Gmina Radwanice;
- Strategia Rozwoju Gminy Radwanice na lata 2015 – 2023;
- Miejscowe Plany Zagospodarowania Przestrzennego na terenie Gminy Radwanice;
- Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Radwanice na lata 2016-2023;
- Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Radwanice na lata 2016-2019;
- Gminny Program Opieki nad Zabytkami, Poradnik metodyczny, NID 2009;
- Gminny Program Opieki nad Zabytkami, Poradnik metodyczny, Poradnik prawny Konserwatora Zabytków, Kurier Konserwatorski;
- Dziedzictwo obok Mnie – poradnik zarządzania dziedzictwem w gminach, NID, Warszawa 2019 r.;
- Adaptacja obiektów zabytkowych do współczesnych funkcji użytkowych, Lubelskie Towarzystwo Naukowe, Międzynarodowa Rada Ochrony Zabytków ICOMOS, Politechnika Lubelska, Warszawa – Lublin 2009 r.;
- Geografia regionalna Polski, J. Kondracki, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2009 r.;

- Geografia osadnictwa, D. Szymańska, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2009 r.;
- Geograficzny Słownik Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich, F. Sulmierski, B. Chlebowski, W. Walewski, wyd. w Warszawie, 1880-1902 r.

Dostępne strony internetowe:

www.isap.sejm.gov.pl	www.samorzad.nid.pl
www.mkidn.gov.pl	www.nid.pl
www.geoportal.gov.pl	www.stat.gov.pl
www.bazy.ngo.pl	www.mapy.zabytek.gov.pl
www.mir.gov.pl	www.umwd.dolnyslask.pl
www.funduszeuropejskie.gov.pl	www.powiatpolkowicki.pl
www.partnerstwowpublicznoprywatne.info	www.gok.radwanice.pl
www.odleglosci.info	www.radwanice.pl
www.polskiezabytki.pl	www.bip.radwanice.pl
www.cybermoon.pl	www.rejestr.io/krs
www.obszary.natura2000.org.pl	www.naludowo.pl
www.ruinyizamki.pl	www.radwanice.e-mapa.net
www.polskiezabytki.pl	www.regionfan.pl
www.polskiekrajobrazy.pl	www.tpjwt.radwanice.pl
www.natura2000.gdos.gov.pl	www.buczyna.cerkiew.pl
www.crfor.gdos.gov.pl	www.glogow.naszemiasto.pl
www.maps.google.com	www.maps.mapywig.org
www.krajobraz.kulturowy.us.edu.pl	www.winicjatywa.pl

Materiały w posiadaniu Urzędu Gminy w Radwanicach:

- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, Gmina Radwanice;
- Strategia Rozwoju Gminy Radwanice na lata 2015 – 2023;
- Miejscowe Plany Zagospodarowania Przestrzennego na terenie Gminy Radwanice;
- Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Radwanice na lata 2016-2023;
- Miejscowe Plany Zagospodarowania Przestrzennego na terenie Gminy Radwanice;
- Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Radwanice na lata 2016-2019;
- Karty adresowe gminnej ewidencji zabytków – Gmina Radwanice.

SPIS RYCIN

<i>Ryc. 1. Położenie Gminy Radwanice w układzie gmin sąsiednich</i>	10
<i>Ryc. 2. Położenie Gminy Radwanice na tle Polski</i>	11
<i>Ryc. 3. Regiony etnograficzne w Polsce</i>	11
<i>Ryc. 4. Jednostki osadnicze w Gminie Radwanice</i>	12
<i>Ryc. 5. Radwanice i okolice w 1921 r.</i>	41
<i>Ryc. 6. Radwanice w 1937 r.</i>	42
<i>Ryc. 7. Sieroszowice w 1937 r.</i>	44
<i>Ryc. 8. Łagoszów Wielki w 1937 r.</i>	44
<i>Ryc. 9. Buczyna w 1937 r.</i>	45

<i>Ryc. 10. Kłębanowice w 1937 r.</i>	46
<i>Ryc. 11. Jakubów w 1937 r.</i>	47
<i>Ryc. 12. Przesieczna w 1937 r.</i>	47
<i>Ryc. 13. Miejscowości w Gminie Radwanice</i>	50
<i>Ryc. 14. Układ ruralistyczny Buczyny</i>	52
<i>Ryc. 15. Układ ruralistyczny Jakubowa</i>	53
<i>Ryc. 16. Układ ruralistyczny Kłębanowic</i>	53
<i>Ryc. 17. Układ ruralistyczny Lipin</i>	54
<i>Ryc. 18. Układ ruralistyczny Łagoszowa Wielkiego</i>	54
<i>Ryc. 19. Układ ruralistyczny Radwanic</i>	55
<i>Ryc. 20. Układ ruralistyczny Sieroszowic</i>	55
<i>Ryc. 21. Herb Gminy Radwanice</i>	61
<i>Ryc. 22. Wzór znaku informacyjnego umieszczonego na zabytkach nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków</i>	62
<i>Ryc. 23. Obszary AZP na terenie Gminy Radwanice</i>	78
<i>Ryc. 24. Lokalizacja grodziska w Jakubowie</i>	81

SPIS TABEL

<i>Tabela 1. Obiekty wpisane do rejestru zabytków ruchomych (bez zabytków archeologicznych) z terenu Gminy Radwanice</i>	56
<i>Tabela 2. Struktura własności obiektów ujętych w rejestrze zabytków z terenu Gminy Radwanice</i>	67
<i>Tabela 3. Zabytkowe cmentarze z terenu Gminy Radwanice</i>	72
<i>Tabela 4. Zabytkowe kościoły z terenu Gminy Radwanice</i>	73
<i>Tabela 5. Zabytkowe parki z terenu Gminy Radwanice</i>	74
<i>Tabela 6. Zabytkowe pałace i dwory z terenu Gminy Radwanice</i>	76
<i>Tabela 7. Stanowiska archeologiczne z terenu Gminy Radwanice z wyszczególnieniem na miejscowości</i>	81
<i>Tabela 8. Analiza szans i zagrożeń wynikających ze stanu dziedzictwa kulturowego Gminy Radwanice</i>	91
<i>Tabela 9. Zakres i harmonogram działań w zakresie ochrony i zarządzania dziedzictwem kulturowym Gminy Radwanice</i>	96
<i>Tabela 10. Przedsięwzięcia rewitalizacyjne w ramach listy „A” oraz listy „B” ujęte w Lokalnym Programie Rewitalizacji dla Gminy Radwanice na lata 2016-2023 w nawiązaniu do obiektów zabytkowych</i>	107

SPIS WYKRESÓW

<i>Wyk. 1. Nieruchome zabytki architektury i budownictwa z terenu Gminy Radwanice z wyszczególnieniem na miejscowości</i>	65
<i>Wyk. 2. Obiekty wpisane do rejestru zabytków z uwzględnieniem ich pierwotnych funkcji z podziałem na miejscowości z terenu Gminy Radwanice</i>	66
<i>Wyk. 3. Obiekty wpisane do rejestru zabytków z uwzględnieniem czasu ich wpisania do rejestru</i>	68
<i>Wyk. 4. Rozmieszczenie stanowisk archeologicznych w poszczególnych sektorach AZP na terenie Gminy Radwanice</i>	79
<i>Wyk. 5. Nieruchome zabytki archeologiczne z terenu Gminy Radwanice z wyszczególnieniem na miejscowości</i>	82

SPIS FOTOGRAFII

<i>Fot. 1. Pierogi Wyżykowskiego</i>	59
--------------------------------------	----

<i>Fot. 2. Wino z Jakubowa</i>	59
<i>Fot. 3. Budynek mieszkalny w Buczynie z 2 poł. XIX w.</i>	70
<i>Fot. 4. Budynek mieszkalno-gospodarczy w Łagoszowie Wielkim z 2 poł. XIX w.</i>	70
<i>Fot. 5. Cmentarz w Lipinie</i>	72
<i>Fot. 6. Dawny kościół ewangelicki w Buczynie, ob. cerkiew prawosławna</i>	74
<i>Fot. 7. Park w Radwanicach</i>	75
<i>Fot. 8. Pałac w Kłębanowicach</i>	76
<i>Fot. 9. Widok na grodzisko od strony południowo-zachodniej w Jakubowie</i>	80
<i>Fot. 10. Kościół pw. Św. Bartłomieja w Buczynie</i>	84
<i>Fot. 11. Plebania w Buczynie</i>	84
<i>Fot. 12. Kościół pw. Św. Jakuba Apostoła w Jakubowie</i>	85
<i>Fot. 13. Plebania w Jakubowie</i>	86
<i>Fot. 14. Ruiny pałacu w Jakubowie</i>	86
<i>Fot. 15. Szkoła, ob. budynek mieszkalny w Jakubowie</i>	87
<i>Fot. 16. Kościół parafialny pw. Św. Michała Archanioła w Łagoszowie Wielkim</i>	88
<i>Fot. 17. Plebania w Łagoszowie Wielkim</i>	88
<i>Fot. 18. Dwór ob. budynek mieszkalny w Przesiecznej</i>	89
<i>Fot. 19. Kościół Filialny pw. Niepokalanego Serca Nmp (Najświętszej Marii Panny) w Radwanicach</i>	89
<i>Fot. 20. Kościół pw. Św. Piotra i Pawła w Sieroszowicach</i>	90
<i>Fot. 21. Pałac w Sieroszowicach</i>	91

XIII. ANEKSY**Załącznik nr 1****Zabytki architektoniczne ujęte w gminnej ewidencji zabytków**

Źródło: gminna ewidencja zabytków przyjęta Zarządzeniem w 2017 r.

Lp.	Miejscowość	Obiekt funkcja pierwotna	Datowanie	Adres	Uwagi
1	Buczyna	kościół prawosławny pw. Św. Dymitra Sołuńskiego	XIX / XX w.		
2	Buczyna	budynek mieszkalny	poł. XIX w.	3	
3	Buczyna	budynek mieszkalny	2 poł. XIX w.	4	
4	Buczyna	budynek mieszkalny	poł XIX, k. XIX w.	6	
5	Buczyna	budynek mieszkalny	pocz. XX w.	7	
6	Buczyna	budynek mieszkalny	1 poł. XIX w.	21	
7	Buczyna	budynek mieszkalny	k. XIX w.	29	
8	Buczyna	budynek mieszkalny	k. XIX w.	32	
9	Buczyna	budynek mieszkalny, ob. budynek mieszkalno - gospodarczy	XIX / XX w.	40	
10	Buczyna	budynek mieszkalny	2 poł. XIX w.	47	
11	Buczyna	budynek mieszkalny	2 poł. XIX w.	50	
12	Buczyna	budynek mieszkalny	k. XIX w.	53	
13	Buczyna	budynek mieszkalny	2 poł. XIX w.	61	
14	Drożów	zespół zabudowań Zakładu Rolnego Wierzchowice	k. XIX w.	54	
15	Drożów	obora I	k. XIX w.	54	
16	Drożów	obora II	k. XIX w.	54	
17	Drożów	budynek mieszkalno – gospodarczy, ob. budynek mieszkalny	XIX / XX w.	2	
18	Drożów	budynek mieszkalno - gospodarczy	k. XIX w.	5	
19	Drożów	budynek mieszkalny	XIX / XX w.	7	
20	Drożów	budynek mieszkalno - gospodarczy	k. XIX w.	12	
21	Drożyna	budynek mieszkalny	pocz. XX w.	1	
22	Drożyna	budynek mieszkalny	1 poł. XIX w.	4	
23	Drożyna	budynek mieszkalno - gospodarczy	1884 r.	5	
24	Drożyna	budynek mieszkalno - gospodarczy	XIX w.	6	
25	Drożyna	budynek mieszkalno - gospodarczy	1 poł. XIX w.	7	
26	Drożyna	kapliczka przydrożna	XIX / XX w.	(obok 7)	
27	Drożyna	obora	2 poł. XIX w.	12	
28	Jakubów	budynek mieszkalno - gospodarczy	poł. XIX w.	5	
29	Jakubów	budynek mieszkalny	1 poł. XIX w.	6	
30	Jakubów	budynek mieszkalny	pocz. XIX w.	21	
31	Jakubów	budynek mieszkalny	poł. XIX w.	27	
32	Jakubów	budynek mieszkalny	poł. XIX w.	31	
33	Kłębanowice	pałac, ob. budynek mieszkalny	k. XIX w.	1	
34	Kłębanowice	stodoła	pocz. XX w.	(przy 13)	
35	Kłębanowice	budynek mieszkalny	XIX / XX w.	17	
36	Kłębanowice	stodoła	pocz. XX w.	(przy 17)	

Lp.	Miejscowość	Obiekt funkcja pierwotna	Datowanie	Adres	Uwagi
37	Kłębanowice	budynek mieszkalny	k. XIX w.	23	
38	Kłębanowice	budynek mieszkalny	k. XIX w.	24	
39	Kłębanowice	budynek mieszkalno - gospodarczy	XIX / XX w.	26	
40	Kłębanowice	budynek mieszkalny	k. XIX w.	28	
41	Kłębanowice	budynek mieszkalny	2 poł. XIX w.	34	
42	Lipin	teren pocmentarny	ok. 1910 r.		
43	Lipin	budynek mieszkalny	4 ćw. XIX w.	4a	
44	Lipin	budynek mieszkalny	2 poł. XIX w.	12	
45	Łagoszów Wielki	mur cmentarza przykościelnego	do XVIII w.		
46	Łagoszów Wielki	cmentarz prawosławny	ok. 1910 r.		
47	Łagoszów Wielki	zespół dworski	XIX / XX w.		
48	Łagoszów Wielki	dwór, ob. budynek mieszkalny	1 poł. XIX w.	14	
49	Łagoszów Wielki	obora I, ob. biuro zakładu	2 poł. XIX w.	14a	
50	Łagoszów Wielki	obora II, ob. magazyn zakładu	k. XIX w.	14a	
51	Łagoszów Wielki	budynek gospodarczy	pocz. XX w.	14	
52	Łagoszów Wielki	budynek mieszkalny, ob. budynek mieszkalno - gospodarczy	2 poł. XIX w.	1	
53	Łagoszów Wielki	budynek mieszkalno - gospodarczy	2 poł. XIX w.	4	
54	Łagoszów Wielki	budynek mieszkalno - gospodarczy	2 poł. XIX w.	6	
55	Łagoszów Wielki	budynek mieszkalny	2 poł. XIX w.	15	
56	Łagoszów Wielki	budynek mieszkalno - gospodarczy	2 poł. XIX w.	18	
57	Łagoszów Wielki	budynek mieszkalno – gospodarczy, ob. budynek mieszkalny	k. XIX w.	19	
58	Łagoszów Wielki	budynek mieszkalny, ob. budynek mieszkalny i świetlica wiejska	1 poł. XIX w.	21, 21a	
59	Łagoszów Wielki	budynek mieszkalny, ob. budynek mieszkalno - gospodarczy	2 poł. XIX w.	27	
60	Łagoszów Wielki	budynek mieszkalny	k. XIX w.	29	
61	Łagoszów Wielki	budynek mieszkalny	2 poł. XIX w.	32	
62	Łagoszów Wielki	budynek mieszkalno – gospodarczy, ob. budynek mieszkalno - handlowy	2 poł. XIX w.	47	
63	Łagoszów Wielki	budynek mieszkalny, ob. budynek mieszkalno - gospodarczy	2 poł. XIX w.	53	
64	Łagoszów Wielki	budynek mieszkalno - gospodarczy	2 poł. XIX w.	55	
65	Łagoszów Wielki	stodoła	pocz. XX w.	55	
66	Łagoszów Wielki	budynek mieszkalno – gospodarczy, ob. budynek mieszkalny	XIX / XX w.	56	
67	Łagoszów Wielki	szkoła, ob. budynek mieszkalny	k. XIX w.	62	
68	Łagoszów Wielki	budynek mieszkalno - gospodarczy	k. XIX w.	63	
69	Łagoszów Wielki	budynek mieszkalny	k. XIX w.	70	

Lp.	Miejscowość	Obiekt funkcja pierwotna	Datowanie	Adres	Uwagi
70	Nowa Kuźnia	budynek mieszkalny, ob. budynek mieszkalno - gospodarczy	XIX / XX w.	5	
71	Nowa Kuźnia	budynek mieszkalny	k. XIX w.	8	
72	Nowa Kuźnia	budynek mieszkalny	k. XIX w.	9	
73	Nowa Kuźnia	budynek mieszkalny	4 ćw. XIX w.	10	
74	Nowa Kuźnia	budynek mieszkalny, ob. budynek mieszkalno - gospodarczy	k. XIX w.	17	
75	Nowa Kuźnia	budynek mieszkalny	4 ćw. XIX w.	49	
76	Nowy Dwór	budynek mieszkalno - gospodarczy	4 ćw. XIX w.	5	
77	Nowy Dwór	budynek mieszkalno - gospodarczy	4 ćw. XIX w.	9	
78	Nowy Dwór	budynek mieszkalny	k. XIX w.	11	
79	Nowy Dwór	budynek mieszkalny	2. poł. XIX w.	16	
80	Radwanice	teren pocmentarny	ok. 1910 r.		
81	Radwanice	budynek mieszkalny, ob. budynek mieszkalny i bank	1865 r.	ul. Głogowska 45	dawnej nr 45
82	Radwanice	budynek mieszkalny ze sklepami	2 poł. XIX w.	ul. Głogowska 53/1, 53/2	dawnej nr 42- 46
83	Radwanice	budynek mieszkalny	XVIII / XX w.	ul. Głogowska 57	dawnej nr 52
84	Radwanice	budynek mieszkalno – gospodarczy	XIX / XX w.	ul. Parkowa 11	dawnej nr 59
85	Radwanice	budynek mieszkalny	k. XIX w.	ul. Parkowa 15	dawnej nr 63
86	Radwanice	budynek mieszkalny	k. XIX w.	ul. Przemysło wa 9	dawnej nr 83
87	Radwanice	obora		ul. Przemysło wa 29	
88	Radwanice	stodoła		ul. Przemysło wa 29	
89	Radwanice	stodoła		ul. Przemysło wa 26	dawnej nr 135
90	Radwanice	budynek mieszkalny	1928 r.	ul. Przemysło wa 37, 37a	dawnej nr 136
91	Radwanice	obora	k. XIX w.	ul. Przemysło wa 39	dawnej nr 138
92	Radwanice	stodoła	k. XIX w.	ul. Przemysło wa 43	dawnej nr 140
93	Radwanice	dwór, ob. budynek mieszkalny	pocz. XX w.	ul. Przemysło wa 45	dawnej nr 146
94	Radwanice	obora		ul. Przemysło wa 47	

Lp.	Miejscowość	Obiekt funkcja pierwotna	Datowanie	Adres	Uwagi
95	Radwanice	stodoła		ul. Przemysło wa 47	
96	Radwanice	budynek mieszkalny	poł. XIX w.	ul. Przemysło wa 59	dawnej nr 163
97	Radwanice	budynek mieszkalny	XIX / XX w.	ul. Spadzista 2, 2A, 2B	dawnej nr 12- 14-16
98	Radwanice	obora	XIX / XX w.	ul. Spadzista 2, 2A, 2B	dawnej nr 12- 14-16
99	Radwanice	budynek mieszkalno - gospodarczy	XIX / XX w.	ul. Spadzista 3, 5	dawnej nr 22, 24
100	Radwanice	budynek mieszkalno – gospodarczy, ob. budynek mieszkalny	XIX / XX w.	ul. Spadzista 7	dawnej nr 20
101	Radwanice	budynek mieszkalny	k. XIX w.	ul. Szkolna 12	dawnej nr 97
102	Radwanice	stodoła	pocz. XX w.	ul. Szkolna 21	dawnej nr 119
103	Sieroszowice	cmentarz parafialny	ok. 1870 r.		
104	Sieroszowice	zespół folwarczny	XIX / XX w.		
105	Sieroszowice	budynek mieszkalny	XIX / XX w.		
106	Sieroszowice	obora	XIX / XX w.		
107	Sieroszowice	kurnik	XIX / XX w.		
108	Sieroszowice	budynek mieszkalno – gospodarczy, ob. budynek mieszkalny	pocz. XX w.	5	
109	Sieroszowice	budynek mieszkalno - gospodarczy	3 ćw. XIX w.	28	
110	Sieroszowice	budynek mieszkalny	3 ćw. XIX w.	29	
111	Sieroszowice	budynek mieszkalny	k. XIX w.	32	
112	Sieroszowice	budynek mieszkalno – gospodarczy, ob. budynek mieszkalny	k. XIX w.	40	
113	Sieroszowice	budynek mieszkalno – gospodarczy, ob. budynek mieszkalny	4 ćw. XIX w.	42	
114	Sieroszowice	obora	pocz. XX w.	przy 44	
115	Sieroszowice	obora	4 ćw. XIX w.	55	
116	Buczyna	kościół filialny pw. Św. Bartłomieja	XV /XVI w.		nr w rejestrz e A/1448/ 50/298/ L
117	Buczyna	cmentarz parafialny	XIV w.		nr w rejestrz e A/1449/ 883/L

Lp.	Miejscowość	Obiekt funkcja pierwotna	Datowanie	Adres	Uwagi
118	Buczyna	plebania	1. poł. XIX w.	48	nr w rejestrze A/1450/ 2086/43 0/L
119	Buczyna	cmentarz prawosławny	ok. 1910 r.		nr w rejestrze A/1451/ 873/L
120	Buczyna	park krajobrazowy	ok. XIX w.		nr w rejestrze A/2742/ 680/L
121	Buczyna	budynek mieszkalny	pocz. XIX w.	1	nr w rejestrze A/2743/ 671
122	Jakubów	kościół parafialny pw. Św. Jakuba Apostoła	XIV w., 1752 r.		nr w rejestrze A/1781/ 165
123	Jakubów	kaplica grobowa (Kreckwitzów)	1752 r.		nr w rejestrze A/1781/ 165
124	Jakubów	plebania	XVIII w.	34	nr w rejestrze A/1782/ 689
125	Jakubów	pałac - ruina	XVII / XIX w.		nr w rejestrze A/2915/ 665
126	Jakubów	park	ok. XIX w.		nr w rejestrze A/2915/ 665
127	Jakubów	szkoła, ob. budynek mieszkalny	XVIII w.	20	nr w rejestrze A/2916/ 166
128	Kłębanowice	park krajobrazowy	ok. XIX w.		nr w rejestrze A/3005/ 678/L

Lp.	Miejscowość	Obiekt funkcja pierwotna	Datowanie	Adres	Uwagi
129	Łagoszów Wielki	kościół parafialny pw. Św. Michała Archanioła	XIV / XVI w.		nr w rejestrze A/2214/ 177
130	Łagoszów Wielki	kaplica pw. Św. Jana Nepomucena	1764 r.		nr w rejestrze A/2215/ 698
131	Łagoszów Wielki	plebania	ok. XVIII w.	31	nr w rejestrze A/2216/ 699
132	Łagoszów Wielki	cmentarz przykościelny	XIV w.		nr w rejestrze A/2217/ 884/L
133	Łagoszów Wielki	kuźnia, ob. budynek mieszkalny	pocz. XIX w.	59	nr w rejestrze A/3060/ 700
134	Przesieczna	dwór, ob. budynek mieszkalny	XVIII w.	14	nr w rejestrze A/3286/ 705
135	Przesieczna	karczma, ob. budynek mieszkalny	1787 r.	4	nr w rejestrze A/3287/ 706
136	Radwanice	kościół filialny pw. Niepokalanego Serca NMP (Najświętszej Marii Panny)	1872 r.	ul. Kościelna	nr w rejestrze A/2360/ 707
137	Radwanice	park	XIX w.		nr w rejestrze A/3307/ 557/L
138	Radwanice	budynek mieszkalny	XVIII w.	ul. Przemysłowa 39	nr w rejestrze A/3308/ 708
139	Sieroszowice	kościół filialny pw. Św. Piotra i Pawła	XIV w.		nr w rejestrze A/2405/ 51

Lp.	Miejscowość	Obiekt funkcja pierwotna	Datowanie	Adres	Uwagi
140	Sieroszowice	cmentarz przykościelny	XIV w.		nr w rejestrze A/2406/ 885/L
141	Sieroszowice	pałac, ob. budynek mieszkalny	1798, 1909 r.	11	nr w rejestrze A/3352/ 730/L
142	Sieroszowice	park krajobrazowy	XVIII / 2 poł. XIX w.		nr w rejestrze A/3353/ 679/L
143	Jakubów	mur przykościelny	XVI w.		nr w rejestrze A/6079/ 1-2
144	Jakubów	dzwonnica	1860 r.		nr w rejestrze A/6079/ 1-2

Załącznik nr 2
Zabytki archeologiczne ujęte w gminnej ewidencji zabytków

Źródło: gminna ewidencja zabytków przyjęta Zarządzeniem w 2017 r.

Lp.	Miejscowość	Nr obszaru	Nr stanowiska na obszarze	Nr stanowiska w miejscowości	Funkcja	Kultura	Chronologia
1	Buczyna	70-18	12	1			
					śląd osadnictwa	łużycka	
					osada		ep.kamienia
2	Buczyna	70-18	13	2			
					śląd osadnictwa		pradzieje
					śląd osadnictwa		późne średniowiecze
					punkt osadniczy	łużycka	
3	Buczyna	70-18	14	3			
					śląd osadnictwa		późne średniowiecze
					osada	łużycka	
					śląd osadnictwa		ep.kamienia
4	Buczyna	70-18	15	4			
					śląd osadnictwa		pradzieje
					śląd osadnictwa		późne średniowiecze
5	Buczyna	70-18	16	5			
					osada		późne średniowiecze XIV-XV
6	Buczyna	70-18	17	6			
					osada		późne średniowiecze XIII-XIV
					śląd osadnictwa		ep.kamienia
7	Buczyna	70-18	18	7			
					śląd osadnictwa		późne średniowiecze
					śląd osadnictwa		ep.kamienia
8	Buczyna	70-18	19	8			
					śląd osadnictwa		pradzieje
					osada	łużycka	
					śląd osadnictwa		ep.kamienia
9	Buczyna	70-18	20	9			

					osada		późne średniowiecze
10	Buczyna	70-18	21	10			
					osada		późne średniowiecze
11	Buczyna	70-18	22	11			
					osada		późne średniowiecze XIII-XIV
12	Buczyna	70-18	23	12			
					śląd osadnictwa		późne średniowiecze
13	Buczyna	70-18	24	13			
					osada	łużycka	
					śląd osadnictwa		ep.kamienia
14	Buczyna	70-18	25	14			
					śląd osadnictwa		ep.kamienia
15	Buczyna	70-18	26	15			
					osada		późne średniowiecze XIV-XV
					śląd osadnictwa		ep.kamienia
16	Drożów	69-18	3	1			
					osada		późne średniowiecze
17	Drożów	69-18	4	2			
					skarb		wczesne średniowiecze XI
18	Drożów	69-18	5	3			
					cmentarzysko szkieletowe		OWR
19	Drożów	69-18	30	4			
					osada		wczesne średniowiecze
					śląd osadnictwa	przeworska	OWR
20	Drożów	69-18	31	5			
					śląd osadnictwa		pradzieje
					osada		OWR
21	Drożów	69-18	41	6			
					śląd osadnictwa		ON
22	Jakubów	69-19	1	1			

					grodzisko		późne średniowiecze
				Nr rej. 214/85 KZA-1V-136/68			
23	Jakubów	69-19	2	2			
					śląd osadnictwa		neolit?
24	Jakubów	69-19	40	3			
					założenie obronne		ON XVI?
25	Kłębanowice	70-18	10	1			
					śląd osadnictwa		pradzieje
					śląd osadnictwa		ep.kamienia
26	Kłębanowice	70-18	11	2			
					osada	łużycka	
27	Kłębanowice	70-18	28	3			
					osada		późne średniowiecze
28	Kłębanowice	70-18	29	4			
					osada		późne średniowiecze
					osada	łużycka	
29	Kłębanowice	70-18	30	5			
					śląd osadnictwa		pradzieje
					osada		późne średniowiecze XIV-XV
30	Kłębanowice	70-18	31	6			
					śląd osadnictwa		późne średniowiecze
31	Kłębanowice	70-18	32	7			
					osada		pradzieje
					śląd osadnictwa		późne średniowiecze
					śląd osadnictwa		ep.kamienia
32	Kłębanowice	70-18	33	8			
					osada		pradzieje
					osada		wczesne średniowiecze
					osada	łużycka	
					śląd osadnictwa		ep.kamienia
33	Kłębanowice	70-18	34	9			
					śląd osadnictwa		wczesne średniowiecze
					śląd osadnictwa	łużycka	
34	Kłębanowice	70-18	35	10			

					śląd osadnictwa		pradzieje
					śląd osadnictwa		wczesne średniowiecze
35	Kłębanowice	70-18	36	11			
					osada		późne średniowiecze XIV-XV
36	Kłębanowice	70-18	39	12			
					śląd osadnictwa		pradzieje
					osada		późne średniowiecze
					śląd osadnictwa		wczesne średniowiecze
37	Kłębanowice	70-18	42	13			
					śląd osadnictwa		neolit
38	Lipin	69-18	40	1			
					śląd osadnictwa		pradzieje
					śląd osadnictwa		wczesne średniowiecze
					punkt osadniczy	łużycka	
39	Łagoszów Wielki	70-18	1	3			
					osada		późne średniowiecze
40	Łagoszów Wielki	70-18	2	4			
					śląd osadnictwa		pradzieje
					osada		późne średniowiecze
41	Łagoszów Wielki	70-18	3	5			
					osada		późne średniowiecze
					śląd osadnictwa		ep.kamienia
42	Łagoszów Wielki	69-18	32	1			
					śląd osadnictwa		pradzieje
					osada		późne średniowiecze
43	Łagoszów Wielki	69-18	33	2			
					osada		późne średniowiecze

					osada	łużycka	
44	Nowa Kuźnia	71-18	1	1			
					osada		mezolit
45	Nowa Kuźnia	71-18	2	2			
					osada		neolit
46	Nowa Kuźnia	71-18	10	3			
					osada		późne średniowiecze XIII-XIV
47	Nowa Kuźnia	71-18	11	4			
					osada		późne średniowiecze
					osada	łużycka	ep.brazu
					osada		neolit
48	Nowy Dwór	70-17	19	1			
					osada		mezolit
49	Przesieczna	69-18	35	1			
					śląd osadnictwa		pradzieje
					osada		OWR
					osada	łużycka	
					śląd osadnictwa		ep.kamienia
50	Przesieczna	69-18	36	2			
					śląd osadnictwa		wczesne średniowiecze
					śląd osadnictwa		pradzieje
					osada	łużycka	
					śląd osadnictwa		ep.kamienia
51	Radwanice	70-18	4	3			
					punkt osadniczy		późne średniowiecze
52	Radwanice	70-18	5	4			
					śląd osadnictwa		pradzieje
					śląd osadnictwa		wczesne średniowiecze
					śląd osadnictwa		ep.kamienia
53	Radwanice	70-18	6	5			
					śląd osadnictwa		OWR
					osada	łużycka	

					ślad osadnictwa		ep.kamienia
54	Radwanice	70-18	7	6			
					osada	łużycka	
55	Radwanice	70-18	8	7			
					ślad osadnictwa		pradzieje
56	Radwanice	70-18	9	8			
					osada		pradzieje
					osada	łużycka	halsztat
57	Radwanice	69-18	13	1			
					ślad osadnictwa		ep.kamienia- ep.brązu II
58	Radwanice	69-18	34	2			
					ślad osadnictwa		pradzieje
59	Radwanice	70-18	40	9			
					grodzisko		późne średniowiecze XIV-XV
60	Radwanice	70-18	41	10			
					osada		późne średniowiecze
61	Sieroszowice	70-18	27	1			
					ślad osadnictwa		ep.kamienia
62	Sieroszowice	70-18	37	2			
					punkt osadniczy		późne średniowiecze
63	Sieroszowice	70-18	38	3			
					ślad osadnictwa		pradzieje
					osada		późne średniowiecze XIV-XV
					ślad osadnictwa		ep.kamienia
64	Sieroszowice	70-18	43	4			
					ślad osadnictwa		ep.brązu?